

SALA DE
LECTURĂ

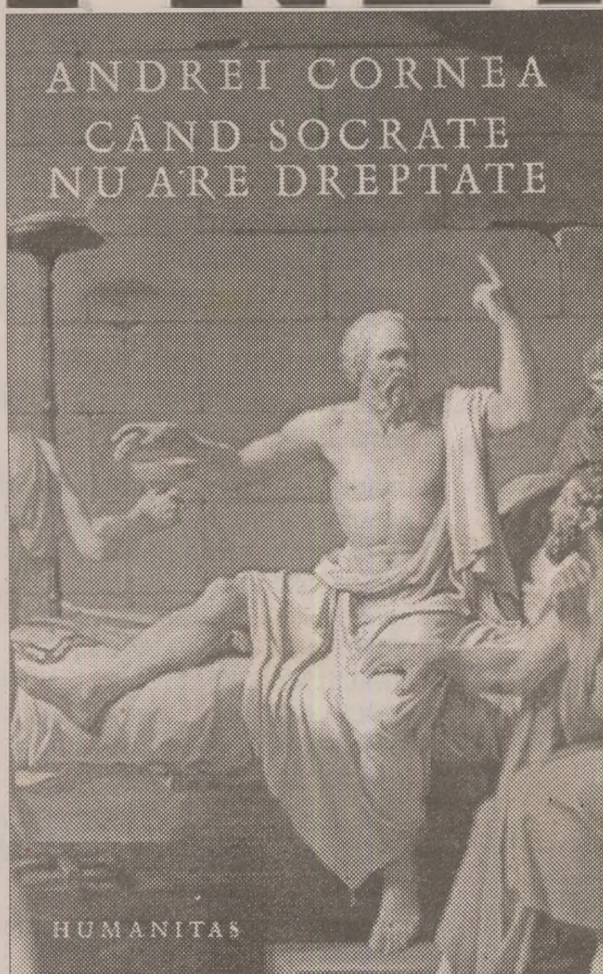
apare săptăminal sub egida Uniunii Scriitorilor

Editată de Fundația România literară cu sprijinul Fundației Anonimul

România literară 50

21 - 27 decembrie 2005 (Anul XXXVIII)

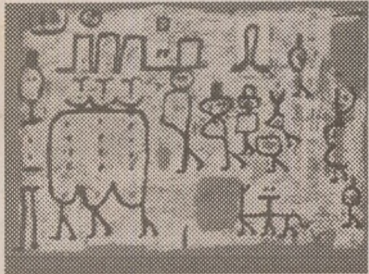
PREMIUL

CARTEA ANULUI 2004-2005

s u m a r

Asta, da coincidență! de Barbu Cioculescu - p. 3

CONTRAFORT de Mircea Mihăieș - p. 4
Ineficienta grandilocvență

LECTURI LA ZI de Tudorel Urian - p. 5
Însemnări inutile

Tradiție sau izolare de Alexandru Niculescu - p. 6

Premiile Asociației Scriitorilor din București - p. 6

Cântece eXcelente de Cosmin Ciotloș - p. 7

Poeme în limbaj alcalin de Geo Vasile - p. 7

Poeme de Andrei Zanca - p. 8

Omul decorativ de Val Gheorghiu - p. 9

CERȘETORUL DE CAFEA de Emil Brumaru - p. 9

LECTURI LA ZI de Simona Vasilache - p. 10
Să nu superi un neam bătrân

CARTEA ROMÂNEASCĂ de Daniel Cristea-Enache - p. 11
Pagini electrice

SEMN DE CARTE de Gheorghe Grigurcu - p. 12
Symbolismul rustic

A trăi pentru Rebreanu de Ion Simuț - p. 13

PREPELEAC de Constantin Țoiu - p. 14

PĂCATELE LIMBII de Rodica Zafiu - p. 14

30 de ani de la moarte - Dinu Pillat
de Carmen Brăgaru - p. 15

Klaus Heitmann
Mihail Sadoveanu călător prin Basarabia (fragment)
Prezentare și traducere de Dumitru Hîncu - pp. 16-17

O moarte civilă antedatată de Radu Aldulescu - pp. 18-19

Centenar Simion Stolicu
Poezii inedite - p. 19

HoroSCOP CRITIC de vacanță
Zodier : Ioana Pârvulescu - p. 21

FESTIVALUL NAȚIONAL DE TEATRU
Silviu Purcarete's Shakespeare de Ion Vianu - p. 22

Pretextele muzicii cu text de Liviu Dănceanu - p. 23

Prințul Micului prinț de Corina Cristea - p. 23

Dans contemporan de Liana Tugearu - p. 24

CRONICA FILMULUI de Alexandra Olivotto - p. 25
Trilogie de psihologie

Filippos Filippou
Ultimele zile ale lui Konstantinos Kavafis
Prezentare și traducere Elena Lazăr - pp. 26-27

Premiul Goncourt 2005
Weyergans-Houellebecq 6-4
de Rodica Binder - p. 28

POST-RESTANT de Constanța Buzea - p. 30

LA MICROSCOP de Cristian Teodorescu - p. 31

CRONICA TV de Dumitru Hurubă - p. 31

România literară®

Director :

NICOLAE MANOLESCU

Redacția:

GABRIEL DIMISIANU - director-adjunct

ALEX. ȘTEFĂNESCU - redactor-șef

OANA MATEI - secretar general de redacție

ADRIANA BITTEL, CONSTANȚA BUZEA,

MARINA CONSTANTINESCU, MIHAI MINCULESCU.

Redactori asociați: **IOANA PÂRVULESCU,**

CRISTIAN TEODORESCU.

Corectură:

CONSTANȚA BUZEA (pag. 5, 8, 9, 15, 21, 26, 27, 30),

SIMONA GALAȚCHI (pag. 1, 6, 7, 14, 22, 24, 25, 28),

ECATERINA IONESCU (pag. 2, 3, 4, 11, 18, 19, 29, 31),

NINA PRUTEANU (pag. 10, 12, 13, 16, 17, 20, 23, 32).

Grafică: **MIHAELA ȘCHIOPU.**

Fotoreporter: **ION CUCU**

Tema numărului: *Cîntece eXcesive (lui Dan Sociu)*

Tehnoredactare computerizată:

IONELA STANCIU, OANA MATEI.

Introducere texte: **GEORGETA GHEORGHIU.**

Imprimat la **S.C. ANA-MARIA PRESS**

Administrația: Fundația **România literară**, Calea Victoriei 133, sector 1, cod 71102, București, Of. poștal 33, c.p. 50, cod 71341. Cont în lei: B.R.D.-GSG, sucursala Aviației, RO87BRDE445SV13759804450. Cont în valută: B.R.D.-GSG, sucursala Aviației, RO93BRDE445SV39194054450 (USD) și RO27BRDE445SV11920914450 (EUR).

CORNELIU IONESCU (director administrativ),

MIRONA LAUDĂ (economist principal),

GHEORGHE VLĂDAN (difuzare, tel. 212.79.86).

Secretariat: **SOFIA VLĂDAN.**

Correspondenți din străinătate: **RODICA BINDER** (Germania),

GABRIELA MELINESCU (Suedia), **LIBUŠE VALENTOVÁ**

(Cehia).

e-mail: romlit@romlit.ro <http://www.romlit.ro>;

tel.: 021. 212.79.86; fax: 021.212.79.81

Revista **România literară** este editată de Fundația **România literară** cu sprijin de la Fundația „Anonimul”, Uniunea Scriitorilor din România, Ministerul Culturii și Cultelor.

Sponsorizare de la Banca

Română de Dezvoltare -

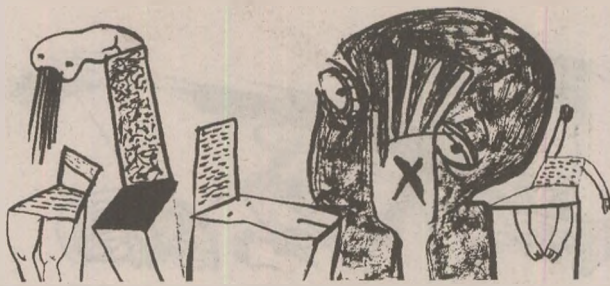
Groupe Société Générale.

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu este responsabilă pentru politica editorială a publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate.

România literară este membră a Asociației Revistelor, Imprimeriilor și Editurilor Literare (A.R.I.E.L.), asociație cu statut juridic, recunoscută de către Ministerul Culturii și Cultelor.

ISSN 1220-6318

actualitatea

Asta, da coincidență!

Stirea că în luna aprilie a anului viitor monstrul marin din Loch Ness va fi capturat, monitorizat și expus publicului privitor m-a surprins în plină criză virotică, cu acest brusc efect al încetării miraculoase a unui obstinat guturai. Dar și cu pierderea vocii, pe moment. Mă obișnuisem într-atât a socoti fiara fie inexistentă, deci legendară, fie de o fabuloasă abilitate de a se feri de oameni, de la care nimic bun nu era de așteptat, imaginea bestiei ipotetice intrase atât de mult în zestrea mea de date imuabile, încât am simțit ceva surpându-se în mine, iremediabil, fără recurs întru redobândirea inocenței. Gripa mă părăsi cum mă și apucase, într-o fracțiune de secundă – înlocuită cu un sever atac de cord.

Îi stătuse atât de bine reptilei – căci reptila este – să fie și să nu fie în același timp, să se lase văzută și chiar fotografiată și apoi declarată a fi fost un butuc scos de vârteje printre undele lacului, era atât de potrivit statutul ei cu al nostru, al oamenilor, care existăm, desigur, dar mai adânc decât oricând atunci când ne dăm la fund, – iar corect pozitiv apreciați atunci când încetăm a mai fi –, până la a se pune problema dacă am chiar existat în realitate, încât decizia animalului de a se da prins în luna aprilie a anului viitor, lipsită cum e de sens pare mai degrabă o farsă în plus a presei în lipsă de senzational. Cu atât mai mult cu cât situația specială a primei zile din aprilie incită la asemenea păcăleli imense, obturând porția spre adevăr a individului selectiv.

Dar nu, informația este oficială, emană din surse de toată credibilitatea și datează, de altfel, de la finele lunii noiembrie a.c., lună posacă, nedispusă la ghidușii, jocuri de umbre chinezești. Găzduită într-un bazin calculat pe lungimea și pofta de zbenguială a viețuitoarei, bazin în formă de opt și podit cu ceramică verzuie spre a da optima culoare micilor valuri electric create, dar a nu tulbura limpezimea de cristal grație căreia va putea fi urmărit în fiecare clipă prizonierul, acesta se va simți măgulit, cu atât mai multumit de noul său statut cu cât va fi nutrit cu hrana-i preferată. S-au făcut din timp studii în această direcție, pe variate paliere, întru eliminarea oricărui risc, fie că Nessie degustă creveți, răcușori, crabi, scufundători răzleți, intruși deprinși a nu mai ieși la suprafață, fie că se va dovedi o intratabilă vegetariană, pascătoare de alge. În oricare din cazuri i se vor servi felurile preferate, în cantități dietetic măsurate, la ore fixe, creșterea primejdioasă în greutate, din inactivitate, va fi evitată prin exerciții cu mingea. Iar dacă obișnuiește să doarmă șase luni pe an, i se va amenaja în bazin o grotă, cu senzori și valve de aerisire.

Discuțiile privind clonarea noului venit, care nu se știe câta vreme va supraviețui în noile condiții asigurate – este, totuși posibil să nu-i priască – s-au și pornit, de la întrebarea ce ar câștiga omenirea din prezența unei turme de ființe preistorice, mândre și de nici un folos omului. Se va afla, însă, că operația a și avut loc, într-un stat cu legislație mobilă – desigur nu România, cum vor insinua unele gazete americane – și, poate, nici aparținând U.E.

În scumpa noastră republică, un pic prezidențială, nițel parlamentară, un fenomen similar s-a produs totuși, în foarte stranie circumstanțe, demne a fi aduse la cunoștința opiniei publice. Pe când dl Hurezeanu, duios îngăduitor, iar dl Cristian Tudor Popescu indomptabil sardonice se întrebau frațește de unde ar putea proveni zvonul, ministrul Justiției, d-na Monica Macovei, certifica: în adevăr, în luna aprilie a anului viitor, un mare corupt va fi capturat, monitorizat, pus la păstrare. Izbitor paralelism, afurisită coincidență, fantastic decal, odată ce, asemeni reptilei din lacul scoțian, existența materială a unui mare corupt nu fusese încă dovedită, iar cei mai mulți dintre noi o considerau de ordinul basmelor. În șocul noutății, guturaiul îmi reveni, cu o asemenea forță, încât am trăit una din clipele ultimei respirații. Știu acum mai bine cum e să nu fi.

Așadar, din această informație nu se poate mai oficială – nedezmintită în zilele următoare ca fiind ruptă din context – rezultă că marele corupt nu e un personaj de ficțiune politică, astfel cum bunul-simț ne ordona a crede, opus politicianului onest, cu neputință de corupt, pus pe sacrificiu,

îndurând cu stoicism o îmbogățire de care, în fapt, se simte străin până la dedublare. Ne plăcea, totuși, din gust pentru fantastic și ireal, să ne închipuim că un mare corupt – exclus doi, trei – ar putea cumva ființa, în nenumărabilă forță a naturii de a crea forme, indivizi cu imposibile organe de adaptare, hibridi cu coarne pe limbă. Știam că avem un modest brelan de miliardari în euro, urmați de un mulțumitor pluton de posesori de sute, de un regiment de deținători de milioane din aceeași suavă monedă, dar asta nu avea nici o atingere cu anomalia fizică denumită mare corupt – întocmai cum salamăzdra ce trece prin foc nu se confundă cu balaurul ce varsă flăcări. Ne bucurăm, firește, de existența acestor fericiți învingători ai ternului cotidian, eram mândri că ocupăm același loc pe pământ cu acești giganti ai purului noroc.

Ne spuneam că trebuie să se desprindă din mijlocul banalilor muritori persoane eroice care să poarte șosete la prețul operelor complete ale lui Shakespeare, cravate la prețul sumei de conștiințe al unei întregi instituții, cămăși, cât greutatea lor în aur. Ele fac viața mai frumoasă, furnizează vizitorilor material pentru speranțe, acrilor cenzori motivul de a-și lua câmpii – tot nu-i iubeam! Un nou multimilionar în cursă scade la 999.999 gloata de nemâncăți din rândurile cărora se înalță, este prin urmare un factor de progres, merit să achiziționeze solul, apa, văzduhul patriei spre a le valorifica în mod superior, atrăgând, în fine, capitalul străin, ca să ne simțim cât mai repede și mai complet cetățeni ai lumii în general, ai Europei, în special. Să-i chestionezi cum au făcut primul miliard? Nici ei nu știu, la atâta trecere de timp și obsedați să plătească negreșit dări, taxe, subsidii, restanțe, datorii amicale, atenții – să investească nu numai banii altora, dar chiar și pe cei personali. Să-i chestionezi asupra celui mai recent miliard? Dar acesta e anonim, n-are chip în seria celorlalte, e fluid, tranzitoriu, incolor, inodor, un înscris pe un card: s-ar putea să nici nu fie adevărat. Eventual se află trecut pe numele soției – o bravă femeie care trebuie și ea răsplătită –, al buncii centenare, dar extraordinar de lucidă, al unui amic de la mii de kilometri depărtare, dar de o fantastică fidelitate, însă care are motivele sale de a nu se întoarce acasă.

De unde, atunci, va scoate autoritatea de o ureche, dintr-un joben, scuturând un șal ori bățând din palme, un mare și autentic corupt? Va fi el biped, cu doi ochi axiali pe obraz, mono sau bipari-copitat, va avea darul vorbirii? Va fi mascul sau femelă? Va fi tânăr, matur, bătrân? Se va putea aclimatiza în penitenciarul model în care va fi depus, într-o specială celulă de patru sute de metri pătrați, cu parchet laminat, gratii de oțel inox, aer condiționat, ficuși în baie, iar în centrul încăperii un frasin încărcat de vrâbii, într-o peluză cu iarba africană? Va beneficia de toate instalațiile electrice de care un om al zilelor noastre lipsindu-se pierde orice chef de viață? Va gusta bucătăria unor maestri școliți pe la marile hoteluri pariziene? Va avea parte, precum Nessie, de fructe de mare sau va pretinde, sub rezerva grevei foamei, feluri necunoscute aici, din terciuri fierbinți, cu sosuri dulci, de culoare albastră? Studiul AND-ului său ne va dumiri dacă aparține unei specii dispărute acum șaiszeci și trei de milioane de ani ori uneia spontan apărută prin capriciile mutației, atât de bine descrise de Darwin. Luna aprilie a anului viitor este a admiterii țării noastre în Uniunea Europeană. Decizia ca în acel precis moment un mare corupt să fie adus în fața instanțelor, eventual condamnat, se înfățișează într-o nobilă coloratură patriotică, ține de necesitate, de ambiție, de onoare. Foruri internaționale cred că în România trăiește, nesupărat de lege, un mare și prosper corupt și cu toate că președintele țării tocmai a declarat că dacă ceva e în scădere în România, atunci de corupție e vorba, ar fi posibil să nu putem oferi un mare corupt întreg, ci doar o falcă, două vertebre, pixul – procente.

De ce s-a ales aceeași dată pentru capturarea pașnicei Nessie din negurosul ei lac scoțian nu ne putem pronunța. Rămâne că există o asemenea tulburătoare, misterioasă sincronizare, o nemaipomenită potriveală, un uluitor decal vădind, că viața e plină de necunoscut, că trecutul a fost o realitate, prezentul, tamponat între trecut și viitor, există și că, dacă nu dăm, din neatenție, colțul, multe și năstrușnice surprize ne așteaptă, cât am fi de hâtri, de hârșăiți, hotărâți a nu ne mira de nimic.

P.S.: Aflăm în ultimul moment că Nessie a fost văzută în zona nordică a lacului ei dimpreună cu patru pui în hârjoană, ce vor fi, de asemenea, capturați în aprilie viitor. Incredibil, ni se comunică tocmai că d-na ministru Macovei a promis capturarea, exact în același timp, a încă patru mari corupți. Mai zi ceva, dacă poți!

Barbu CIOCULESCU

cărți primite

• Toma Grigorie, *Metaforele teatrului sorescian*, studiu, Editura „Ramuri”, Craiova, 2005, 144 p.

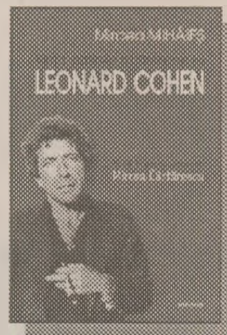
• Dorin Teodorescu, *Popasuri critice*, ediție îngrijită și un argument de Bucur Demetrian, Editura „Ramuri”, Craiova, 2005, 160 p.

• Ion Maria, *Dincolo de zid*, poezii, Editura „Ramuri”, Craiova, 2005, 72 p.

• Tudor Nedelcea, *Pentru mine, Eminescu...*, prefață de Mihai Cimpoi și Theodor Codreanu, postfață de Victor Crăciun, Fundația Scrisul Românesc, Craiova, 2005, 460 p.

www.polirom.ro

■ Mircea Mihăieș
**Viața, patimile
și cîntecele
lui Leonard Cohen**

■ Nichita Danilov
Mașă și Extraterestrul

■ Mariana Gorczyca
**Cheful nu se organizează,
vine de la sine**

■ Jeffrey Eugenides
Sinuciderea fecioarelor

Suplimentul
de CULTURA

Un săptămânal realizat
în colaborare cu Ziarul de Iași

actualitatea

Una din promisiunile smulse de UDMR imediat după alegerile din noiembrie 2004 a fost că Alianța D. A. va spijini trecerea prin Parlament a Legii minorităților naționale. O lege gândită, firește, în beneficiul promotorilor săi – așa cum e gândită orice lege. În bătaia, adeseori simbolică, dar de cele mai multe ori bine ancorată în rețeaua intereselor materiale, legile sunt arme de atac eficiente asupra bugetului. Dar nu numai. O lege poate fi și parte a unei strategii cu bătaie lungă, vizând intenții care, în clipa de față, sunt greu sau chiar imposibil de detectat. Mi-am dat seama de acest lucru într-o împrejurare diferită de ceea ce se întâmplă în Parlamentul României, unde reprezentanții UDMR-ului sunt iarăși priviți ca agenți ai separatismului, ca sfârtecători ai trupului sfânt al patriei etc. (În realitate, baronii udemerști și-au însușit perfect lecția baronilor români: interesul personal mai presus de orice, îmbogățirea contra cronometru și disprețul pentru tot ce nu le aduce avantaje imediate.)

E vorba de o întâlnire la sediul Institutului Cultural Român cu câțiva din reprezentanții „vlasilor” din fosta Iugoslavie. N-aș fi adus în discuție această întâlnire, care putea să rămână în categoria activităților normale, de serviciu, dacă ea n-ar fi fost evocată, în urma unei conferințe de presă a oaspeților, în paginile ziarelor. În ce privește ICR-ul, suntem absolut hotărâți să finalizăm în cel mai scurt timp proiectele asupra cărora am căzut de acord, respectiv, susținerea tipării unui atlas lingvistic al graiului din zonă, o antologie comparată a obiceiurilor și datinilor „vlasilor” și o culegere cuprinzătoare de folclor. Acestea au fost ideile cu care cei patru reprezentanți ai „vlasilor” au venit la ICR și ele au fost incluse între urgențele noastre.

Până aici, totul e cât se poate de simplu, de firesc. Ce am înțeles cu acest prilej a fost că, în practică, lucrurile sunt infinit mai complicate decât le vedem noi de dincoace de Dunăre. În mecanicitatea de gândire care ne domină, avem tendința de a aduce la același numitor pe toți românii care, din motive istorice, au ajuns să trăiască în afara granițelor actuale ale țării. Or, diferențele sunt enorme. Între moldovenii care și-au păstrat în totalitate identitatea românească, și pentru care Ștefan cel Mare și Eminescu rămân parte a uneia și aceleiași respirații lingvistico-istorice, și cei care sunt, în clipa de față, „rusofoni” există suficiente baraje pentru a îngreuna demararea unui proces de aducere la același nivel de conștiință identitară.

Românii din Ucraina, poate mai dornici de a li se recunoaște identitatea originală, sunt la fel de marginalizați, acum, sub administrația portocalie de la Kiev, pe cât fuseseră pe vremea când comuniștii puri și duri ai lui Kucima aplicau cu violență tactică pumnului în gură. Chiar în clipa de față, există serioase riscuri de a trimite cărți sau publicații românești comunităților românești din Ucraina, pentru că acest export cultural poate fi tratat drept „material propagandistic”, ba chiar „iredentist”.

Mircea Mihaies

CONTRAFORT

Ineficienta grandilocvență

Sunt realități pe care zâmbetele diplomaților nu le pot anula cu totul.

Mai puțin problematice sunt situațiile românilor din Bulgaria, Ungaria sau Serbia de est – Vojvodina –, unde apropierea de Occident sau insistența oficialilor occidentali au făcut să se aplatizeze asperitățile care făceau, în urmă cu câțiva ani, să ne reamintim de veșnicul pericol al „butoiului cu pulbere” balcanic. O discuție aparte merită, așa după cum sugeram, românii din zona Timocului, o comunitate izolată, care a trăit, secole la rând, departe de evoluția socio-politică-culturală a țării de origine. Paradis al folcloriștilor, sociologilor sau antropologilor, această zonă a fost total ignorată de oficialitățile de la București. Știu câte ceva despre istoria de după 1990 a relației românilor cu „vlasii”, și mai știu că oameni de bunăcredință, dar și de-o perfectă ineficiență, naivitate și chiar prostie, mai mult au daunat decât au folosit pentru a fixa în cadre firești această relație.

Punctul de maximă vulnerabilitate provine din faptul că foarte puțini dintre locuitorii dintre Morava, Dunăre și Timoc se recunosc, ei înșiși, drept români. Cum limba oficială a zonei este sârba, ei se definesc în toate actele – de la recensăminte la cărți de identitate – drept „vlasii” (sau „vlahi”). Acest lucru se întâmplă, pur și simplu, pentru că traducerea sârba a cuvântului „român” sau „rumân” este „vlas”. O subtilitate lingvistică a ajuns, iată, să joace feste istorice! Pentru politicienii naționaliști sârbi, sau chiar pentru angajații administrației, a fost mai mult decât suficient pentru a tăia orice legătură

între indivizii care vorbeau aceeași limbă, dar locuiau pe maluri diferite ale Dunării! Că „vlahi”, sau „valahi” erau, pentru străini, absolut toți românii (chiar și astăzi, în maghiară, „olah” înseamnă „român”) a intrat în uitare. Exista și există interesul ca separația lingvistică să poarte cu sine și o separație etnico-politică. Și asta cu atât mai mult cu cât românii din Vojvodina se autoidentifică fără nici o problemă drept „rumâni”.

Marea dramă e aceea că în interiorul minorității „vlasilor” (în opinia reprezentanților Forumului Cultural al Românilor din Bor, ar fi vorba de aproximativ cincizeci de mii de oameni) doar o mică parte nutrește sentimentul că aparțin mării familii a românilor. Ei folosesc în mod firesc denumirea de „vlasii” (deși, cum spuneam, ea reprezintă doar traducerea în sârba a cuvântului „român”), ajungându-se ca, printr-un straniu clivaj lingvistic, să contribuie la înstrăinarea de propria identitate adâncă, de care, pe de altă parte, sunt atât de mândri s-o păstreze. Înainte de orice, ei ar trebui reînvațați că această identitate nu trebuie să-i izoleze, ci să le deschidă ochii asupra lumii din care provin.

Nici până în 1989, nici după 1990, nu s-a făcut mai nimic pentru acești români, deși nu naționalismul și nici grandilocvența identitară nu le-au lipsit celor care s-au perindat pe la putere. Ar trebui ca în acest domeniu să înceapă să funcționeze profesionismul, și să înceteze cenacismul. Parlamentul a inițiat o lege care se intitulează, pompos, „a Românilor de pretutindeni”. Cred că e o cale greșită. Ea nu va avea alt efect decât să zgândăre și mai mult regimurile atât de lesne iritabile de la Kiev, Chișinău sau Belgrad. În opinia mea, ar trebui inițiate o serie de acorduri bilaterale, care să stabilească, în fine, parametri reali ai problemelor. Pentru că e vorba de situații diferite, radical diferite, de la caz la caz. În exemplul asupra căruia am insistat, al timocenilor, trebuie pornit mult mai din adâncime decât în altele. Aici e firesc să se înceapă cu însăși unificarea sau măcar cu echivalarea lingvistică: să se recunoască, oficial, că „vlas” înseamnă „român” și că e vorba de oameni care vorbesc aceeași limbă.

Îmi imaginez că există în clipa de față câțiva politicieni care freacă de plăcere de a-și vedea numele legat de o lege cu un asemenea potențial ecou emoțional. Putem da oricâte legi, pentru că, dacă le dăm prost, rezultatele vor fi contrare intențiilor. Se știe cât de contraproductivă a fost o lege, similară, a regimului naționalist maghiar al lui Orban și ce efecte a creat în jurul Ungariei. Cred că o cale firească ar fi să se accentueze relațiile culturale, dublate de intense acțiuni diplomatice. A sări direct la impunerea prin lege a unui anumit statut poate că merge când te referi la realitățile din interior. Când e vorba de cele externe, dulceața cuvântului cultural poate fi de mii de ori mai eficientă decât sunetul dogit, săpat în bronz, al vocabulei legislative. ■

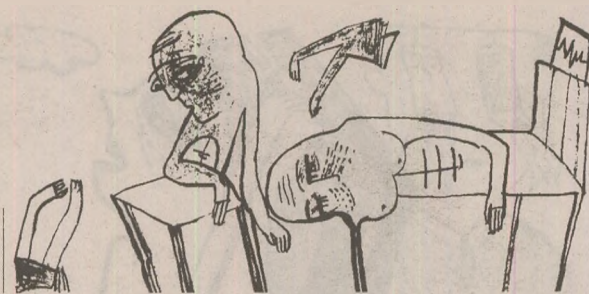
Din nou, Cultura

În sala de expoziții a Cercului Militar din București, în prezența unui public numeros, a fost lansată recent noua serie a revistei *Cultura*, săptămânal editat de Fundația Culturală Română (F.C.R.). Într-un editorial cu neascunse tășuri polemice, prozatorul Augustin Buzura, președinte al F.C.R. și redactor-șef al publicației re-lansate, formulează câteva elemente ale unui program care se dorește întemeiat pe bun-simț, respect pentru adevăr și valoare, deschidere către dialog: „*Cultura* va fi o publicație deschisă oricărui dialog care se va purta în limitele decenței și ale bunului-simț, la antipodul clanurilor, al mentalității tribale încetățenite, din păcate, pretutindeni, în toate mediile, nu numai în mica lume a culturii. (...) Într-o țară condusă după editoriale, talk-show-uri și sondaje, unde există mai mulți inventatori de roți decât rotari, vom încerca să rămânem noi înșine. Politica noastră va fi cea a

bunului-simț, a respectului pentru valoare, dialog și cultură”.

Sunt prezenți alături de alții, în primul număr din noua serie a *Culturii*, Eugen Simion care, „la început de drum”, salută „inițiativa lui Augustin Buzura de a scoate o publicație de cultură care să nu fie nici de dreapta, nici de stânga”, Mircea Iorgulescu, autorul unui incisiv comentariu referitor la felul „terifiant” în care au fost prezentați în *Lire* scriitorii români participanți la acțiunea „Les Belles Étrangères”, Daniel Cristea-Enache care, în „Cronica la zi”, schițează un expresiv portret al lui Nichita Stănescu, Nicolae Gheran care redeschide rubrica „Sertar” după ce și-a intitulat la fel un volum recent, Angela Martin, autoarea unui substanțial interviu cu Jean Starobinsky, Horia Gârbea care comentează spiritual *Jurnalul secret* al lui Alex Ștefănescu. Benefică pentru *Cultura* este reluarea de către criticul C. Stănescu a rubricii sale „Revista revistelor”, cândva unul din punctele de atracție ale *Adevărului literar și artistic*. (Rep.)

critică literară

Este un fapt unanim recunoscut, căderea regimului comunist a dus, printre altele, la o reorientare a publicului de carte către formele literare ale autenticității (cvasi-)nude. Dacă pînă în 1989, la noi, romanul era rege (în condițiile existenței unui regim paranoic, oricînd dispus să vadă în orice nuanță critică un atentat la propria-i legitimitate, slujit cu exces de zel de funcționari mai catolici decît papa, singura defulare publică era cea oferită de ficțiune, transformată adesea într-un joc de-a șoarecele și pisica între autor și cenzorii cărții sale), în explozia informațională și graba din societatea românească postcomunistă, prea puțini au mai găsit dispoziția să caute adevărul în parabole și metafore. Interesul publicului s-a orientat spre comunicarea directă cu gândurile unui autor, adesea nemediată artistic, pe care o faceau posibilă jurnalele, volumele de memorialistică și cărțile de corespondență.

Ce urmărește un devorator de literatură memorialistică? El își poate dori să înțeleagă specificitatea unei epoci (ușor de reconstituit din întâmplările cotidiene și meditațiile asupra realității politice, sociale, economice, culturale, consemnate într-un jurnal). Apoi, în cazul unor personalități ale vieții culturale sau științifice este interesant de știut care a fost momentul marii revelații, declicul decisiv care a deschis personalității respective calea spre domeniul care i-a adus celebritatea. O carte de memorialistică poate fi citită și ca un manual al reușitei în viață sau într-un domeniu de activitate. La nivelul cel mai superficial, literatura memorialistică poate fi depozitarea unor savuroase colecții de birfe și indiscreții picante (amoriurile extraconjugale ale unor oameni care au marcat epoca, lașități, situații penibile, beții, scandaluri, toate menite să schimbe imaginea celor care nu se mai află în grațiile autorului). În fine, unui cititor mai sofisticat, astfel de cărți îi permit să reconstituie gândirea unui autor celebru, să se pună pentru cîteva ore în pielea lui. Într-o asemenea grilă de lectură, importante sînt evenimentele pe care autorul respectiv le selectează din cotidian și felul în care se raportează la ele.

Comentariile critice apărute la primele două volume din *Memoria ca zestre*, jurnalul comentat al Ninei Cassian, indică două zone de interes pentru cititor. Este unul dintre puținele testimonii despre perioada de instalare și impunere a regimului comunist în România (anii 1947-1965, epoca de maximă teroare) făcut de cineva care a crezut sincer și a servit cu devotament acele regimuri, fără a disprețui privilegiile de care se bucurau scriitorii puterii - vacanțe lungi și feerice la Sinaia și la mare, case de creație, drepturi de autor mai mult decît decente, promovare pe toate canalele, notorietatea în viața publică etc.). În același timp, cartea este la nivel de birfă, un repertoriu al iubiților și al aventurilor din tinerența efervescentă a unei scriitoare rămasă în legenda literaturii române ca o neobosită devoratoare de bărbați. La ambele nivele, a impresionat frănchețea, stilul sportiv, senin, în care autoarea își descrie lașitățile, oportunismul politic, dar și amoralitatea în materie erotică.

Cel de-al treilea volum al însemnărilor Ninei Cassian, cuprinde perioada 1985-2005. Sînt anii de după stabilirea definitivă a autoarei în Statele Unite ale Americii. Viața erotică a Ninei Cassian se află în vizibil declin (chiar dacă, la un moment dat ea mărturisește că, în disperare de cauză, a ajuns chiar să dea un anunț la rubrica de matrimoniale a unui ziar), lucru de înțeles în condițiile în care sfîrșitul însemnărilor coincide cu celebrarea de către autoare a opt decenii de existență. Lipsită de miza erotică, pentru mulți, sarea și piperul volumelor anterioare, cartea se transformă într-o istorie a avatarurilor pe care le presupune stabilirea la o vîrstă destul de înaintată într-o țară străină, chiar dacă, la momentul respectiv, 1985, aflată la ani lumină de civilizație în fața României lui Nicolae Ceaușescu. Ajunsă în Statele Unite, una dintre primele griji ale autoarei este aceea de a rescrie unele pagini din *Jurnalul unui jurnal*, început în țară, la 17 iulie 1975. Motivul, stilul prea voalat în care autoarea a criticat regimul comunist, de teama unei eventuale percheziții. Acum, stabilită în lumea liberă, Nina Cassian ia o hotărîre eroică: „Deci, paginile, sincere totuși preacaut, vor trebui rescrise – iar volumul va fi dedicat «To Gheorghe (Babu) Ursu who died for his diary». Trebuie să recunoaștem o dedicație frumoasă și foarte... comercială pentru publicul american. Doar așa vor fi înțeles ignoranții cititori de peste ocean cîte riscuri presupune o aparent inocentă hîrjoană cu Marin prin camerele de la Pelisor, o sănătoasă

Tudorel Urian

LECTURI LA ZI

Însemnări inutile

Nina Cassian, *Memoria ca zestre. Cartea a III-a. 1985-2005*, Institutul Cultural Român, București, 2005, 214 pag.

cărți primite

• Cartea „*Ramurilor*“, „O sută de ani de nesigurătate“, carte jubiliară consacrată centenarului revistei „*Ramuri*“, volumul I, seria 1905-1947, coordonatori: Gabriel Chifu, Florea Miu, Editura „*Ramuri*“, Craiova, 2005, 240 p.

• Paul Aretzu, *Viziuni critice*, comentarii literare, Editura „*Ramuri*“, Craiova, 2005, 198 p.

• Cornel Mihai Ungureanu, *Noi, doi-trei la zece mii*, proză, Editura „*Ramuri*“, Craiova, 2005, 214 p.

ședință de nudism la 2 Mai sau votul (hélas) pentru excluderea din partid al lui Al. Jar, chiar dacă, în sufletul ei, diarista nu era convinsă de corectitudinea acestei decizii. Acum, ajunsă în America, poate să spună cu tărie tot adevărul despre regimul comunist din România. O va face însă cu numai jumătate de gură, din teamă pentru prietenii ei rămași acasă. La insistențele Monicăi Lovinescu acordă un interviu pentru „Europa liberă”. Întoarsă acasă, scrie în jurnal cuprinsă de remușcări: „Am vorbit și despre mine și despre Babu. Poate că, totuși, a fost o greșeală, o atitudine politică, o punere sub reflector, la un post finanțat de CIA”. Singele Ninei Cassian apă nu se face. Vechea idealistă și militantă comunistă observă imediat că societatea americană nu este perfectă. Noi știm că ea știe, chiar dacă, nici măcar acum, nu are curajul să spună verde tot ce-i trece prin minte: „În ce privește împrejurările sociale și politice care mă înconjoară, trebuie să-mi exprim mai puțin clar părerile – că o dată mă dau afară din America!” Or, pentru ea, nu există nenorocire mai mare decît eventuala întoarcerea în România comunistă. Ar fi un dezastru pentru o poetă care îl urăște sincer pe Ceaușescu. O știe ea, portarul de la bloc și poate vînzătoarea de la băcanie. Pentru că, o dată în plus, „grija” pentru prietenii rămași acasă o împiedică să ia atitudine publică: „Nu mă pot întoarce la Ceaușești. Opinia mea despre ei e notorie (deși am refuzat propunerea de a apărea la emisiunea «60 minutes» la t.v. pe acest subiect dat fiind că am atîția prieteni acasă pe care nu-mi pot permite să-i primejduiesc”). După prăbușirea regimului comunist simte pentru o clipă cîntecul de sirena al revenirii în țară. Gîndul este însă repede reprimat și o neliniște vecină cu un difuz sentiment de culpă pare să pună pentru o clipă stăpînire pe ea: „... mă tem de o posibilă explozie a antisemitismului fațăș (latent și intermitent ținut sub obroc atîta vreme...). Ca să nu mai pomenesc de «trecutul» meu care-mi poate fi reproșat, neținîndu-se cont nici de atitudinile mele despre care atîția pot da marturie, nici de poeziile mele (nici măcar de cele subversive), nici de... nici de... În orice caz, Păunescu a fost scuipat și arestat. Eugen Barbu la fel”.

Abia la mai bine de un deceniu de la prăbușirea sistemului comunist, Nina Cassian găsește puterea să spună verde ceea ce gîndește. Ca cetățean american a descoperit generoasele idealuri ale corectitudinii politice și le promovează cu entuziasm așa cum, în versurile din tinerete, proslăvea partidul comunist. Ia atitudine împotriva a tot ce i se pare a fi atitudine antisemită („A echivala Holocaustul cu Gulagul este o eroare” – scrie fosta iubitoare a învățăturii lui Stalin fără a oferi vreun argument), militează deschis în favoarea homosexualilor și a condiției de minoritar (inclusiv intelectualii sînt minoritari la nivelul societății).

Altminteri volumul oferă detalii nu pentru toată lumea foarte captivante despre bolile bătrîneții, descrie tentativa utopică a recuperării unei case în România de către o persoană aflată în diaspora (cu descurajantul și umilitorul labirint al corupției pe care trebuie să-l străbată cel în cauză), răspunde detractorilor mai vechi sau mai noi ai autoarei sau ai primelor două volume din jurnal. Și, mai ales, deplînge nerecunoștința României față de incommensurabilele servicii aduse de ea țării („România e, deci, consecventă în purtarea ei față de mine. Și eu sînt în purtarea mea față de ea, dăruindu-i excepționala mea traducere (o spun fără jenă) și poeziile mele”).

Însemnările din acest volum pot primi cu greu titlatura de jurnal. Chiar dacă sînt datele ele sînt mai degrabă sporadice. Există ani întregi care beneficiază de una sau două însemnări, a căror pondere în volum nu depășește două file. Singura constantă în volum este comemorarea anuală a morții fostului ei soț, Ali (Al. I. Ștefănescu). Multe dintre notații sînt atît de personale încît nu au nici un fel de relevanță pentru un cititor care nu cunoaște foarte bine persoanele din anturajul scriitoarei: „M-am revăzut cu Bissy Roman, această faptură inconfundabilă, scîlpind de strassuri și de vitalitate” sau „Yvonne a fost în Europa, am vorbit la telefon cu ea, cu Mița Constantin și cu Puiu”.

Una peste alta, cel de-al treilea volum al *Memoriei ca zestre* se dorește a fi o carte a justificărilor și a punerilor la punct, revanșa Ninei Cassian împotriva detractorilor ei și a vieții. Un război cu o miză foarte mare pentru autoarea cărții, dar prea puțin captivant pentru un neutru cititor de jurnale. ■

o p i n i i

Tradiție sau izolare?

A m aratat într-o lucrare precedentă care sînt cauzele ultime social-culturale ale izolării – cum am denumit noi fenomenul – limbii și culturii românești de importante mișcări culturale ale Europei. Chiar în conceptele vehiculate în conferința de la Tîrgu Mureș (organizată de Universitatea „Petre Maior” și de revista *Vatra* între 23-25 septembrie 2005) s-a întrebuit termenul *tradiție*. Nu ar fi oare cazul să „decorticăm” – analizînd în profunzime – acest concept? *Tradiția* (*tradițiune*) este un termen literar, împrumutat din franceză și italiană, care apare în cultura noastră în sec. XIX, pe la 1829-1830 (mai întîi cu privire la tradițiile orientale, apoi la tradiția noastră istorică, cf. Negruzzi, Russo, Alecsandri și, chiar, în sfîrșit, apare cu sens juridic). Țăranul român nu vorbește de *tradiție*!

Tradiția este o justificare a izolării. Nu este vorba în păstrarea tradiției – care înseamnă conservarea unor obiceiuri străvechi – de identitate etnică, nici de apărarea unei poziții sociale. *Tradiția* este o perspectivă „de sus în jos”, de la cultura cultă către cultura populară.

Un exemplu putem găsi în Transilvania. După reîntregirea României, atunci cînd Ardealul devenise o provincie (zonă) românească, la Cluj, scriitori români (precum Blaga) evocau „spațiul mioritic” („veșnicia s-a născut la sat”) sau, grupați în jurul revistei *Gîndirea*, promovau „tradiționalismul” (cf. *Sensul tradiției*), etnicismul, „forțele spirituale ale ortodoxiei” (*Ortodoxie și etnografie* – 1938 – a lui Nichifor Crainic) – în timp ce revista de cultură maghiară *Korunk* publica, în traducere, texte filosofice ale lui Rudolf Carnap, pe atunci la Viena!

Este semnificativă *retragerea* izolantă, aș spune *ombilicală* – a culturii românești dintr-o Transilvanie care deschisese pînă atunci perspective largi către (Mittel-) Europa.

Această tendință apare și în Moldova în sec. XIX-XX. Acolo se evoca tradiția istorică – „vitejiile” țăranilor-ostași români, în bătălii cu polonezii, cu turcii (mai ales, se reinviau cronicile (*O samă de cuvinte*) lui Neculce și se laudau faptele Domnilor români – contra dușmanilor străini. O exacerbare a conștiinței egocentrice naționale. Alecsandri – dar, mai ales, Ion Ghica, în Muntenia, deschid viziunea noastră către Occident – Italia, Franța. Iar boierul Dinicu Golescu se minuna, în 1826, de cele pe care le vedea în Austria și Italia – mă rectific: cele ce putea, cu biata lui cultură valahă, să vadă – comparîndu-le cu cele ce știa și trăia, la noi în țară. Înaintea lui, celebrul stolnic Constantin Cantacuzino, care trăise la Padova și avusese ocazia să cunoască Italia, istoria și cultura milenare ale urmașilor Imperiului roman – nu a reușit să aducă în propria-i țară, o cultură europeană – dincolo de greutate și ortodoxie.

Trebuie însă evidențiat faptul că, în Țara Românească, problema „tradiției”, a etnocentrismului, nu s-a pus – nici impus – cu aceeași forță cu care s-a manifestat în celelalte două regiuni românești. Singurul care, ca istoric cu un clar sentiment naționalist a luat în considerație trecutul tradițional a fost Nicolae Bălcescu. Istoria „puterii militare” a Principatului Valahiei (1844), colaborare, peste Carpați, cu August Treboniu Laurian, în editarea *Magazinului istoric pentru Dacia* (1845-1848) și *Românii supt Mihai Voievod Viteazul* (1878) sînt tot atîtea dovezi ale înaltelor sale idei patriotice puse în slujba „nisiiei” istorice a poporului român, a sacrificiului pentru cauza libertății lui. Dar perspectivele sale europene, în ciuda studiilor sale la Paris (1846-1848), audierea cursurilor lui Jules Michelet, participarea la Revoluția din 1848, la Paris – nu l-au condus spre idei liberale innoitoare, precum s-a petrecut cu tovarășul său de luptă revoluționară C. A. Rosetti. Acesta din urmă era – cum am putea spune astăzi – un europeizant (poate și apartenența la francmasoneria franceză l-a îndemnat în această direcție). Dar... La C. A. Rosetti nu regăsim... tradiția? El dorește innoirea, înfrățirea între popoare („frații

noștri israeliți”) sub însemnele libertății revoluționare.

Alături de Bălcescu se găsea însă D. Bolintineanu – și el, cu studii la Paris (1846-1848), și el auditor pasionat al lui Jules Michelet, și el implicat în Revoluția de la 1848 (a fost chiar „redactor-șef” al ziarului *Populu Suveran* – *Poporul suveran*). Acestei formații i se datoresc *Legendele sau Basmele naționale* (1858) și *Legendele* (1885). Europa lui D. Bolintineanu se desfășura în Orient (*Briser d'Orient* 1866 – elogiul de însuși Théodor de Banville –, *Florile Bosforului* (1866), *Calătoriile* lui ajungeau pînă în Grecia, Asia Mică, Egipt, Macedonia și Muntele Athos), iar *Traianida* (1870) este un conubiu liric fantastic între Daci și Romani (!).

Țara Românească a dezvoltat o literatură cu amplă înțelegere către viața de la țară (I. H. Rădulescu – *Sburătorul* și, mai tîrziu, Duiliu Zamfirescu). Boierii Filipescu se laudau chiar că „miros a cojoc” (în Muntenia apare expresia „boieri de țară”, echivalentă cu termenul oficial „pămîntenii”).

Am putea afirma – fără riscul de a greși prea mult – că literatura Țării Românești, în sec. XIX, se îndreaptă către „țaran” și „viața la țară” – dar... via Paris! Trecînd prin filtrele populismului francez.

Se poate obiecta acestei perspective o anumită unilateralitate. Tradiție există și în alte țări și culturi din Orientul Europei: în Polonia, în Ungaria sînt de asemenea cultivate obiceiurile locale, tradiționale, literatura folclorică în general. Și totuși! Ele se găsesc – și s-au găsit întotdeauna – în circuitul de valori al Europei (Mittel-Europa). Circulația culturii lor „tradiționale” era asigurată și „garantată” de Biserica catolică (europeană).

Pentru țările românești, situația era diferită. În Transilvania, Țara Românească și în Moldova domnea, absolută, ortodoxia slavo-bizantină – care, după cum se știe, se despărțise cu dușmănie și anateme reciproce (marea schismă din 1954) de creștinismul latin occidental, *recte* de Occident.

Această întoarcere de spate față de Europa catolică occidentală (augmentată și de contradicțiile istorice

maghiaro-române) a dat naștere unei replieri românești pe propria-i identitate, fără grijă de „ce spune Europa” (Caragiale). Balcanismul, „turcirea” (cf. *Romania turcica*, în *Individualitatea limbii române*, IV) au accentuat izolarea. Aș spune și separația etnică (de unde și termenul de *etnografie*, inventat de Nichifor Crainic) și cea socială (*rumînii* – țăranii față de clasa boierească alogena și autohtonă), dar, în plus, și cea religioasă: ortodoxia greco-slavă. Într-un cuvînt, *izolarea*. Nu au reușit să rupă izolarea Miron Costin, Grigore Ureche, nici Dimitrie Cantemir, în Moldova, nici Stolnicul Cantacuzino, în Țara Românească – pentru că toți erau legați de ortodoxie. Acțiunile lor *off limits*, pro-Europa, erau limitate, petrecîndu-se în interiorul confesiunii greco-slave.

Cei care, într-adevăr, au reușit să iasă „din cercul strîmt” al individualității autohtone, al mentalității orientale au fost cei care, în sec. XVII-XVIII, au înțeles să părăsească dogmele orientale și să accepte o instrucție teologică non-ortodoxă, calvină și catolică (să nu uităm că, mai întîi, calvinismul și, mai apoi, catolicismul, prin ordinele călugărești ale Iezuiților și Basilicanilor – cf. biserica Unirii cu Roma, la Blaga, se numește Sf. Vasile – au format *prima* inteligență românească în Ardeal, printre alții, pe Simion Ștefan și pe Atanase Anghel). Rupînd... „lanțurile” cofensionale – „tradiționale”, putem spune (dar *nu* naționale) s-a creat ceea ce s-a putut numi Renașterea românească.

În Transilvania!

Putem oare, în concluzie, afirma că izolarea prin „tradiție”, dar și ieșirea din izolare a limbii și culturii românești a apărut, a acționat și a promovat integrarea europeană – în Transilvania?

Problema pe care noi, aici, nu putem decît să o enunțăm merită o aprofundată analiză socio-culturală și istorică.

Alexandru NICULESCU

Premiile Asociației Scriitorilor din București

Juriul Asociației Scriitorilor din București, alcătuit din Alex. Ștefănescu (președinte), Cornelia Maria Savu, Lucia Verona, Alexandru Condeescu și Ioan Groșan (membri) a hotărât, în ședința din data de 30 noiembrie 2005, acordarea următoarelor premii pentru volume apărute în anul 2004:

POEZIE

Traian R. Coșovei – *Greva capșunelor*. Ed. Libra

PROZĂ

Constantin Stan – *Genia*. Ed. Cartea Românească
Iolanda Malamen – *Scrisoarea lui Lavoisier*. Ed. Muzeului Național al Literaturii Române

DRAMATURGIE, CRITICĂ ȘI ISTORIE TEATRALĂ

Adrian Mihalache – *VervaThaliei*. Ed. Fundației Culturale Ideea Europeană

LITERATURĂ PENTRU COPI ȘI TINERET

Iuliu Rațiu – *Urmașii lui Harry Potter*. Ed. USR

CRITICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ

Dan Cristea – *Autorul și Ficțiunile lui*. Ed. Cartea Românească

Rădu Voinescu – *Trivialul*. Ed. Libra

ESEU

Bogdan Ghiu – *Facultatea de litere (mîc îndreptat de gîndire greșită)*. Ed. MNLR

TRADUCERI DIN LITERATURA UNIVERSALĂ

Antoaneta Ralian – *Sa cunoști o femeie de* Amos Oz. Ed. Polirom

Cold Mountain de Charles Frazier. Ed. Polirom

Aurel M. Buiciuc – *Scene moscovite* de Mihail Bulgakov. Ed. Polirom

DEBUT:

Poezie: Ovia Herbert – *Deschiderile*. Ed. Pontica

Proză: Ionuț Chiva – 69. Ed. Polirom

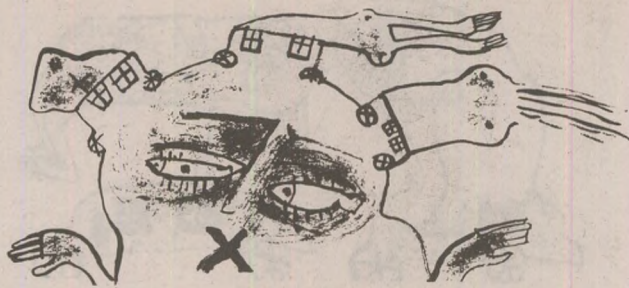
Primăria Sectorului 2 București și Asociația Scriitorilor București au acordat

PREMIUL PENTRU LITERATURĂ ÎN LIMBILE MINORITĂȚILOR lui

Balogh Jozsef *Erdelyi Iorum*. Ed. USR

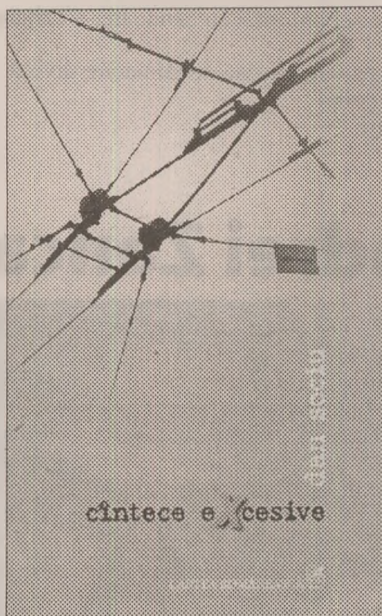
Juriul a decis să acorde

PREMIUL „OPERA OMNIA” lui George Balaița

lecturi

Cântece eXcelente

înduioșează. Toate asteniile de care ne izbim sunt ale trupului, niciodată ale limbajului. Acesta e, în tot locul, de o directe nepartizană, fără vreun ornament și fără vreo ostentație. După ce-și populează lumea cu personaje (și persoane) traversând crize, autorul le dă voie să-și reconstruiască, autonom, mediul. Și de aici iese orice, numai mizerabilism nu. Dan Sociu e, neîndoielnic, la fel de traducibil în engleză pe cât e Andrei Codrescu – și nu întâmplător - în română.

Ciclul intitulat chiar *Cântece eXcesive* (al patrulea și ultimul) se prezintă, dincolo de cele spuse până acum, ca un tur de forță bine întreținut. O dată cu el, nu

departe de mijlocul acestei cronici, concluzia decurge fără inhibiții: Sociu e un poet formidabil, de o luciditate și de un talent pe măsura vremurilor acestora mai dinamice ca oricând. Cu un titlu reconvertit după un vers din Berryman, dar personalizat fără cusur, poeme lungi, narative și neartificiale gravitează aici. Finalul celui dintâi cântec - pur și simplu frumos - îl transformă într-o aubadă funesta: „O să învăț să fiu mai cool decât el/ o să învăț toate versurile, piesele și albumele/ trupelor care-ți plac ție, sau o să te țin în brațe/ când o să plîngi. / Troleibuzele care nu duc la tine/ nu-mi folosesc la nimic. Troleibuzele care duc la tine/ nu-mi folosesc la nimic. / Într-o noapte o să mă lipească de mașina neagră din/ fața blocului tău, să-i pornesc alarma, să te trezești/ enervată să te ridici din pat de lângă el -// În ultimul timp nu te mai pot vedea decât pe holuri.// la o țigară, și tu fumezi trei una după alta,/ și pofta ta morbidă mă bucură./ Cândva vom face amîndoi cancer la plămîni și-mi /doresc să nimerim în același grup de suport, așa, // ca Bonham Carter & Norton,/ Tori Amos & Kafka”. Aproape simetric cu cantitățile binomului dragoste-moarte inversate și sublimite, o neîncredere completă, exceptând, elegant, poezia (dar nu majusculată) rămâne după lectura celui de-al cincilea cântec: „întâlnirile astea de poezi/ sunt camagii, Claudiu abia se mai ținea pe picioare/ eu înghiteam/ colebil cu pumnul, doar bătrânii erau în formă, cel/ mai energic dintre ei părea Flora, care urma să moară în iarnă [...] am părăsit Bucureștiul în care/ venisem pentru tine, ceilalți credeau c-am venit/ să mă scot”. Și, bineînțeles, revelarea aparentului exercițiu textualist, în fond atât de viu și de sincer: „clipea, întunecat,/ acel X din mijlocul numelui ei -// Semnul interdicției, al anularii, X-ul de pe/ ferestrele caselor abandonate (dar și al caselor în construcție, anunțînd că în curînd vor putea fi locuite).” Ca de fiecare dată, poezia acoperă tehnicile, în special pe acelea prea ușor identificabile. Cu atât mai mult cu cât nimic nu se vrea și nu e facil sau ipocrit în versurile lui Dan Sociu.

În rest, s-ar putea cita oricât (și - generic-oricum) dintr-o carte cum e aceasta. *Cântecele excesive* își merită, însă, citirea, recitirea și ascultarea (cu o rezervă față de bemolările continue din tonul vocii autorului). Cu siguranță, nu doar acum, ci și peste ani buni.

Cosmin CIOTLOȘ

Poeme în limbaj alcalin

În 1984, Gheorghe Izbășescu câștigă Premiul Concursului de debut în volum al Editurii Albatros, drept care i s-a tipărit *Viața în tablouri*, carte urmată de *Garsoniera 49*, în 1985. Volumele din anii '90, cinci la număr, între care cităm *Melodrama realului* și *Cântece de mîntuire*, sporesc o bibliografie, al cărei traseu va deveni tot mai stufos prin reeditări, rescrieri, includeri în antologii de autor, de poezie locală sau națională, tematice ș.a. Cititorul interesat poate descoperi toate acestea într-o *Addenda* finală, care cuprinde și referințe critice extrase din volumele unor critici precum Radu G. Țeposu, Al. Cistelean, Marin Mincu, Ștefan Borbely, dar și Ion Rotaru, Marian Popa sau Nicolae Oprea. Bazându-ne pe lămuritoarea notă a autorului precum că *O călărire în zori* este un grupaj de poeme, în mare parte inedite, și care „abia acum se publică integral, și în formă definitivă” (în ciuda fatalelor greșeli de tipar, corectate cu pixul), vom spune că atunci când păstrează echilibrul între retorică - relatare inteligentă, elaborată și tropul poetic - (dicțiune revelatorie, emoționantă), Gheorghe Izbășescu este un poet de raftul întâi. Preluând titlul unui cunoscut text juvenil eminescian, el își prefățează călătoria finală, introducându-l în scenă pe „Fercheșul bidiviu al lungilor nopți de insomnie/ cu ochi halucinați ca două

explozii (...)”.

Este reprezentarea postmodernă a eternului Pegas înaripat, a elanului și zborului poetic, a delirului ontologic. În cazul de față, de dragul unor rime, dar mai ales în numele unei originalități tipice avangardei noastre istorice, poetul riscă unele neglijențe și chiar ilogisme; și totuși convinge: „Oare, tu zbori, vârtej de frunze./ spre lacul de smântână înghețat/ în nopți cu lună/ să-mi mîntuiești boala că trupul/ și mintea nu călătoresc împreună?/ Îți

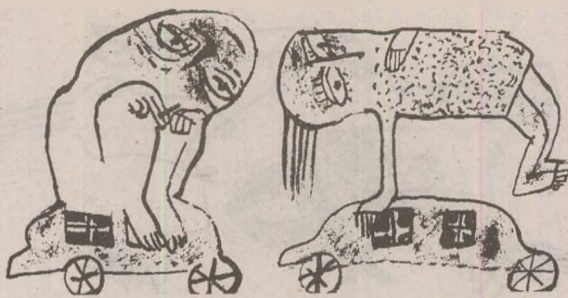
aud răsufarea în care când văd/ pe imaginea lacului doar scrum, scrum deplin./ Perioada mea de scris asudă prin preajmă/ ca un mărunt muncitor din transporturi/ ce păstrează cuțitul/ ce i-l va-nfige-n piept un călător străin”.

Concepându-și poezia ca un sacerdoțiu, ca o solemnitate oraculară, de la care nu sunt excluși bufonii, goliardii și menestrelii, Gheorghe Izbășescu își revizitează *arhivele din copilărie*, din păcate deja roase de „șoarecii cu dinții de aur”, recuperate totuși prin recurs la mitologia rurală din care își trage poetul „limbajul alcalin”, inițierea erotică, vitalitatea expresionistă a ficțiunii, învecinată uneori formulărilor aforistice: „Pe învingători nimeni nu i-a întrebat/ cum și-au forțat propriile limite/ când vinul gros se mai confundă cu viața/ în gura ce se crede oracol./ Când din măruntaie ne vin vesti despre/ șinele sălitate-n văzduh ale orizontului”. Predestinarea copilului, zis și „pui de heruvim” era de fapt cea de cronograf al vieții și al morții. Aceasta din urmă chiar îl previne pe poet: „Noi doi suntem siamezi și multe/ mai avem de-ndeplinit pe acest pământ”.

Lungi poeme care cuprind deopotrivă strofe somnolente și strofe memorabile (*Vremea cercetării*) confirmă un poet ispitit să se audă, să-și audă și să-și repete ideile, dar și un hermeneut al gesticulației suprarealiste. Caz în care limbajul poetului capătă „o febră de un fel anume”. Cităm: „Așa îmi găsesc firul electric: înnodat/ în gura de aur a zilei de naștere./ Cu sintaxa lumii ei deplasabile./ Convinș că doar viața ce singur ți-o inventezi/ merită s-o trăiești (...)”.

Întru totul de acord, subscriem și semnăm.

Geo VASILE

l i t e r a t u r ă

Maria

sta așezată pe dalele bisericii, privind
în gol sub șuvițele-i albite, lumea

trecea ori intra atrasă de orgă
aruncind o scurtă uitătură, glasuri

de copii involburindu-se între ogive
ziduri înfremătate. duminică.

o ia pe-ndelete printre coline, nori de ploaie
umbra de umbra alungindu-se, liniștea

între castani pînă la încremenirea memoriei.
așează cu grijă patru cartofi în jar, coliba

descrescînd în lumina focului, țipătul bufniței.
se întinde. pisica toarce culcată peste picioarele ostenite.

Orăcâit de broaște. Întuneric înalt.

Risipiri

oricîl te-ai dărui, rămîne
un însemn de tristețe, căci ce poate salva rostirea

în fața secolelor rămase în urmă
din glasul omului plecat
să picteze prin
insulele
sudului

...încotro ne îndreptăm...

și-n fața ta doar amintirea, de ești astfel făcut.

de ești astfel făcut, încît
fiecare privire să se preschimbe într-o amintire

ești prins din toate părțile
într-un hațîș de umbre și-nsingurat vei rămîne

în devalmășie, mereu chircit peste o lumină
rară, de ești astfel făcut
încît să te clatini

la orice apropiere, la orice întîmpinare

nu-ți fie teamă.
vom lăcrima și vom albi împreună

Trecea deseori

noaptea prin livada și lanul din spatele casei
purînd în dreapta o lampă cu petrol, se așeza

lîngă nukul sădit de bunul lui lăsînd blind
lampa lîngă trunchi, asculta mai întîi

țîrîitul greierilor. foșnetul lanului, frunzelor.
huruitul marfarului în spatele colinei.

mereu reluate pale de vînt culcau spicele încă verzi
ivind gardul, casa cufundată-n întuneric

sub lună, adăsta îndelungă vreme
sărăcindu-și deplin duhul

într-atît fără de un gînd
încît ciinele saltînd prin lan către el

se smerea deodata oprindu-se
fără a-i mai lînge ca-ndeobște mina, se întindea

molcomit cu capul înspre miazăzi
în tăcerea
acestui
adînc

Aici ne suntem

de imprevizibili ne suntem.

înclinați a îmbrăca în alb
un negru în doliu, aici

unde doar nebunii mai au candoare, o ezitare –

și ce mai ezitare sfioasă de tălmăcire divină
marea unduind
sub licuriri

Andrei Zanca

mina însemnată

de neant, ne pleacă –

ne pleacă pînă și pădurea
părăsind
arborii

într-o desfrunzire, iarna
pustie de nea
nimic

nimic nu ne poate scurta
drumul
înscriș

Nimic

mai adîncă
decît durerea de memorie, hiatul

iubirii, un gol prelîns pînă-n inimă.

o inimă nicicînd zărită, în sine

o chemare dăruiată auzului, însăși lumina
o răsfrîngere de sunet al Facerii

mistuit, cel ce aude.
doar auz
acum

și dacă ne-am fi născut surzi, oare
n-ar mai fi existat
cîntul păsărilor?

Un cîine

a lătrat la nașterea ta pînă-n zori
adieri amare de fum. septembrie.

semn rău, s-a mai spus, apoi a început
delumirea, desprînzîndu-mă

un punct în aerul vibrînd de arșiță, a rămas

mîhnirea – un ecou din adînc
al umbrelor noastre, întrezărite

pesemne încă de pe atunci, el
deslușindu-mi urma din zeci de

alte, însoțindu-mă în secunde
desfrunzite de puls, *un timp*

la fel de *unic*/șerpuind prin vremuri tulburi.

întreaga istorie
o lentă și treptată dezumbrire de inimă

și se va ști doar, cînd se va deschide
ultima ușă, cînd ne vom agăța de clipă

ca de mînerul plumbuit de oprire al trenului
ce acum ne poartă
bătînd sacadat
în șine, ritmul

emigrării noastre în Siberia

Te aud

suspînînd, deși la cîteva zboruri de pasăre de mine, te
întîlnesc în întunericul pustiu al casei, și-n jur
vîd

ziduri și străzi înclăiate-n somn brazdat, sticla
sfărîmată de asfalt, uruitul

unui camion peste pod, lătratul
scorojit al ciinelui

în lanț, te aud
suspînînd, întorcîndu-te cu fața la perete, deși

doar la o odihnă de
pasăre, departe
de tine

Drumul

se termina pe faleză în fața crucii, marea

ondula licurînd răsfrîngerile de soare ale adîncului,
moleșiți de amiază săltau odată cu valurile. nimeni.
pescăruși

nimeni în jur, departe
văzduhul trepida peste

pămînturile acestea arse. tern răbdătoare.

așezat pe marginea stîncii, cu spatele rezemat de cruce
și picioarele atîrnînd în gol
mă uit, și *mă uit*

în absența unei secunde, deși numai în timp
e cu puțință mișcarea, sedus
a împărtăși tăcerea

fără a o abandona, cum părul
și barba înfiripîndu-se
și după o moarte

ca un triumf tăcut al unei
delumiri
depline ■

l i t e r a t u r ă

Carnet

Omul decorativ

Ca unul ce am consumat atâtea și atâtea vernisaje – ale altora, ale mele – pot atesta existența unui specimen care, absentînd, ar face lipsit de sens însuși momentul inaugural. Și nu pentru ca ar reprezenta ceva intrinsec acestuia, ci, pur și simplu, l-ar goli de acel scilpic decorativ, fără de care totul ar parea prea scrobit, deci prea neadevărat.

Pe acest... om recent îl găsesc în haotica-mi fototecă și, de cite ori o frunzăresc pentru varii motive, dînd peste cite o figura nicidecum identificată – inubliabilă însă – constatată că, vrînd-nevrînd, face parte, ce mai, din viața-mi publică. (Și-n cea privată există asemenea flash-uri cu siluete ale caror conture au rămas intacte memorate, nu și la fel de decisive în perfidia lor de a-mi modifica traiectoria.)

Declanșatorul acestor cogitații orizontale (de pe patul atelierului) e o foarte recentă imagine t.v. de la tot atît de recentul bal de la Palat. Ei bine, din antrenul bănuît a fi fost unul impozant, nu? operatorul a prins, într-un gros-plan de carieră, doar silueta mov pufoasă, permanent ieșită de sub casca coafezei, inevitabilă doamna anonimă, prezentă, demențial, la toate, absolut toate, momentele inaugurale. Ca și cum steaua fixă a regescului bal ar fi fost ea, doamna (și-n somn coafată).

La polul celalalt – nu însă departe, nici el, de omul recent – e o faptură care, așa cum arată, n-ar lăsa impresia că știe exact cînd sînt vernisajele. Știe exact. Și asta se vede după oportuna-i sacoșă, oricînd pregătită să facă fața momentului. Ea, faptura, un fel de atemporală Pena Corcodușă, așteaptă cuviincios speech-ul inaugural, după care rade tot. Adică delicateșele puse la bătaie de expozant (și familia adiacentă). Cînd sacoșă și-a făcut plinul, Pena se oprește la fiecare, dă mîna ca o lady ce este și-o șterge.

Nu pot rezista a trece – contrapunctic – la... alte voci, alte încăperi, ivindu-se acum, brusc, flash-ul unui moment congener, consumat, și el, matematic repetat, de data asta însă într-o sală de aurit ștaif aristocrat, purtînd numele unei Aglae Pruteanu (care

nu s-ar fi ocupat nicidecum de... defectele limbii). Nelipsit de la nici una din mesele frumos fardate ce urmau premierei, calamburgiul personaj al protipendadei locale – oricum vesel contaminant în mohorîtul rastimp – avea uluitoarea dexteritate de a subtiliza de pe masa bunătați rar găsite în comerțul socialist și a le strecura într-o pungă, e-adevărat, ceva mai elegantă decît a Corcodușei, nu însă și mai puțin hapsină. Era hapsînia în sine. A jovial indestulatului nomenclaturist. Care – prins în flagrant – sigur ți-ar fi șoptit că vrea să submineze, material, regimul...

În deja pomenita-mi fototecă – dar și în a multor altora, probabil – există imagini ce atestă defel încruntata apostazie – de la dogmă, la libertinaj – a trei personaje inevitabile în vernisajele de după '90. Fuseseră cadre de nădejde ale (înaltei) școli județene de partid de pe (defuncta) Karl Marx, în care făcuseră proverbiale furori dogmatice. Dacă pe fețele lor nu se poate citi eventuala stupeoare în fața pinzelor mele – oricum neobrazate stilistic – ei bine, nici în prezența violentului *performance* de ultimă oră trioletul (aducînd perfect cu Frații Marx (care erau patru) nu-și modifică faciesul: libertinajul celor trei e chiar necesitatea înțeleasă. Aflarea trio-ului în aiuritul anturaj pare să sugereze o compatibilitate de-a dreptul dialectică.

Dacă cineva și-ar pune în gînd să-l joace pe Gaittany al lui Călinescu, acesta – și nu altul – ar fi personajul: vine la vernisaje cu bune minute înaintea speech-urilor, și asta, pentru a-și face, degajat, numărul de insolit fashion. Ca și Gaittany: pardesiu gri închis, pălărie de fetru negru, fular alb lucitor, pantaloni vag dungați, aproape negri, pantofi de un negru mat. Parcurge solemn tablourile, făcîndu-și vînt cu pliantul sălii. Gaittany în picioare. Galanteria lui verbală se declanșează imediat după clipa inaugurală, pe o claviatură eclatantă, de la mahalagescul: Dumnezeu îți dă, dar nu-ți bagă și-n traista; la rimbaldianul: *La vie est ailleurs*, de la sapiențialul: Ferește-te de furia celui răbdător, la prima frază din Tractatusul lui Wittgenstein: Lumea este tot ce se petrece; dar și titluri suie: Unul, nici unul și o sută de mii; sau: Ca apa pentru ciocolată. După care, cu paharul de șampanie doar sorbit, încheie în cite-o bagatela soltică: Du-te la cîrșe, pentru țară mori!

Fără Gaittany asta am arăta mai triști. N-oi fi, la rîndu-mi, insul decorativ al aceleiași scene ieșene?

Val GHEORGHIU

Emil Brumaru

CERȘETORUL DE CAFEA

Sonetul geluit c-o tarantulă

Îmi stai pe creieri în genunchi

și-n coate.

Cum crezi, iubito, că mai pot răbda
Mi-s simțurile trase la rîndea,
Șira spinării-mi zbîrnîie în spate,
Zmulsă din trup și-umplută cu smîntîină,
Ca tulnicul ciobanului mișel
Care, tot sihăstrînd, în dos de stîină
Și-l freacă-n blana fragedă de miel.
Ci n-aștepta să-mi deie-n clocot drula,
Nervoasă și-mbibat-n sînge mov.
Coboară lin! Dezbracă-te-n Cehov
Sau în Baudelaire. Să-mi treacă

tarantula

Dorinței peste trup și să-mi ucidă
Păroasă, dragostea, ca pe-o
omidă...

Radio România Cultural

Miercuri, 21 decembrie, de la ora 15.00

Etică-estetică

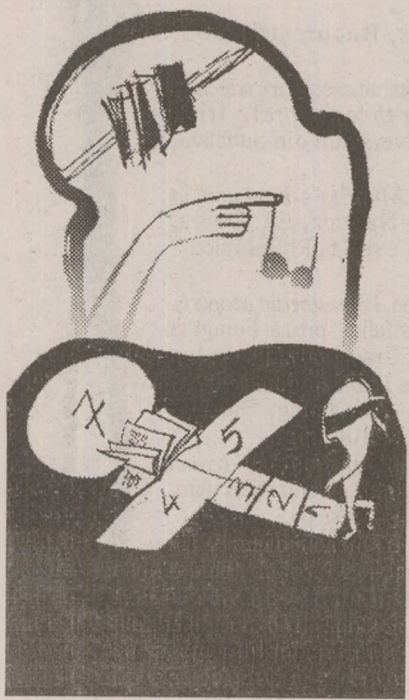
Ce înseamnă a trăi frumos?
Reîntoarcerea la izvorul divin al vieții.

Invitat: Teodor Baconsky

Realizator: Teodora Stanciu

Arad 106,8 | București 101,3 | Bacău 101,8 | Bihor 105,8 | Brașov 105,7
Buzău 103,7 | Cluj 101 | Iași 103,1 | Harghita 106,8 | Oradea 96,1
P. Neamț 100,3 | Petroșani 90,6 | Sibiu 103,7 | Suceava 101,6
Timișoara 100,7 | Tulcea 105,4 | Valra Dornei 107,7 | Zalău 105

critică literară

Simona Vasilache

LECTURI LA ZI

Să nu superi un neamț bătrîn

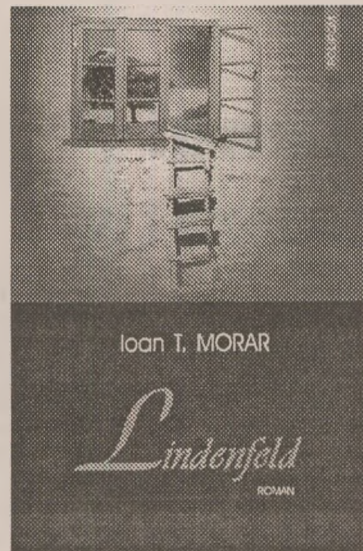
Cele trei litere, A, U, D, venind de la *ad usum Delphini*, ștampilate discret pe analizele „îmbunătățite” care li se arată, uneori, bolnavilor fără scăpare, ar putea însoți, la fel de bine, multe concesii făcute, ușor teatral, vârstei ori slăbiciunii. Nu e numai decît vorba de-o cumsecădenie cam nelalocul ei, ci, mai curînd, de scuza pe care ți-ar putea-o da speranța ne jucată a unui „spectator” pe care-l fericești puțin, chiar și mințind din curtenie. Însă cînd lucrurile iau întorsătura unui aranjament destul de lucrativ, și judecățile, firește, se complică. E ceea ce se-nîmplă, la scară mare, în primul roman al lui Ioan T. Morar, *Lindenfeld*, de curînd publicat la Polirom.

Într-un sat din România, la niște ani de la Revoluție, dar încă destul de aproape cît să se mai știe rînduiala, vine „vizita”. Totul se făcuiește la repezeală, se cheamă oameni și se repetă, nu atît ca să pară totul normal, cît ca să „dea bine”. Pînă aici, nimic neobișnuit. Doar că în Lindenfeld, localitatea nemților din Banat, se întîmplă fapte mai ciudate. Întîi, cînd se povestește despre el, parc-ar fi și parcă nu e. Niște „boemi” (adică trăitori în Boemia), care se numeau pe ei înșiși *pemi*, și-au căutat, pribegind, un rost aici. Și au făcut un sat de oameni tineri. Pe urmă, vremurile s-au schimbat, comunismul i-a forțat ba să plece înapoi, ba să ia drumul Siberiei, fiindcă i-au adăpostit pe românii din Rezistență. Puținii rămași au îmbătrînit, s-au înrudit, în izolarea lor, tot mai strîns între ei, pînă cînd neamul li s-a stricat și a dispărut. După cincizeci de ani, Klaus Bernath, plecat în Germania dintr-un cătun care abia începea să scriștie, dar n-ai fi zis că se duce, vrea să vină înapoi, nici el nu știe prea bine de ce. Rudele lui, veri, verișoare, nepoți și-au trăit toată viața, aceea pe care le-o cunoaște Klaus, într-o casetă cu scrisori. Cu oamenii care-ar mai fi acum pe ulițe n-ar avea decît să-și dea binețe. Ce altceva, în fond, să-și spună? Și-atunci, dacă el tot nu-și mai amintește mare lucru, nici nu contează prea mult că ultimul locuitor al satului a murit, de fapt, cu ani în urmă.

Cu o regie bună, la indicațiile lui Otto von Romanoff, biograful miliardarului neamț, se poate aranja, în cîteva zile, un sat la cheie. Oricum, ceea ce ar găsi el acolo ar fi numai ficțiune, în care s-ar sili să caute stimulente pentru memoria lui trădătoare. Subiectul aduce, de departe, cu *Muzica înghițită*, romanul lui Christian Haller, publicat tot la Polirom, anul trecut, în traducerea Norei Luga, unde o mama care s-a simțit toată viața o emigrantă în Austria natală, îmbolnăvind-se de Alzheimer, își trimite fiul să verifice, în Bucureștiul în care ea a copilarit, amintirile ei nesigure, virusate. Aceeași apă de Köln, îmbibînd o lume dintre războaie care încearcă să se mai adune, doar ca-i lipsește, la Haller, „istețimea” à la roumaine. Cu un primar de strînsură, Petrică Florescu, Reinhard pe numele lui de scenă pe care, ca fost activist, l-a mai folosit și altădată, dispus să îndrepte totul, la minut, cum îi așază un fotograf reverul, iubitul fiu al satului

nu mai trebuie să-și chinuie ținerea de minte. Sînt, acolo, pentru el, de-a gata, povești de-o săptămînă, roluri învățate în pripă de actorii de la Teatrul German, puși să joace, în port bănățean, ceva gen *Heidelbergul de-altădată*. Se descurcă, așa nepurtați prin spectacole cum sînt, pe deasupra și cu o „coadă” de studenți la *Belle Arte*, veniți, taman atunci, cu Profu’ să picteze ceva pustietate. Un amănunt pare, totuși, să-i dea de gol, deși nu știm cu siguranță că-i așa. Zice-s-ar că, dintre simțurile noastre, mirosul e cel mai atavic. Poate că de-asta, stocate de-un creier mai vechi, amintirile olfactive se șterg cel mai greu. Pentru Klaus, un aproape străin nimerit într-o înscenare pe care nu poate, după datele lui, doar file de corespondență în parte eludată, s-o dea în vileag, Lindenfeld este o aromă. Este mirosul cîmpului de tei care Klaus nu-și explică unde-or fi dispărut așa, toți. Gafă monumentală: refaci o așezare de la temelie, dar nu-i adeverești tocmai numele. De fapt, pentru ei toți, *Lindenfeld* nu mai e un toponim analizabil, ci o parolă. Un fel de-a intra într-o lume cu spiriduși, o seară a Crăciunului în plină vară cînd, de pe-o oră pe alta, se pun în ordine păpușile. Dintre ele, singura care trăiește, arătîndu-se din timp în timp, ca zînele la izvor, e Gudrun, iubita de-odinioară a lui Klaus Bernath, pierdută demult, moartă odată, într-un lagăr. Așadar, nu spectacolul lor, ci amintirile lui, puține cîte sînt, cu parfumul pătrunzător al teilor uscați fără vreme.

De fapt, Klaus nu vine la spectacol. Îl cheamă tocmai singurătatea, uitarea și boala unui sat învins. A trăit, spune, printre oameni fragili, ale căror temeri i-au permis să prospere. Are, acum, nevoie să-și înghită propria-i slăbiciune, să-și scormonească iluziile dintre care teatrul ambulant din Lindenfeld nu e, nici pe departe, cea mai mare. Doar că, asemeni plînsului ritualic la care „fericitul” fugăr se dedă la intervale fixe, învecinarea cu o scenă care e, pentru cîteva zile, chiar casa lor, îi face pe oameni să caute. Să vrea să mărturisească. În povestea mare stau, ca niște broscuțe de hîrtie, alte povestiri săltărețe împinse, o vreme, în cutie. A grupului de tineri pictori, trăind într-un melanj de farsă și minciună. A profesorului lor care, pe lîngă că e protectorul Iuliei, nereușită la facultate dar consumîndu-și, cu toate astea, viața de studentă (și de amantă a lui), a mai fost și protejatul Securității, care l-a adus la catedră. Victima unei mizanscene (din nou...), nu pare prea vinovat. Ca el, în grupul de blufeari, mai e cineva. Vine, la rînd, Otto, nițel iresponsabil, ca orice romancier, gîndindu-se că lumea poate fi, în fond, adusă din condei. Cu viața, cam așa stau lucrurile. Fiecare dintre ei, aceia care s-au descurcat, într-un fel sau altul,

Ioan T. Morar, *Lindenfeld*, Polirom, Iași, 2005, prefață de Marius Chivu

fără probleme mari, așa că sînt numai potriviți în rolul de supraviețuitori, a trecut, la anii lui, prin cacialmale și mai și. N-o să se formalizeze, acum, pentru puțină distracție pe bani buni. Trag o spaimă, cînd Bătrînul (personajele lui Ioan T. Morar joacă într-un fel de parodie după teatrul expresionist, „recunoscute” fiind prin numele lor generice) e cît pe ce să le strice *script*-ul, simțindu-se atît de bine că n-ar mai pleca. Tot natura, nu scenariul, rezolvă drama: Klaus Bernath moare de inimă, într-o noapte, în somn, vișînd, probabil, tei. Zîmbea.

Se întîmplă, în romanul lui Ioan T. Morar, un lucru neobișnuit, care te face să treci peste anume secvențe pasate cu anume parcă plictis. Gazdele, toate, acolo, regizează ceva. Numai că, peste voința lor de actori onorabili, Lindenfeldul duce cu el o poveste pe care ei n-or s-o știe niciodată. Klaus vine să retrăiască *acea* poveste, nu ficțiunea lor răstălmăcită. O poveste de iubire, veche și străvezie ca o floare presată. O floare de tei. În el trăiește și altcineva decît miliardarul nostalgic sau decît copilul pentru care toate verișoarele sînt la fel. E îndrăgostitul de-un trecut palid și trist, amăgit, mereu, cu partituri. Jucate (și scrise...) de-adevăratelea. Singurul lui epitaf? Versurile lui Goethe: *Aparența, fie-ți dragă* – și ție, cititorule... – *De-adevăr și joc se leagă...* ■

cărți primite

- Lucia Demetrius, *Memorii*, prefață de Gabriel Dimisianu, evocare de Miron Bergmann, ediție îngrijită de Ion Nistor, Editura Albatros, București, 2005, 552 p.
- Vlaicu Bârna, *Între Capșa și Corso*, reeditare, Editura Albatros, București, 2005, 440 p.
- Ioana Pârvolescu, *În intimitatea secolului XIX*, eseu, Editura Humanitas, București, 2005, 345 p.
- Barbu Cioculescu, *De la Mateiu citire...*, studiu, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2005, 316 p.
- Adrian Popescu, *Aur, argint, plumb*, eseuri, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2005, 130 p.
- Mihai Sorin Rădulescu, *Cu gîndul la lumea de altădată*, studii de genealogie,

Editura Albatros, București, 2005, 364 p.

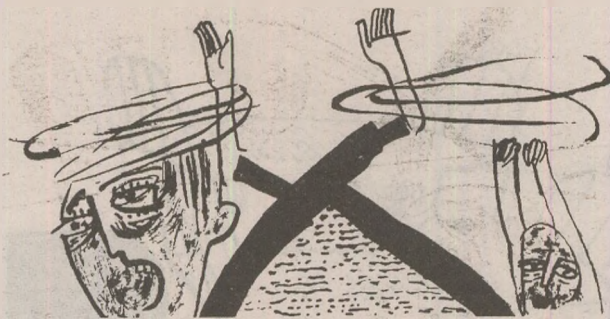
● Muguraș Constantinescu, *La traduction entre pratique et théorie*, pref.: Irina Mavrodin, Ed. Universității din Suceava, 2005, 316 pag.

● Dorin Ștef, *Miorița s-a născut în Maramureș*, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, col. „Universitaria”, seria „Philologica”, 2005, 340 pag.

● Nicolae Coandă, *Fereastra din acoperiș*, „Un anotimp în Westfalia”, proză, Fundația Scrisul Românesc, Craiova, 2005, 114 p.

● Stelian Țurlea, *Prințul iluziilor*, proză, desene de Cristina Popescu, Editura Fundației Pro, București, 2005, 104 p.

● I. Necula, *Ion Petrovici în vizorul securității*, carte-document, Editura Saeculum I. O., București, 2005, 192 p.

critică literară

Am tot amânat să scriu despre publicistica lui Cristian Tudor Popescu, dintr-un motiv pe cât de încărcat afectiv, pe atât de ușor de înțeles. Opt ani comuni, plini, la „Adevărul literar și artistic”, cu solidaritatea intelectuală, prețuirea reciprocă și recunoștința datorată de tânărul cronicar înseamnă în fond, pentru acesta din urmă, o sporită dificultate. Căci critica impune, în primul rând, *detașare*: afecțiunea, iubirea, gratitudinea și alte sentimente frumoase, precum și contrariile lor de pe versantul negativ, disprețul, aversiunea, ura, nu au ce căuta aici. Citim și evaluăm cărți, nu oameni. Pe acest principiu dissociativ se întemeiază critica de întâmpinare, și cine nu îl poate asuma și transforma în reflex cade, ca tânărul Tudor Vianu, în afara domeniului. Iar scrisul lui Cristian Tudor Popescu, departe de a ușura sarcina comentatorului, o supraîncarcă. E, practic, imposibil să rămâi indiferent când îi parcurgi textele, fie acestea socio-politice sau literare, ficțiuni speculative, comentarii de filme sau de întreceri sportive. *Scrieri* își subintitulează el volumul *Libertatea urii*, și din chiar acest termen liminar se degajă o semnificație polemică. Autorului îi repugnă ideea de carte ca „sarcofag al cuvintelor”, monument de celuloză util numai grandomaniei celui care l-a ridicat. El răstoarnă cu sarcasm această perspectiva cantitativă asupra literaturii, propunând ca valoare alternativă scrisul intensiv. Într-o parte vedem Operele (grafiate cu o majusculă ironică), Academia, Pantheonul, tradiția sedimentată și aproape osificată, captivă în propriul discurs; din cealaltă auzim ragetele subculturii și bâțâilele care umflă *rating*-ul. Unde vom găsi cuvântul ce exprimă adevărul? Și care este forma în care el poate fi transmis?

Există câteva fragmente unde scriitorul își expune principiul configurator, acel *credo* din care se nasc biografiile și bibliografiile: „Când mor, oamenii sunt arși sau îngropați. De ce nu s-ar duce și cuvintele lor, o data cu ei, acolo de unde au venit, în marea, singura bibliotecă adevărată? Un ziar aruncat în iarbă destrămându-se în ploaie. Fiul Ploii. Dacă Dumnezeu a considerat că din om trebuie să se aleagă praful și pulberea, îi va fi fiind pe plac să fie conservate cuvintele robului său? Și, în sfârșit: dacă ai avea de ales, să mori sau să-ți cobori cuvintele în pământ, în locul tău, să fie mâncate de viermi, șterse, uitate, iar tu să rămâi deasupra, trăind veșnic, ce-ai face?” (p. 6); „Dacă privești minute în șir un filament incandescent de bec, nu auzi, sub goana electronilor, nici plescăitul peștilor în apele de la Porțile de Fier, nici ultimul țipăt al vietăților închise în cărbune de scurgerea erelor. Dacă opera răspândește o lumină albă, intensă și clară, ce importanță are că e clădită pe cadavre, iar autorul ei este un nemernic? Oricum, peste o sută de ani nu mai e nimic din ființa autorului, rămâne opera, dacă rămâne, zice Criticul. (...) Dincolo de clonare, care nu mai e science-fiction, eu cred că ființa scriitorului nu dispăre cu totul. Opera rămâne în bibliotecă, omul care a scris-o rămâne în structura oamenilor care vin după el.” (pp. 92-93); „Sa trezești un om din greul somn animalic în care poate trăi o viață întreagă, să faci grăuntele divin din mărul de pe fundul sufletului său să sclipească aidoma luminii de poziție a unui avion în noapte – ce-și poate dori mai mult un artist?” (p. 179). Atât de diferite ca factura și logică discursivă, frazele de mai sus (ultima, decupată dintr-o superbă cronică sentimental-cinefilă, *La Iunio*) converg către o înțelegere cu totul particulară a literaturii, a artei. Orgoliul enorm al lui Cristian Tudor Popescu nu este acela de a fi un geniu neînțeles, o natură umană excepțională, ieșită din seria biologică, autoproiectată într-un alt plan de referință decât cel comun. Orgoliul lui este, dimpotrivă, de a intra și a rămâne în structura oamenilor, în creierul și în inima lor, de a pătrunde, modificador, în gena personajului colectiv românesc. Folosesc acest termen pentru că alții, precum *patrie*, *națiune*, *popor*, au fost deformați până la grotesc de români verzi ca Nicolae Ceaușescu ori Corneliu Vadim Tudor – doi „patrioți” des întâlniți în *Libertatea urii*. Spre deosebire de mulți, prea mulți literatori disprețuitori ai „vulgului”, artiști a căror măreție nu poate fi reflectată în oglinzile prea mici ale contemporanilor, Cristian Tudor Popescu a înțeles că adevărata partidă cu posteritatea se joacă și aici, pe terenul social ignorat de intelighenția autohtonă. De aceea figurile personajelor populare (gen Gigi Becali, Mitică Dragomir) îl aduc la exasperare, de asemenea săltarea lui Vadim Tudor în șaua opțiunilor

Daniel Cristea-Enache

CARTEA ROMANEASCĂ

Pagini electrice

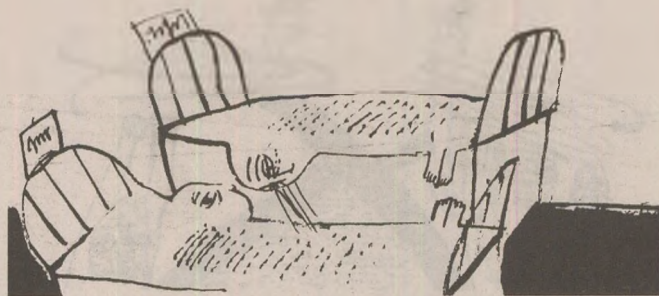
Cristian Tudor Popescu, *Libertatea urii*, scrieri, Editura Polirom, Iași, 2004, 224 p.

de vot ale electoratului Sunt elemente ce indică deriva națională, transformarea poporului într-o populație, injectarea lui cu substanțe ce-i reduc discernământul și chiar capacitățile perceptive. Nu mă surprind prea mult, în acest volum cu atâtea pagini electrice, textele ce radiografiază și penalizează „tarantela politică”, prostituția (trans)ideologică și „casta prădalnică” aflată la Putere, indiferent de regim. Că Adrian Năstase e un om „bidimensional”, iar Traian Băsescu, un „rinocer politic solitar”, că Emil Constantinescu ori Teodor Meleșcanu sunt alcătuiți artificial, sintetice, iar Michael Guest, fostul ambasador al Statelor Unite, o excepție luminoasă de la regula cârdașiei „geo-strategice”: iată niște diagnostice de expresie plastică, mai toate severe, dar corecte, puse de un analist profesionist. Meserie – și atât. Impresionează, în schimb, puternic criticile pe care acest aspirant la „Nobelul românesc” le adresează tocmai comunității de care aparține și pentru care se simte responsabil. Dacă în gazetărie „nu prea e loc pentru enotie și milă”, într-unele dintre aceste tablete o adevărată, adâncă disperare iese la suprafață și formează câte o insula neagră și steapă. Un acut sentiment de zădărnici îl copleșește pe gazetar la întâlnirea cu „românul sărac, dar cinstit”, cu bășcălia atotputernică sau cu instinctul civic tot mai decalcificat. Nici moartea nu este, pe malurile Dâmboviței, luată în serios: „Atentatul de la Madrid reprezintă un prim asasinat în masă dirijat în mod deliberat asupra amărăților. (...) E de presupus că următoarele lovituri ale Rețelei vor fi îndreptate tot împotriva cetățenilor de rând, chiar a săracilor, pentru a lăsa guvernele proamericane fără suport popular. Dacă se va întâmpla asta și în România, nu cred să se umple străzile cu demonstranți. Instinctul comunitar, conștiința social-politică a populației românești bat spre zero. Românii se vor mulțumi să privească fiecare la telejurnale încă un puhoi de imagini atroce, pe care, potrivit *rating*-urilor, le preferă oricum, vor citi cancanuri despre cei morți, în ziarele de scandal, vor asculta părerile lui Gigi Becali și Mitică Dragomir despre fenomen și își vor spune «fie la ei acolo» sau «uite că se poate și mai rău». Nici moartea nu cred că mai poate clinti această țară din izolare individuală, bătă, resemnare și mizerie.” (pp. 117-118). Într-adevăr. E greu să ne punem cu... specificul național.

Modul amar-pamfletar al scriitorului, acceptabil și chiar dezirabil la întâlnirea cu politicul gros ori cu tumoră extremistă, devine inadecvat și pe alocuri strident în sfera literaturii propriu-zise și a creatorilor ei. Oricâte defecte ar putea avea Nicolae Breban, el este unul dintre cei mai importanți romancieri postbelici, și a-l echivala metaforic cu un „Crap Gonflabil” (cu precizarea: „caviar, cultură și căcat, stropite cu *champagne*”) reprezintă o rătăcire stilistică și o eroare de judecată. Dacă a intrat pe terenul criticului literar – fără majusculă malițioasă –, Cristian Tudor Popescu trebuie să știe că valoarea unei opere stă deasupra compromisurilor omenești. Nu se reduce la ele, nu se definește biografic. Arghezi însuși, din care citează două versuri excepționale, a fost un exemplar uman de mare versatilitate. Într-o postură de-a dreptul inconfortabilă se plasează autorul în textul *Nichita Stănescu – o ruda a lui Adrian Păunescu*, un fel de revers al medaliei reprezentate de remarcabila tabletă *Lolitele înțepate* (despre tinerele poete Ruxandra Novac și Domnica Drumea). Ceea ce frapază în comentariul dedicat lui Nichita Stănescu este tendințiozitatea unui analist, de regulă, atât de obiectiv-pătrunzător. Marele poet ar fi fost „un stâlp al susținerii sistemului ceaușist prin propagandă literar-artistică”, un practicant al „prostituției artistice”, care „și-a construit cu răbdare o imagine de poet boem”. Atât de *construită* a fost această imagine, încât Nichita Stănescu a murit la 50 de ani, ruinat fizic, după ce-i vânturaseră casa și viața nenumărați autori transformați instantaneu în prieteni. A fost un om minunat și un stâlp al poeziei, nu al regimului. E suficient să-i citim cele 11 *elegii*, pentru ca toate obiecțiile noastre la adresa inegalităților operei și inconsecvențelor omului să pălească.

Această *scriere* despre Nichita Stănescu s-a arădat, cred, rescrisă de Cristian Tudor Popescu. Cu onestitatea, talentul și electricitatea pe care cel mai puternic gazetar de după '89 le are. ■

critică literară

Valeriu Bârgău aparține, evident, filonului rural al poeziei noastre. Filon foarte bogat, care a cunoscut o neîncetată evoluție, de la barzii nostalgici și revendicativi, care aduceau și un decor etnografic, precum Coșbuc, Goga, Cotruș, G. Rotică, Beniuc, la grandioasa viziune cosmică a lui Blaga, precum o cupolă

a întregii noastre poezii naționale, trecind prin caligrafia eseniană a unui Zaharia Stancu ori blagiană a unui Emil Giurgiuca și ajungând la neoexpresionismul tumultuos al unor șaizeciști precum Ioan Alexandru, Ion Gheorghe, Gheorghe Pituț, George Alboiu, Mihai Elin. Ce presupune această ruralitate, ca un numitor comun al unei diversități frapante? Un simț al concretului, o aderență sensibilă specifică la real, un amestec de senzații delicate și aspre, precum pipăirea unor țesături ori covoare produse la țară. Ochiul și degetul se plimbă pe o claviatură de sugestii plastice care evocă o lume tradițională. Bucuria, o bucurie melancolică, e de-a surprinde exactitățile fantastice ce iau naștere la întâlnirea simțurilor cu reveria. Indiferent de unghiul conceptual, social ori estetic adoptat, poezii din această categorie cultivă o gravitate a imaginii realului, bizuită pe un fond vital robust, pe un flux energetic al ființei care, chiar dacă se avintă în speculații ori se înscrie în lărgimea orizontului, nu pierde din vedere raportul său cu stratul primar al percepțiilor. Aceste percepții alcătuiesc substanța din care se modelează metaforele. „Țărâna” lui Valeriu Bârgău devine fabuloasă prin mijlocirea lor: „Cerule învins/ Numai el, cel niciodată glorios/ Știe trinta ciobănească și lovitură fulgerătoare/ A baltagului/ Un șarpe lung cit toate zilele și nopțile/ Creației/ Se plimbă chinuit prin viscerele morate...” (*Tabără de agrement*). Sau: „Din nou și din nou/ Bulgări reci îmi înfierbîntă iarba de pe trup/ Ai atins cu minile înfringerea pe care o sufăr/ Alungînd norul de lăcuste/ Ca pe o flăcără mistuită.../ O voce mai veche peste o voce mai nouă/ Lacomă și înfrigurată/ Hranindu-se cu iarba de pe stele” (*O voce*). Sau cu anexa unei moralizări: „Ah, cită tristețe în ochii soarecelui de cîmp/ Dezgolit pe miriște, căutînd să scape de urmăritori/ Iar tu nu crezi niciodată că urmăritorul e mai trist, decît cel urmărit” (*Cîntec despre substanță*). Sau cu o tangență la poetică: „Gîstele, oh, gîstele de cuvinte/ Fotografiate în februarie 198.../ O iau înaintea gîndurilor către uzina/ De aluminiu...” (*Februarie 198...*). Figurează și Pan, în chip de arhanghel căzut în dizgrație, acuzînd „dureri imposibile de glezne”, cu fața ca o zăpadă călcată de copitele caprelor, împietrită în vârtejul de ierburi și semințe, otrăvită de timpul „curs ca un izvor”. Faptura poetului nu e nici ea complet disociată de contextul natural, comunicînd cu regnurile, într-o devalmășie ce sugerează tendința regresivă, aspirația spre viața larvară precum o reflexă apărare a unui mediu condamnat la dispariție. Sub broderia de senzații se află jelania unei „culturi minore” deși purtătoare a unei difuze conștiințe cosmocentrice, care-și presimte sfîrșitul: „Ascultam filfiul aripilor uliului/ Simțînd cum mi se pietrifică singele/ Cum se mineralizează oasele/ Trupului meu slăbit de luna aprilie.../ Ploaia a continuat zile în șir/ Iar nopțile au arătat semne de primejdie și surpare/ A pămîntului din văzduh/ Peste pămîntul de jos/ Nici rădăcina copacilor nu mai era în siguranță/ Și nici eu nu mai eram din carne vie/ Peste conturul trupului cădea de pretutindeni o pulbere galbenă” (*Cloșca cu puii vii*). Aci avem a face cu un caz particular al poetului damnat, exponent al unei damnări colective. Comunitatea satului se macină ireversibil, inspirîndu-i rapsodului său o nostalgică demersie.

Aflat pe un teritoriu ce se surpă fără oprire, Valeriu Bârgău manifestă, instinctiv, tendințe de evadare. Codul ancestral de comportament liric se complică, se înavește cu referințe culturale, semn că opoziția sat-oraș poate funcționa, paradoxal, și în maniera unei „colaborări”. Satul originar, opus orașului execrat ca topos al conveniențelor mortificatoare, al compromisurilor dureroase, al alienării umanului, nu mai e singur, putînd avea de partea sa perspectivele insolite, tensionate

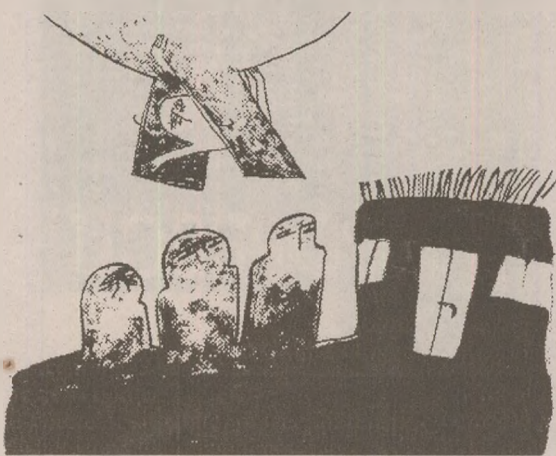
Valeriu Bârgău, Apocalipsa după Valeriu, Ed. Helicon, 1996, 120 pag.

Gheorghe Grigurcu

SEMN DE CARTE

Symbolismul rustic

de necunoscut, purificatoare prin aventură, ale lumii largi. Astfel putem vorbi, în cazul poetului în cauză, de un soi de symbolism rustic. Adică de o deschidere spre zări

exotice, care-i alină simțămîntul că fenomenele familiare „se rostogolesc în praf”, că el însuși, „se apropie de marginea ființei”. Dovadă că universul cuprinde „ținuturi absconse”, zone expiatoare prin farmecul necunoscutului, în măsură a ne regenera: „Iscodeam adîncul în Peștera Bolii. Cerul de gheață/ Și de pămînt/ Semăna cu fundul oceanului Atlantic.../ Iscodeam adîncul și el se retrăgea/ Prin fața ochilor trepte uriașe în pîntecul/ De piatră al unui glob scufundat/ Cineva bătea cu ciocanașe de lemn/ În pîntecul balenei albe” (*Cîntec despre substanță*). Ori: „Murmurul sării întîlnind pămîntul/ Carapacea sub care e ascuns alizeul viu/ În trecere pe deasupra Canalului Minecii.../ Marea Neagră umplînd groapa meteoritului/ Tungus/ Pluta de corali unduită ușor de vînt/ Degetele insului surprinzînd pulsul universal/ Tresărim cu emoție cînd pasta subțire/ A singelui/ Se îngroașă.../ Dincolo, din viitor percep sunete stranii/ E ca și cum ar cădea ploaia/ Pe acoperișul fierbinte al Constantinopolului” (*Cîntec despre substanță*). Ori despre Steaua Sudului: „Prețul ei cerut e prețul singelui/ Peste care cineva presară monezi albe/ Ivite din miezul oceanului.../ Călauză a marinarilor goi pînă la briu/ În timpul traversării Ecuadorului” (*Cîntec despre substanță*). Aidoma lui Constant Tonegaru, poetul nostru se lasă bîntuit de fantasma unei femei de pe alte meridiane, care-și clamează „viața elementară”: „Prin fața Mării Roșii am trecut în verde/ Mantie/ Însotitorii îmi strigau în urechi că mă aflu în plin deșert/ Eu iubeam o femeie despletită, o femeie cu pielea/ Roșie/ O femeie din trestie de zahăr cu rochia/ Sfirtecătă/ Prin mărăcinii filosofiilor/ Ea mă privea și nu-și ferea goliciunea/ De nici un străin/ «Așa îmi trăiesc viața elementară/ În preajma ta!»/ Iar eu strigam de bucurie să o văd/ Pe întinsul țărîm/ Cu părul despletit precum Cloe/ În timpul anterior” (*Viața elementară în roșu*). Ecentricității geografice i se adaugă proiecția în timpuri revolute. Atît de expresiv rural dar și domic de emancipare, poetul declară: „Un țărîș înfipt în islaz mă ajută să ies/ Din timp/ Și privind în oglindă să mă bucur de izbînda/ Asupra morții” (*Cîntec despre substanță*). Imaginarul i se proiectează în „splendide vremi răscolite de fluturi”, cu medievală amprentă: „Mă sprijin de ele cu toată greutatea corpului/ Mînînc un măr viermănos/ Arunc sulita la țîntă în ochiul cit un taler/ Al ciclopului/ Scriu plin de lene/ Iubesc fîntina fără apă săpată de turci/ La picioarele castelului medieval” (*Emoție*). Preistoria îl umple de fericire: Norii fierbinți sînt încă departe și bezna/ Ne umple de beatitudine” (*Cîntec despre substanță*). ■

La Cluj

Simpozion național de Jurnalism

În zilele de 25-26 noiembrie a.c., Catedra de Jurnalism a Facultății de Științe Politice, Administrative și ale Comunicării din cadrul Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, în colaborare cu Institutul Cultural Român – Centrul de Studii Transilvane și redacția revistei *Tribuna*, a organizat cel de-al IV-lea Simpozion național de Jurnalism, cu tema *Presa scrisă românească - trecut, prezent și perspective*.

După cuvintele de salut, adresate de organizatori și de autoritățile locale, a urmat expunerea *Jurnalism în zone de război*, susținută de Adelin Petrișor, cunoscutul reporter special al Antenei 1 București.

La Simpozion s-au înregistrat 58 de comunicări, aparținînd unor cadre didactice de la cele mai importante facultăți de jurnalism și de litere din România. Au trimis lucrări prof. univ. dr. Paul Schweiger, de la revista *Viața noastră* din Israel, Pr. Gheorghe Naghi, de la *Cuvîntul românesc* din Canada, Horea Gârbea, președintele Asociației Scriitorilor din București, colaborator al *României literare*. Acestora li s-au alăturat cercetători de la institute

de cercetare, muzeografi, reprezentanți ai mass-media locale (*Adevărul de Cluj*, *Ziua de Cluj*, *Crișana*, *Cuget liber*, Europa FM, Radio Dâmbovița), de la asociații și organizații profesionale ale ziariștilor (Asociația Profesioniștilor din Presa Clujeană), specialiști și oameni de cultură pasionați de domeniul fascinant al presei românești.

După prezentarea lucrărilor pe secțiuni, a avut loc o dezbatere în plen. La propunerea profesorului Marian Petcu, de la Facultatea de Jurnalism și Științele Comunicării a Universității din București, s-a constituit *Asociația Istoricilor Presei din România*. După ce se va constitui legal, această asociație va avea trei obiective importante: 1. editarea unei reviste de specialitate, cu apariție bianuală; 2. demersuri pentru înființarea unui Muzeu Național al Presei Românești; 3. elaborarea unui *Tratat de istorie a presei românești*, inexistent pînă la ora actuală. Toate aceste inițiativă arată cît de importantă este presa în istoria unei culturi (la Conferința de Pace de la Paris, din 1920, Brătianu a dus colecția completă a *Convorbirilor literare*, ca dovadă a maturității la care ajunsese cultura română).

În a doua zi a simpozionului, conform tradiției simpozionelor organizate de Catedra de Jurnalism, a avut loc prezentarea unor cărți aparținînd *exclusiv* autorilor participanți la simpozion.

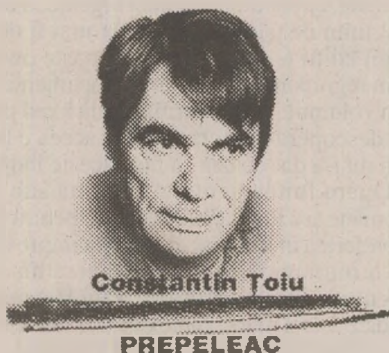
Ilie RAD

România literară 13

actualitatea

Constantin Toiu

PREPELEAC

Ungurește (2)

Auzit-am și eu cu urechile mele de dumnealui Gheorghe Brancovici din Ardeal, om de cinste și cu cunoștință și și iubitoriu a ști multe, (...) povestind cum mergând la Mosc.,... la împăratul moschicescu, cu solie la anul de la Hristos 1668 (...)

...Acolo dară mergând și la împărăție viind, de acei schithi de la Iugra (Uiguri, n.n.), într-adins au mers la dâșii ca să vază aceia ce se auzia, cu limba că să potrivesc în multe cu ceștea unguri, iaste adevărat au ba.

Și așa cu dâșii împreunându-se și vorbind ungurește, zicea că adevărat iaste, că multe cuvinte asemenea era ca ale cestora, numai groase, mojicoase, cum s-au zis. Unde dară și acel vrednic bărbat, zicea că de a crede iaste, cum dela acea Iugră, acei schithi să fie izvorât și să fie venit.

*

Interesant cum, peste secole, cei ce țin condeiul în mână și făcând istorie împreună în limbi și stiluri diferite se întâlnesc în câte un eveniment, unul și același, greu de crezut, lăsându-l pe seama oamenilor.

De la cronicarii de ieri până la așa-numiții *analști politici* de azi... fără temere de Dumnezeu și cam mojicoși, cum zice Stolnicul, și de unde să fi știut Dumnealui *bil-vel* ce avea să se ascunză sub acest cuvânt în anul prăvălit sub ape al lui 2005...

Analști, în loc de vatafi; de-alde mojicoși pofticioși de mărire, pitici peltici, cu geaca jechoasă pă ei, în loc de anterie, fir-ar să fie...

*

Corupția de azi nu mai are pamfletarii de altădată. Nu știu dacă la unguri, în prezent, în trecut, existau călmări de mare calibru ca la noi în secolul 19, nemaivorbind de vechii cronicari, condiția pe-atunci fiind doar ca stăpânul neapărat s-o fi mierlit... (la urma urmei și Tacitus pătea la fel)...

*

Dar ce face Cucoana noastră, Limba română?... Să luăm corupția, nu foarte mare, corupția de rutină, cum era ea tratată odinioară...

Nu știu cum ar suna relatarea în ungurește, limbă mândră și expresivă, dar pe românește ar veni cam așa, - și rog președintele țării, cam dator cu lecturile, dar și pe intratabila, pe formidabila, pe indestructibila doamnă... nu de fier, ci de un surâs, ... cu împărțirea dreptății, să mângâie cu privirea acest textușor:

„După ce se termina citirea hotărârei, patru arnăuți spătărești intrară în temniță și scoaseră pe nefericitul falit cu capul ras, dezbrăcat până la mijloc și cu mâinile legate una lângă alta cu o funie lungă; iar după aceea unul dintre arnăuți apucă funia de capăt și începu a trage pe pacient după sine, pe când alți doi... îl loveau pe spinare... iar cei sărăciți îl apostrofau cu cuvinte ca acestea: „Bine-ți face, tâlharule... să-l spânzure, să-l pue în țepă!”... Ceea ce e floare la ureche pe lângă restul...

(Parcă îl văd pe domnul Băsescu frecându-și bărbia, - așa da, asta ar trebui... - hă-hă! ... - deși unii spun că e moale la inimă, din moment ce pupă la repezeală orișice iconă ivită pe parcurs.)

Doamna ministru?... (Gioconda română pasager trecută la Justiție)...

Ei, dumneaei va zâmbi într-o parte cu impecabila dumneaei coafură neclintită de nici un curent advers, ori de vreo vijelie numărând mai departe în gând dosarele pe 2005, câte or mai fi, amânate ori rătăcite...

Iar N. Filimon al nostru dindărât va pune punct considerentelor în stilul viziunii sale:

„...Pofta de răzbunare iritase atât de mult pe popor, încât dacă s-ar fi aflat la această priveliște barbară vreunul din acei filosofi umanitari, negreșit ar fi crezut că se află în Roma gladiatorilor...” ■

Fascinația Babelului - dublată de speranța depășirii sale - era întreținută odinioară de vestitele culegeri în care rugăciunea *Tatăl nostru* era tradusă în cât mai multe limbi. Unul dintre primele texte românești cu caractere latine (și ortografie polonă) este cel transcris de logofătul Luca Stroici pentru un asemenea volum, apărut la Cracovia în 1594. În studiul său *Relațiile dintre lingvistica română și cea europeană*, Helmuth Frisch a demonstrat în mod convingător faptul că includerea românei între limbile romanice, în edițiile succesive ale unei asemenea culegeri din secolul al XIX-lea - *Mithridates* -, a contribuit destul de mult la recunoașterea latinității sale.

Pentru mulți nespecialiști, o forma spectaculoasă de poliglosie constă în cunoașterea câte unei serii lexicale - de pildă, a numerelor de la 1 la 10 - în cât mai multe limbi. Cea mai populară listă de echivalențe plurilingve este desigur cea a salutarilor sau a urărilor; acestea au desigur și întrebuințări practice, cel puțin în ceremonialul corespondenței de sărbători. Apar în continuare cărți în care sînt reunite fragmente echivalente din limbi diferite; dar în momentul de față diversitatea limbilor și spiritul enciclopedic nu sînt nicăieri mai bine reprezentate decît în spațiul Internetului: în care e posibil să găsim adunate la un loc sute de traduceri nu numai ale unei singure rugăciuni (și *Tatăl nostru* beneficiază de mijloacele moderne; cf. „The Lord's Prayer in 1322 languages and dialects”), ci chiar ale Bibliei în întregime. În Internet avem la dispoziție zeci de liste, pe teme sacre și profane, uneori improvizate cu entuziasm și redactate cu aproximație, adesea copiate și recopiate de pe o pagină pe altele. În pregătirea sărbătorilor, voi formula cîteva observații asupra reprezentării urărilor românești în asemenea liste și pagini virtuale (am transcris citatele refăcînd în genere ortografia românească și introducînd diacriticele specifice, care sînt doar rareori respectate în listele plurilingve).

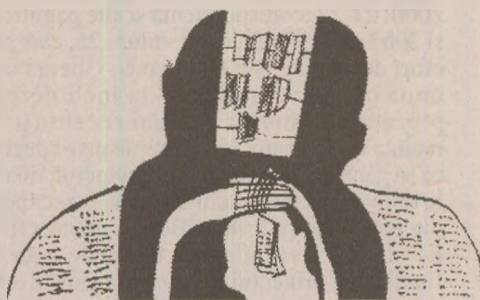
Listele sînt de dimensiuni diferite, adesea restrînse la 20, 30, 50 de limbi; altele largite la sute de limbi și dialecte. Constatăm de la început că unii autori grupează urările după limbi, alții după țări. Nu e de mirare, așadar, că vom găsi pentru Republica Moldova urarea *Crăciun fericit și un an nou fericit!*, iar pentru România - *Sărbători vesele*: traducătorul fiind în ultimul caz mult mai neinspirat și mai dispus să calchieze urări străine (e drept, formula apăsă deja pe unele felicitări interbelice, dar nu mi se pare că s-ar fi impus între timp). În alt loc, româna din România e ilustrată prin urarea triplă *Crăciun Fericit. Sărbători Fericite. La Mulți Ani*, iar cea din Moldova („Romanian - in Moldova Republic”) - prin *La Anul și La Mulți Ani*. Sînt și destule cazuri în care textul românesc și cel moldovenesc coincid: *Crăciun fericit și un an nou fericit - la mulți ani!* În mod accidental, diferența poate fi creată de preluarea neglijentă a unui citat (taie și lipește!); din care ar rezulta că în România se urează *Crăciun Fericit*, iar în Moldova - *Crăciun Fericit și!* Oricum, chiar în spațiul plin de erori și prejudecăți al informațiilor preluate de-a valma, nu pare să aibă circulație ideea că româna și „moldoveneasca” ar fi două limbi diferite. Alegerea altor urări creează totuși impresia unor diferențe de uz și frecvență; în principiu lucrul e posibil, dar pentru cititorul român exemplele sînt neconvingătoare, în măsura în care se pot oricînd inversa, formulele „moldovenești” fiind cît se poate de firești și de frecvente în România. De altfel, listele reproduse pe unele forumuri trezesc reacții

și provoacă unele corecții din partea cititorilor: cîte un românofon precizează că n-a auzit niciodată de urarea „Sărbători vesele”. Sînt și liste „profesioniste”, care folosesc riguros semnele diacritice și oferă chiar posibilitatea de a asculta textul urării românești rostit corect,

Rodica Zafiu

Urări în mai multe limbi

de un vorbitor nativ (de exemplu, *Crăciun fericit și un an nou fericit!* pe site-ul omniglot.com).

Sînt și alte surprize: apare uneori în lista limbilor aromâna, cu glotonimul tradus corect (aromanian, aromunian) sau fantezist (aromanche). Urarea aromânească cel mai des reproducă (în care am introdus unele diacritice, dar am conservat scrierea sh = ș, ts = ț) este *Crăciunu hăriosu shi unu anu nău, bunu!* (adjectivul *hăriosu* sau *hăriosu* înseamnă „bucuros, vesel, fericit”); altele sînt: *Cărciun hărios (Hristolu s-află! Dealieha că s-află!) shi ti multsă-anji Anlu Nău!* (omniglot.com) sau *Cărciuni buni shi tra multsă ani* (în Wikipedia).

În fine, ceva familiar ne întîmpină și în listele bogate care includ limba romani: urarea aleasă de cele mai multe ori - *Bachtalo Krecunu thai bachtalo nevo bers* - ilustrează influențele reciproce dintre română și romani (pe un site polonez se face totuși diferența dintre această urare - prezentată ca fiind a țiganilor din România - și cea a țiganilor din țări slave - *Vesele Vanocel!*). *Crăciun* e termenul preluat din română, odată cu toată structura urării (*Crăciun fericit și an nou fericit*), iar adjectivul *bachtalo* evocă substantivul *bacht* („noroc”) și transpunerea sa în limbajul familiar-argotic românesc, *baftă*; de altfel, în argoul românesc a pătruns și *bîrș* „an”.

Așadar, orișicî, sărbători vesele! ■

30 de ani de la moarte

S-au împlinit, la 5 decembrie, 30 de ani de la trecerea lui Dinu Pillat „de la o față văzută a existenței la alta nevăzută”, după cum singur definea moartea. La 6 decembrie 1975, așadar la numai o zi distanță, N. Steinhardt, copleșit de senzația pierderii unui Înger Păzitor, îi scria lui Virgil Ierunca la Paris o emoționantă scrisoare în care îi aducea la cunoștință trista veste și schița prietenului dispărut un portret moral desăvârșit:

A fost un nobil, un om capabil de a ieși din sine, din belșug înzestrat cu minunata capacitate de a admira și de a-i vedea pe oameni mai buni decât sunt. (...) Și câtă discreție, câtă delicatețe și detașare, câtă neîncetată propensiune spre iertare, înțelegere, reținere numai a părților bune dintr-o operă sau din caracterul unui ins. (...) Dacă voi putea și-mi vei îngădui, îți voi mai scrie despre el, încercând să-ți redau ceva din incomparabilul farmec, din nespusa fericire a unei prietenii pe care mi-a acordat-o ca pe un dar nepământesc. Să nu-l uităm. Să nu-l uităm. Să nu-l uităm.

Captând peste ani îndemnul monahului de la Rohia, să ne amintim cine a fost Dinu Pillat. S-a născut la 19 noiembrie 1921, fiind înregistrat mai târziu cu o zi, într-o familie ilustră, apăsătoare prin vechime și importanță politică, aflată la generația în care „spiritul de fermieri de tip feudal” al Pillateștilor și „vocația combativității politice” a Brătienilor se estompaseră în tatăl său, poetul Ion Pillat, „primul tip de contemplativ pur” din familie, și se altoiseră cu pasionalitatea mocnită, melancolia nedeslușită, discreția și adâncă trăire a sentimentului religios ale mamei sale, pictorița acvarelistă Maria Pillat-Brateș (născută Procopie-Dumitrescu). După absolvirea cursurilor primare ale școlii Clementina și ale liceului „Spiru Haret”, pe băncile căruia, „sfârșitul copilăriei și începutul adolescenței vor rămâne ancorate pentru totdeauna” – după propria-i mărturisire – pornește în „cruciada aspră a propriului destin”, înscriindu-se la Facultatea de Litere și Filozofie. Aștepta de la aceasta mai degrabă un spor de autocunoaștere, decât desăvârșirea culturii care „nu reprezenta pentru el o datorie de familie sau o profesiune de credință, ci un mod de a exista” (Lucian Valea). Printre studenții deveniți ulterior repere ale culturii românești (Geo Dumitrescu, Ion Caraion, Virgil Untaru, Monica Lovinescu, Dan Cernovodeanu, Alexandru Balaci, Mihnea Gheorghiu, Dan Duțescu, Pavel Chihaia etc.), o cunoaște și pe viitoarea soție, Cornelia Filipescu, fiica unui fruntaș social-democrat. Remarcat de G. Călinescu încă de pe băncile facultății pentru soliditatea informației, finețea spiritului și eleganța exprimării, Dinu Pillat va fi ales, imediat după absolvire, printre asistenții Profesorului la Catedra de Istorie a literaturii române, alături de Ovidiu Papadima, Valeriu Ciobanu, Al. Piru și Adrian Marino. Neocolit de ciudățeniile histrionicului Călinescu, care altminteri îl prețuia, tânărul asistent se va atașa cu timpul atât de mult de acesta, încât îl va considera părinte spiritual, precum odinioară pe Ionel Teodoreanu și, mai târziu, pe Vasile Voiculescu. La 22 iunie 1947, Dinu Pillat își susține doctoratul cu două subiecte sugerate de Călinescu: *Contribuțiuni la biografia lui Ion Pillat și Romanul de senzație în literatura română din a doua jumătate a secolului al XIX-lea*. Printr-o ironie a sorții, doctoratul susținut exemplar nu-i va aduce o promovare, ci o degradare, postul său, ca și cel ocupat de Adrian Marino, fiind comprimate la 15 octombrie 1947. După mai puțin de doi ani însuși Călinescu avea să fie declarat indezirabil la Catedră, oferindu-i-se drept compensație directoratul Institutului de Istorie Literară și Folclor al Academiei. Revenind la Dinu Pillat, pierderea postului de la Universitate reprezintă doar începutul grelelor încercări la care îl va supune viața în anii următori. Aflat într-un impas financiar din pricina șomajului forțat și a pierderii tuturor proprietăților familiei, cu o sănătate subredă și multe guri de hrănit, printre care mulți bătrâni, dar și o fetiță venită pe lume în 1947, Dinu Pillat este nevoit să recurgă timp de un deceniu la tot felul de soluții disperate, dureroase și umilitoare. Așa cum familia Logadi din roman, scăpată în urma războiului, își vânduse biblioteca prin anticariate, și autorul *Morții cotidiene*, lovit de astă dată de războiul ideologic, va vinde numeroase obiecte de artă și de mobilier la tâlcioac, ca și cea mai mare parte a bibliotecii. Cumpărătorul unui important număr de volume este Călinescu, căruia fostul asistent îi scrie asiduu în acești ani, propunându-i întotdeauna

DINU PILLAT

înaintea anticarilor lotul supus vânzării. Jena de a se afla într-o asemenea situație era depășită de greutatea materiale cu care se confrunta, iar durerea pricinuită de despărțirea de exemplarele rare din celebra bibliotecă a tatălui său era compensată în oarecare măsură de convingerea că ele își vor găsi un loc mai bun în biblioteca Profesorului decât oriunde în altă parte. Și, când situația părea că se redresase prin încadrarea lui, în decembrie 1956, la Institutul condus de Călinescu, unde se simțea ca pește în apă, începe teroarea arestărilor succesive ale cunoscuților, culminând cu propria-i arestare din noaptea de 25 spre 26 martie 1959, de Buna Vestire. În jurul său și al lui Constantin Noica anchetatorii vor țese două loturi, inițial distincte, ulterior comasate, în așa numitul „proces al intelectualilor”, o înscenare și un avertisment dat tuturor celor ce ieșeau din front. Principalul cap de acuzare l-a constituit în cazul lui Dinu Pillat romanul consacrat mișcării legionare, *Așteptând ceasul de apoi*, pe care îl definitivase prin 1948 și care circulase în manuscris pe la diverși prieteni (Ion Caraion, V. Voiculescu, Toto Enescu) și critici literari (Călinescu, Vianu, Streinu). De fapt, vina majoră era alta. Greșise că se născuse într-o asemenea epocă și într-o astfel de familie. Prin origine și formație, prin întâmplarea că avea rude în străinătate, prin refuzul de a aparține unui partid, prin felul său intransigent de a taxa orice încălcare a libertăților individului, prin credința în Dumnezeu, pe care nu putea s-o ascundă, prin interesul pentru tot ce însemna fenomen cultural, în țară sau dincolo de granițele ei, prin neinspirată dorință de a înțelege atât de controversatul fenomen legionar, prin frecventarea legațiilor și institutelor străine din București ca fin degustător de artă sau ca urmaș al poetului și omului de lume Ion Pillat, se contura – cum va constata Cornelia Pillat peste ani – ca „o țintă exemplară pentru îndeplinirea luptei regizate de regimul comunist împotriva elitei intelectuale”. În consecință, după o anchetă îndelungată (de aproape un an) și extrem de violentă (a fost unul dintre cei mai bătuți deținuți din întreg procesul), va fi condamnat, pe 1 martie 1960, la 25 de ani de muncă silnică, 10 ani de degradare civică și confiscarea averii personale (ce se rezuma la acea dată la un ceas Doxa având curea ruptă!), pentru „crima de uneltire contra ordinii sociale”. După cinci ani, patru luni și trei zile de detenție, blestemul căreia se metamorfozase miraculos în binecuvântare, ca și în cazul lui N. Steinhardt, este eliberat cu ocazia amnistierilor masive din 1964 și își reocupă postul de cercetător păstrat grație lui Călinescu, activând în cadrul Institutului până cu câteva luni înainte de moarte. Decesul a survenit la 5 decembrie 1975, dar, pentru simplificarea unor formalități, a fost înregistrat cu o zi înainte, moartea luându-i astfel înapoi, în cele din urmă, ziua „furată” de el la naștere.

Începuse să scrie încă din liceu, colaborând la renumita revistă „Vlăstarul” cu diverse cronici literare, dar și cu proze lirice, încă din această perioadă conturându-se cele două direcții principale ale carierei sale viitoare: de critic și istoric literar și aceea de romancier. Apărut în foileton în paginile puținelor numere ale controversatei reviste „Albatros”, prima încercare de roman, *Jurnalul unui adolescent*, de fapt o versiune intermediară a romanului

ce avea să apară peste doi ani, își propunea – în spiritul vremii – să noteze stările sufletești ale unui licean, observator detașat al evenimentelor dintr-o clasă, de-a lungul ultimului an școlar. Privit în ansamblu, *Jurnalul* are ca notă dominantă inadaptarea tinerilor și respingerea mediului burghez încremenit într-o atitudine comodă, fapt care îi îndeamnă să caute, fiecare în parte, o modalitate de salvare, de evadare din banalul cotidian. Această primă scriere nu a beneficiat de o reală răspândire în mediul literar al capitalei pentru a avea parte de ecouri în presa vremii. El a fost citit atunci mai ales de colegii de facultate și, abia post-mortem, datorită reeditării romanelor de către fiica sa, Monica Pillat, a ajuns să fie cunoscut de public și să stârnească astfel reacții critice. Nici cel de-al doilea roman, *Tinerețe ciudată*, nu va avea o soartă mai bună în epocă. Apărut și el într-un moment nefavorabil, în plin război, la sfârșitul anului 1943, într-un tiraj redus și la o editură fără prea mare prestigiu, nu va stârni în primele luni interesul prea multor critici, pentru ca apoi, în timpul bombardamentelor din primăvara lui 1944, să se „epuizeze așa dintr-o dată, pentru toldeana...”, ca urmare a incendierii editurii „Moderne”, unde erau depozitate toate exemplarele rămase. Acțiunea romanului, mai mult schițată, autorul fiind mai degrabă interesat de psihologia eroilor săi, gravitează în jurul Maninei Rășcanu, o tânără frumoasă și inteligentă, deși ușor superficială. Victimele sale, făcute de ea în mod conștient, așa cum conștiențe sunt fiecare de statutul lor, sunt niște tineri care au toți în comun vechea nemulțumire față de mediul burghez încremenit în care se mișcă și, de aceea, au nevoie de primenire, de aer proaspăt, de evadare. Se ascultă muzică clasică, se citește mult și se vorbește nenatural, ca din cărți, viața fiind trăită „prin vitraliul literaturii”, toate acestea conferind romanului o pronunțată notă livrescă. Dacă *Tinerețe ciudată* valorifică linia gidiană a esteticii autenticității și sugestiile romanului de analiză psihologică, în următorul roman din 1946, *Moartea cotidiană*, atitudinea voit neutră a naratorului, ascuns ca și altă dată în spatele unui impersonal aparat de filmat, devine stil aparte și constituie însuși punctul de rezistență peste timp al romanului. Subiectul e simplu. Naratiunea urmărește îndeaproape viața plată, fără surprize sau speranțe, a unei familii aparținând micii burghezii din perioada interbelică. Tatăl, Justin Ionescu, profesor de franceză, ratat în carieră și în viață, pendulează între casa, liceu și cafenea; Ana, soția lui, între dormitor și bucătărie; Sandu, fiul lor, între facultate și cinematograf; singur Hypolit, fratele lui Justin, invalid în urma unui accident, este imobilizat în același „fotel” de unde privește viața pe fereastră. De fapt, ei toți sunt în esență statici. Oricât s-ar strădui, oricât s-ar zbate, rămân mereu în același loc, anchilozati fizic și psihic, pietrificați, într-o poziție din care nu mai pot evada, de „magma” unificatoare, nivelatoare a existenței plate, anodine. Ni se pare de aceea pertinentă ideea avansată de Al. Paleologu conform căreia *Moartea cotidiană* ar aborda „pentru prima oară în literatura noastră un caz de înstrăinare, de defecție și greață existențială” sau aceea asemănătoare a lui Emil Manu care subliniază „modernitatea aproape sincronă, dacă nu protocronă a temei înstrăinării”.

Cu toate acestea, și *Moartea cotidiană* a trecut neobservată. Urmărit constant de nenoroc, Dinu Pillat nu a avut nici răgazul și nici tihna să-și faurească o operă rotundă. În comparație cu opurile tatălui, scrierile sale – s-a spus – sunt zgârcite de puține. Totuși, din ceea ce a rămas în urma lui, nu numai că „poți să deduci, să reconstitui portretul moral al omului”, cum aprecia el însuși cartile maestrului său spiritual G. Călinescu, dar se și conturează profilul unui scriitor deosebit, venit dinspre literatură înspre critica și istoria literară, domenii care în scrierile sale nu au fost delimitate strict niciodată. Cu toate editările și reeditările unora dintre cele mai reprezentative cărți ce-i poartă semnătura și în ciuda *remember*-urilor din reviste la împlinirea unor cifre rotunde de la naștere sau moarte, Dinu Pillat, deși meritos în ambele domenii în care s-a manifestat, rămâne un autor puțin cunoscut aparținând „generației pierdute”. Dar stă în puterea noastră să nu-i uităm. Să nu-l uităm. Să nu-l uităm.

Carmen BRĂGARU

KLAUS HEITMANN

O evocare a personalității profesorului etapele carierei sale didactice. Care a început care a urmat, rând pe rând, dobândirea titlului de profesor de filologie romanică când s-a pensionat – la Universitatea din Iași cu multe succese ar trece, totuși, cu vedere lucidă de o caldă, afectuoasă prețuire în largă cunoaștere a limbii și istoriei literaturii române și o netăgăduită competență.

Cumpărând, la 14 ani, din pură curiozitate, rumâniște, adică Ghid de conversație ilustrat mai târziu, prin anii școlari, a făcut o adekvată Heitmann a devenit un adevărat focar de interes pentru lecturarea înfrințată datorită strădaniei sale pe lângă unde sute de studenți germani s-au familiarizat, chiar doctorate cu lucrări despre literatura română. Alături de studiile consacrate unor mari romaniști cum erau Comynes și Rabelais până la Apollinaire profesorul Klaus Heitmann a publicat peste 100 de articole despre limba și literatura română, dintre care 1775-1918 – tradusa de mine și apărută în imagologie româno-germană (Buc., 1998) sau studii (Chișinău, 1998) sau Cercul literar de 2000).

Pentru prodigioasa sa activitate a fost în 1994 rayonnement de l'Académie Française. 1994 Membru de onoare al Uniunii Scriitorilor din România Membru de onoare al Academiei Române, 1998 Textul pe care îl publicăm în aceste pagini este organizat la Universitatea din Leipzig cu te

Viziunea biblică asupra Moldovei și cultul pentru Basarabia pot fi aflate și în alte locuri. Ca, de pildă, în articolul din ziarele din 1918, în care senzația de fericire pricinuită de stăruința eliberării Basarabiei e asemuită cu felul cum a primit cuvios Simion vestea venirii Mântuitorului.

Sunt clipe în viață, clipă de adâncă emoțiune [...] a de dramatice și de zguduitoare, când parcă ai impresia că pulsația vieții trebuie să se oprească [...]. Ceea ce ar mai urma parcă nu mai are nici un rost. Simțirea aceasta de aspru foc m-a încercat în acele clipe – și mi-au picurat în inimă

Deși călătorul nostru dorea să cunoască orașele, satele și realitățile sociale din provincia proaspăt alipită României, trebuie să constatăm că în *Drumurile basarabene* ale marelui meșter al descrierii naturii și lumii satelor și târgurilor în romanul românesc al secolului XX peisajele rurale și urbane ocupă un loc secundar. O excepție o constituie impresiile despre Telenești, un târg pitoresc, ca de pe o stampă străină care, de departe și în lumina amurgului, oferea o priveliște fantastică, pitorească și exotică, dar sub soarele fierbinte al zilei de iunie care a urmat n-a mai arătat decât ca o groapă tristă și murdară. Încât acest înfiorător târgușor cu uliți pe care le cutreierau porci și câni ca niște harnici agenți sanitari nu i-a mai pricinuit călătorului și observatorului decât o senzație negativă și chiar repulsie. Senzație ce a rămas, totuși, izolată și nu s-a răsfrânt asupra imaginii Basarabiei în întregul ei, așa cum, după douăzeci de ani, a propus-o cititorului Geo Bogza, scriitor cu predilecție pentru efecte șocante care, în *Basarabia - țară de pământ* (1939) a descris-o ca pe un ținut subdezvoltat, înecat în murdarie, sărăcie și aflat undeva în afara lumii civilizate.

Interesul călătorului s-a concentrat asupra situației în care se afla Basarabia după schimbarea intervenită în anii 1917-1918 și a celor petrecute acolo în ultimul deceniu al regimului țarist.

Pentru o mai bună percepere a relatării sale, mai întâi câteva remarci asupra limbajului utilizat. O limbă moldovenească cu iz regional, cu tendințe arhaizante și aproape total lipsită de neologisme. Caracteristică valabilă, de altfel, pentru întreaga manieră de a scrie a povestitorului Sadoveanu, dar subliniată de directă sau indirectă reproducere a modului de exprimare basarabean. O atenție specială merită acordată terminologiei utilizate pentru a desemna națiunile.

Atât călătorul, cât și cei vizitați de dânsul sunt considerați moldoveni. Dacă e întrebat cine este și ce face, el răspunde: *Sunt moldovean de peste Prut și mă plimb prin Basarabia* (p. 73). Iar limba e moldovenească, graiul moldovenesc (p. 49). Spectatorii turneului unei trupe de operetă românești (*trupă românească de operetă*) vin ca să asculte vorbă românească (p. 21). Vanzătorii care umblă de colo-colo prin iarmarocul din Căprești se adresează celor veniți acolo într-o moldovenească curentă (p. 72). Apelativul român, românesc nu apare decât ca o excepție, ca în exemplul amintit mai sus. În locul lui, în limba localnicilor, a oamenilor de rând, apare etnonimul roman. Un capitol din carte are chiar titlul *Romanii* (p. 66) și începe așa: *Pentru marea majoritate a moldovenilor din Basarabia, romanii sunt oameni minunați care au venit de dincolo de Prut*. Pe de altă parte, rușii sunt doar rareori numiți ruși, ci muscali (*moscali*) sau moscoviți, iar uneori și haholi (care, de fapt, înseamnă „ucrainieni”). Perioada de dinainte de 1917 e caracterizată drept vremea moscoviților (p. 90). A înțelege limba rusă înseamnă a ști muscălește (p. 88). Și întrucât muscalii erau, mai ales, soldați, cuvântul a dobândit și această accepție, încât în mod paradoxal se putea vorbi și despre soldații, adică muscalii romani (p. 66). Eliberarea ținutului de către armata română în 1918 e uneori numită, în *Drumuri basarabene*, svoboda. De atunci încolo ocina, adică Basarabia, a devenit liberă, pământ slobod (p. 57) și este condusă de funcționari români, cinovnicii. Sadoveanu a adoptat, astfel, în stilul lui toate aceste expresii tradiționale basarabene. În fine, ca un ultim exemplu, păstrătorul arhivei unei mănăstiri e prezentat drept cărturar, cercetător al hârtoagelor ieșite prin podurile mănăstirilor (p. 90).

Întreaga relatare a călătoriei e dominată de dragostea de patrie a autorului sau, mai exact, și, într-o accepție mai restrictivă, de iubirea de pământul natal. Căci născut în *Drumuri basarabene* nu se întrevede o explicită conștiință națională românească. Sufletul lui Sadoveanu e legat nu de România, ci de Moldova, acest vechi, frumos și nefericit ținut, vechea, frumoasa și nefericită Moldovă, cum sună primul titlu din carte. Scriitorul se simte legat de patria strămoșilor, descrisă odinioară de Dimitrie Cantemir, reinviată și sortită unui nou viitor.

Așa stau de multe ori singur și visez pe paginile voievodului Cantemir. Sufletul meu din trecut se înalță în viitor, vede poporul cel cinstit slobod din cătușe, ridicându-se în depline drepturi cu fruntea iarăși în lumină ca strămoșii cei tari. Dacă după atâtea zbucium, după atâtea jertfe, am răzbit la limanul unde ne aflăm și ne-am înfrățit cei despărțiți și ne-am găsit iarăși în bătrâna noastră ocină moldovenească, apoi soarta a avut asta scris în cărțile sale tainice. Ceea ce a trebuit să se îplinească ca și cuvântul sfânt care spune că „cei tari se vor smeri și cei umiliți se vor înalța”.

Această profesiune de credință a călătorului moldovan de peste Prut e sugerată nu numai de citatul din Biblie ce încheie amintitul citat (Matei 23, 12, Luca 14, 11).

Mihail Sadoveanu (1880-1961), ale cărui romane și povestiri alcătuiesc una din cele mai prestigioase contribuții ale Moldovei la literatura română, a fost atras încă din anii tinereții de ținutul dintre Prut și Nistru care, atunci, mai ținea de imperiul țarist. Acțiunea primului său roman, *Șoimii*, apărut în 1904, se petrece chiar în cea mai mare parte acolo. Scriitorul nu cunoștea atunci ținutul din propria-i experiență. Și a devenit cu deosebire interesat de acesta în timpul primului război mondial. În *Neamul Șoimăreștilor*, apărut în 1915, care exaltă vitejia și dragostea de libertate a celor de la fața locului, întreaga acțiune se petrece acolo. Mai mult, la scurtă vreme după apariția acestui roman, când *Societatea Scriitorilor Români* se pierdea în vane discuții de cafeenea, Sadoveanu și-a amenințat colegii cu demisia dacă vor uita de Basarabia. Iar când, la începutul anului 1918, un vis în care nu mai putea să creadă, unirea Basarabiei cu România, a devenit realitate, a dat glas bucuriei sale într-un articol apărut, la 30.I.1918, în ziarul ieșean *România* sub titlul: *24 ianuarie la Chișinău în care a arătat: Prutul nu mai este ocean de despartire. Lanțurile românismului de aici au căzut cu mare sunet [...]. S-au luminat inimile. Frații au chemat pe frați. Suntem încă nedumeriți, dar simțim – cu toții, cu inimile calde și cu ochii plini de lacrimi – că se plinesc destinele neamului nostru și că vremea aduce după grele încercări și pentru noi începutul dreptelor războaie.*

Sunt rânduri scrise sub impresia unei vizite la Chișinău. Împreună cu Onisifor Ghibu, Sadoveanu organizase acolo un turneu al Teatrului Național din Iași care a prezentat *Fântâna Blanduziei* a lui Alecsandri și *Răzvan și Vidra* a lui Bogdan Petriceicu Hasdeu. După care, laolaltă cu alți scriitori, a mai organizat – cum s-a spus – o *șezătoare literară pentru moldoveni*, în cadrul căreia, spre mare încântare a publicului, a dat citire unor pagini din Ion Creangă. În anul următor s-a simțit îndemnat să cunoască mai îndeaproape noua provincie alipită României. Și, astfel, în vara lui 1919 a întreprins o călătorie prin Basarabia. Călăuză i-a fost un localnic, bun cunoscător al locurilor natale, pe nume Grigore Cazacliu, care vizitase, la rândul lui, Iașul însoțind un grup de 250 de studenți. Cazacliu era de fel un *mazil*, cu alte cuvinte făcea parte dintr-o pătură intermediară între boiernași și razeși, țărani liberi. Sadoveanu îl și numește mereu *mazilul* de câte ori amintește de dânsul. Iar basarabeanul se simte ca făcând parte din aceeași familie cu moldoveanul de dincolo de Prut: *noi suntem neamuri* (p. 53). Principala țintă a călătoriei scriitorului a fost ținutul Orhei, în care se petrecuseră și cele mai importante momente ale acțiunii din *Neamul Șoimăreștilor*. Fără un plan bine fixat, cei doi călători au ajuns acolo, cu căruța sau trăsura, într-un periplu care i-a purtat până către Soroca și împrejurimile ei. Poposeau mai cu seamă prin vechile și frumoasele mănăstiri, ce produceau o puternică impresie romancierului călător. Experiențele și descoperirile făcute au fost apoi așternute pe hârtie, probabil pe la sfârșitul lui 1919 sau începutul lui 1920, pe baza unor note reportericești. Sub titlul *Orhei și Soroca. Note de drum*, ele au apărut mai întâi la Chișinău, în 1921, iar ulterior, într-o versiune ușor modificată, și sub un nou titlu, *Drumuri basarabene*, la București (Editura H. Steinberg & Fiul). Aceasta din urmă avea 150 de pagini, cu scurte capitole consacrate unor momente diferite.

Mihail Sadoveanu călător prin Basarabia - fragment -

...iann trebuie, desigur, să înceapă prin a aminti
rea Universității din Freiburg im Breisgau, după
ur al Universității din Marburg, apoi ocuparea
tea Tehnică din Berlin, iar între 1971 și 1998 –
ceasta trecere în revistă a unui drum semnat
de face, mai ales, ca profesorul Heilmann să se
ntelectualității din țara noastră, anume profunda
a scris, și scrie, deopotrivă cu comprehensiune

...le intitulată Der kleine Bilder-Duden deutsch-
-român, a avut revelația unei limbi pentru care
ne. Încât în răstimpul care a urmat profesorul
științelor despre limba și literatura română prin
rul de limbi românești al Universității Heidelberg.
anilor cu graiul lui Eminescu, iar unii și-au luat

...culturi franceze sau italiene – de la Philippe
Camus sau Petrarca – începând din 1956
icărări de diferite dimensiuni (inclusiv recenzii),
Das Rumänenbild im deutschen Sprachraum
Univers" în 1995 – Oglinzi paralele. Studii de
politica în Republica Moldova. Culegere de
în colaborare cu Ov. S. Crohmălniceanu, Buc.,

...numeroase premii și distincții: Grand prix du
honoris causa al Universității București, 1991,
ia, Premiul Institutului Cultural Român, 1995,

...entii de autor în cadrul unei reuniuni științifice
egionale în de rumänischer Kultur. (D.H.)

...imi inflăcărare cuvintele: „Acum, slobozește Doamne,
robul Tău în pace”.

Iar, în treacă fie spus, fraze ce descriu o egală senzație
fericire și lacrimile ce le produce pot fi întâlnite și în
muri basarabene. Ca, bunăoară, atunci când e relatată o
nă de înfrățire din Iași anulul 1917: După o sută cinci ani,
adunau urmași, celor despărțiți silnic, se recunoșteau
oționați și-si împărțeau, cu ochii în lacrimi, nădejdlile
orului (p. 52 și 56). Am amintit asta, întrucât această notă
patriotism exaltat și, în același timp biblic, anticipează o

dicțiune ce va putea fi ulterior regăsită și în evocarea sentimentului
național al basarabenilor din perioada post-sovietică când
despre Basarabia se va vorbi ca despre *Basarabia răstignită*.

Poziția lui Sadoveanu poate fi, de asemenea, numită și
mistică, întrucât pecetea pusă asupra moldoveanului este
legată de cea imprimată de natură, cum o dovedesc
ultimele pagini ale cărții, în care călătorul își ia bun rămas
de la Mănăstirea Frumoasa:

*Ca și în alte părți, și mai mult decât aiurea, găseam la
Frumoasa sufletul curat al țării. Îl găseam neîntinat, moldovenesc
ca la 1812, armonizat cu acel peisagiu unic așa de distinct,
așa de pătrunzător, plin de durerile și amintirile trecutului.
Cel ce se simte al Moldovei e ca un arbore care suge seva
pământului și lumina soarelui. Aveam și la Frumoasa senzația
că făceam parte și eu, ca și oamenii, ca și tot ce mă înconjura,
din natură, din lumină, din pământul morților, către care
mă voi întoarce. (p. 92)*

Călătorul nostru e emoționat și transpus într-o stare euforică
și când se întâlnește cu un basarabeu de vîșă veche. Cum
s-a vădit a fi cel cunoscut la Iași, în timpul războiului, în
persoana tânărului și mândrului Simeon Mustafa, pentru care
orice carte cu slovă românească era ca un grăunte al Evangheliei
(Ioan 12, 24). După cum la fel îl vede, în capitoul *Dor vechi*,
mai cu seamă pe însoțitorul său care, *ca un mazil ruginit și
ireductibil de pe lângă apa Nistrului*, capătă accente lirice
când vorbește despre frumoasa, bătrâna Moldova și socotește
că nu-i de mirare că pentru moldoveni dragostea de pământul
lor a devenit aproape o *boală* (p. 23). Aceasta fiind și cauza
pentru care moldovenii au intrat în literatura română (*au făcut
invazie în istoria literaturii române*). Afirmatie la care Sadoveanu,
amintind de strămoșii lui olteni, totuși nu aderă. Mai departe,
însoțitorul său îi povestește despre o nobilă doamnă din familia
Cantacuzino care, atunci când Prutul era un hotar de netrecut,
câta cu dor serile, din turnul ei, către Iași. Vechile cărți ale
cronicarilor moldoveni în care doamnei îi plăcea să se cufunde,
au intrat apoi în posesia lui. Și citindu-le *în lacrimi* își spunea
că în Moldova de odinioară au viețuit cărturari care au
scris cu slovă latinească, în vreme ce în Rusia nu era decât
un abecedar din care bărbatul putea afla *de câte ori pe săptămână
să-și bată muierea* (p. 24).

De mare însemnătate fusese pentru însoțitorul lui Sadoveanu
faptul că înainte de douăzeci de ani îl cunoscuse pe conducătorul
unui teatru de operetă românesc venit în turneu în Basarabia.
Patriot inflăcărât, acesta se dovedise un adevărat profesor de
istorie pentru spectatori. Îl ajutase să întrevadă înrudirea
lor cu moldovenii de peste Prut, îi lămurise asupra țării aflate
acolo, asupra anului 1912, anul anexării Basarabiei de
către imperiul țarist, asupra blestemului stăpânirii străine, a
eroismului și nefericirii strămoșilor. Atunci – i-a mărturisit
mazilul – mi-a și bătut pentru prima dată inima pentru ceva
sfânt. *Atunci întâia oară am simțit că-mi bate cu grăbire inima
pentru ceva scump și tainic. (p. 22).* În casa *mazilului* călătorul
nostru afla, de aceea, o aură familiară, lumina cerului Moldovei.
Dar iată un citat în inimitabilul stil sadovenian: *Și simt și
mirosul bun de flori uscate și toată atmosfera prietenească
care mi-a pătruns totdeauna sufletul în căsuțe vechi, în umbra
livezilor, în colțuri pașnice de țară. Parc-aș fi undeva „la noi”
și în ochii bătrânei tovarăse a mazilului parcă plutește ceva
din blândețea cerurilor Moldovei... (p. 54).*

Călătorul a mai întâlnit, totuși, și alte tipuri de *bun
moldovean*. Drept buni moldoveni el îi socoate, în genere,
pe cei din pătura *neamurilor*, adică pe micii boieri și pe țărani
liberi, adică pe *mazili* și pe *răzeși*, care se delimitau de cei
aflați mai jos de ei și nu înțelegeau să aibă nimic comun cu
țărănimea. O surpriză a însemnat pentru el atunci când, la
Căprești, a dat peste o tânără evreică ce nu pricepea o
boabă rusește, dar se exprima într-o limbă curat moldovenească,
într-o moldovenească limpede (p. 42).

Lucru cu atât mai de mirare pentru dânsul, cu cât, altminteri,
se lovea mereu de alte și alte aspecte ale rusificării. În
vizita făcută la Mănăstirea Coșalăuca, a găsit astfel în
limba vorbită de țărani *pete negre* apărute ca urmare a veacului
de stăpânire străină, iar cei aflați afară din lăcaș cântau *cântece
de la „muscălie”*, triste ecouri din stepe depărtate, nemărginite.
Erau *rămășițele Rusiei în sufletele flăcăilor Moldovei*, erau
ultimele răsunete, *de o aspră și misterioasă melancolie* (p.
19). Despre amintitul turneu al trupei de operetă, la
Soroca, i s-a povestit că funcționarii ruși (*cinovnicii*) și boierii
devotați trup și suflet țarului veniseră la spectacole de dragul
muzicii, dar populația de la periferie, de la *mahala* și țărani
din vii și de pe ogoare veniseră *ca să asculte vorba moldovenească*
(p. 21). Și tot la Soroca, invitat într-o familie *în curs de
înstrăinare* (p. 29) a avut parte de o altă experiență interesantă.
În casa acelei familii s-a vorbit mult și cu însuflețire
rusește, dar cel mai în vîrstă membru al ei mai vorbea, totuși,

corect limba strămoșilor. Stăpânul casei n-o mai vorbea ca
lumea, ci o colora cu vorbe și întorsături de fraze străine. Mai
păstrase ceva din limba uzuală, din *vorbele curente*, dar pentru
stări de lucruri abstracte trebuia să recurgă la ajutor străin.
Însurat cu o rusoaică și, deci, cu rubedenii rusești, pierdea
tot mai mult din *sfânta moștenire*. Scriitorul o spune, desigur,
mai poetic: *Cuvintele vechi din aurita tinerețe se trezesc
mirate și triste parcă pe buzele lui. Iar copiii stăpânului – ne-
o mai spune tot dânsul – ascultau vorbele moldovenești de
parcă veneau de undeva de peste ocean.*

Dar nici printre cei rămași fideli limbii și culturii lor, nici
printre moldovenii rusificați nu puteau fi incluși cosmopoliții
care, la Soroca, își dădeau întâlnire la *Madame Panina*. Era
vorba de inși din fostul imperiu țarist care, în limita
precarei lor stări materiale, încercau să-și păstreze
elegantul stil de viață inspirat de modele occidentale. Inși
ca Madame Panina, o fostă moșiereasă care, cătând să și-l
mențină, pentru dânsa și copiii ei, și-a tras un șorț peste rochie
și a gătit un prânz pentru cunoscuți. Căci casa îi devenise loc
de întâlnire pentru tovarășii de suferință cărora, în semn de
protest față de arta culinară democratică, le oferea bucate din
vremurile de odinioară. Printre alții, societatea de acolo era
frecventată și salutăată cu *Bonjour, meine Herrn* de poligloul
inginer Ernest Ernestovici sau de un bufon cu gesturi teatrale,
deși nu mai puțin trist, care cu lacrimi în ochi cânta despre
stepă și nemărginirea ei. Românii și limba lor (Sadoveanu
folosește cu acest prilej (p. 40) etnonimul *român*) făceau în
această lume figură de *bieți naufragiați*.

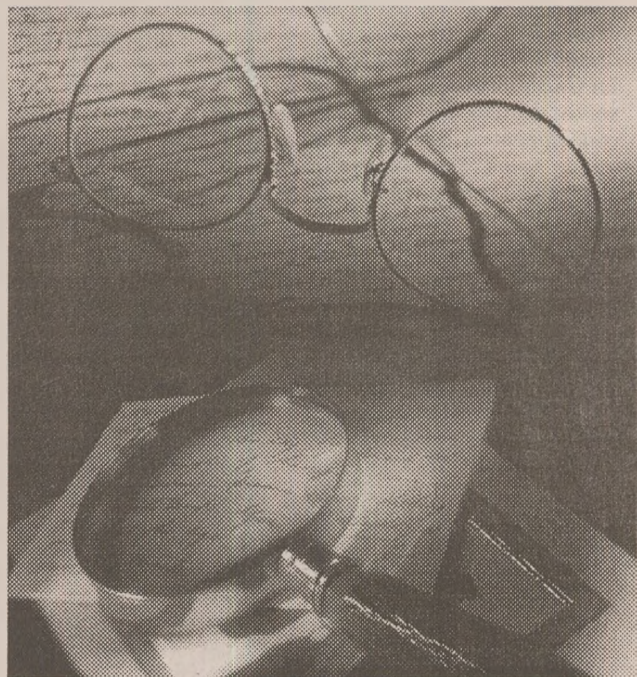
În cele două decenii care au urmat, scriitorul a mai fost
de câteva ori în Basarabia, printre altele pentru o cură la
Budachi, pe țărmul Marii Negre (în județul Cetatea Albă).
Dar de oricâte ori s-a mai referit în scrisul lui la probleme
ce priveau Basarabia, ca, de pildă, în 1936, în dramatica
chemare la ajutorarea provinciei dintre Prut și Nistru greu
lovită de secetă și sărăcie, n-a mai amintit de impresiile și
experiențele din anul 1919. Dimpotrivă, a crezut necesar
ca, pe temeiul amintirilor și într-o retorică patriotică, să
elogieze sentimentele naționale ale locuitorilor de acolo și
inteligenta țăranilor și a micilor boieri, *acel duh al răzeșilor
și mazililor care au fost țaria țării odinioară*. Încât nu
trebuie să ne mire că în 1940, la ruperea Basarabiei și Bucovinei
de România – cum s-a exprimat Sadoveanu –, el s-a prabușit
de durere (*am căzut la pământ*). Și citând din nou din
Biblie – în acele clipe când România i-a fost răpit și
nordul Transilvaniei – a asemănat durerea încercată cu cea
vestită poporului lui Israel de profetul Isaia (Isaia, cap. 3).
La care plin de presentimente a mai adăugat: *Mă tem că
încercările prea crude nu s-au isprăvit.*

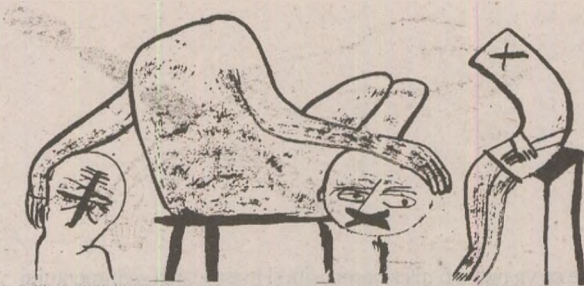
Prezentare și traducere Dumitru HÎNCU

¹ Vezi Cuvântul înainte al editorului la Mihail Sadoveanu,
Drumuri basarabene. Ediție îngrijită și prefăcută de I. Opreșan.
(București-Chișinău, 1992). Citatele din text sunt reproduse după
această ediție.

² Opreșan I.

³ Paginile citate între paranteze se referă la respectivele trimiteri
la text.

L i t e r a t u r ă

Confesiuni

Un timp circular, răsucindu-se într-un prezent perpetuu – piinea noastră cea întru ființa dă-ne-o nouă azi. Greșalele noastre fac parte din experiența noastră – un timp liniar iluzoriu, încărcat de spaime și depresii ireversibile, care ne ucide grăbindu-ne și scindându-ne între trecut și viitor.

Aduc viitorul în prezent dimpreună cu cele mai îndepărtate amintiri, impregnate de miros de hîrte – cărțile, vrafurile de coli de scris și ziare de acasă și din birourile unde-și cîștigă traiul părinții mei, ziaristi, intelectuali cu veleități literare... Mă văd umblind de-a bușilea printre hîrțile dintre mama și tata și pe ei stînd printre perne la capetele unei dormeze, cu coli de scris și crîmpeie de șpalturi pe niște cărți cartonate sprijinite pe genunchi, cu creioane și stilouri scriind, corectînd, dictîndu-și unul altuia... Piinea noastră și greșalele noastre, da, confesiunile autobiografice, mai ales cele scrise, cel mai adesea ajung să fie un bun comun. Am citit în urmă cu cîțiva ani ceva de acest gen aparținînd celui mai în vogă scriitor român (Mircea Cărtărescu) care a avut un efect năucitor asupra mea: tatăl meu era ziarist, lucra la secția de agricultură a ziarului „Steagul Roșu“...

Tatăl meu, Leon Aldulescu a fost ziarist și a lucrat la secția de agricultură a ziarului „Steagul Roșu“. Acolo a cunoscut-o pe mama, care mai apoi... Încă și mai năucit citesc în *Dicționarul General al Scriitorilor Români* scos de Academie: Radu Aldulescu, fiul lui Leon și Silvia, muncitori... Nu cred că le-ar fi picat deloc bine părinților mei chestia asta, și mai ales mamei, care a lucrat douăzeci și ceva de ani prin redacțiile Editurii Academiei. Mi-a rămas de la ea o diplomă de merit oferită de respectiva instituție, pe care scrie că a făcut parte din colectivul care a alcătuit prima ediție a *Dicționarului Explicativ*...

Prezentul perpetuu e alcătuit din cărți – șirurile de cărți din biblioteca părinților mei, ordonate pe colecții și autori. Printre ele, volumele format de buzunar din colecția *Cele mai frumoase poezii*, din care mama a adunat vreo sută. Mama citește multă poezie, iar clasicii ruși fac parte din familia noastră. O fotografie pe spatele căreia mama mi-a scris vîrsta și anul cînd a fost făcută - 5 ani, 1959... – mă înfățișează în pantaloni scurți, picior peste picior așezat pe scaun, cu o carte în poală. Surîsul solar, de o inocență neverosimilă, insuportabilă, dar pe care reușesc în permanență să mi-o recunosc, pare să lumineze literele de pe coperta cărții: Lev Tolstoi = *Povestiri alese*.

Sînt un copil de o sensibilitate extremă, patologică, dornic să intru în rezonanță cu suferința întregii lumi, s-o metabolizez pînă la ultimele consecințe. La doi ani plîng în hohote și scuip pe pereți biscuiți și merele rase. Vreau să mi se citească, dar cînd mi se face pe plac mă liniștesc doar pe moment. Mi se împreună lacrimile sub barbă, cînd tata îmi citește povestea motanului Vasili, care și-a alungat copiii-pisoi de acasă, iar ilustrațiile cărții mi-i arată umblind prin zăpada trîști și gîrboviți... Nu e chiar un basm. Ca să mă liniștească, tata e nevoit să modifice drama familiei de pisoi, orientînd-o spre un happy-end credibil. Frații Grimm, Andersen, *Fram Ursul Polar* al lui Cezar Petrescu, Tolstoi cu povestirile lui. Frazele lor se vor pentru mine singura deschidere spre realitate, concomitent cu ieșirea din copilărie, care s-ar vrea o ruptură atroce, ca o criză de plîns dusă pînă-n pragul leșinului. Și ca o fugă de acasă, cit mai departe, fără să mă uit înapoi, mînat de frica de a nu ceda tentației de a mă întoarce. Mă domină dorința de a mă primejdi fizic și emoțional, despre care ajung să înțeleg cu timpul că ține de un anume instinct al supraviețuirii. Văd prezentul desfășurîndu-se pe orbite tot mai ample și mă văd umblind pe cai tot mai ocolite ca să-mi întîlnesc soarta pe care mi-ar pregăti-o atmosfera de acasă, mirosul hîrtiei, cărțile...

Răsfoiesc două cărți mari, niște catastife cu coperti cartonate, cu panglici de mătase prinse de cotoare pentru a fi folosite drept semn și fotografia contelui cu figura de calugar-pustnic pe pagina de gardă: Lev Tolstoi – *Război și Pace*. Mama citește pasajele dialogurilor scrise cu italice în franțuzește. Mirosul paginilor amestecat cu intonația glasului degajă un ușor iz de spaimă, de care mă îmbib străduindu-mă să-l recunosc. Recunosc sima și debilitatea insesizabilă, zîmbitoare, a unui război uns, fără arme și victime la vedere, dar infinit mai atroce decît cel povestit de Tolstoi. E un motiv în plus să mă

rup și să fug, deși nu văd unde. Încerc să las în urmă spaima și debilitatea trecînd prin ele, dincolo de ele. Oricum sîntem niște copii ai morții, ispițiți să fim părtași la moartea altora. Și nu ne duce pe noi în ispită.

La treisprezece ani mă văd într-o oglindă înaltă de pe peretele sălii de box de sub velodromul din Parcul Sportiv Dinamo, în pantaloni de trening, desculț, cu bustul scaldat în sudoare, pozînd în poziție de gardă între două reprize de luptă liberă la mînuși, cu firișoare de singe prelingîndu-se din nări. Mirosul de hîrtie este copleșit de miros de trupuri asudate, pe măsură ce cresc și cutreier împrejurimile – Șoseaua Ștefan cel Mare, Lizeanu, Cinema Melodia, Circul de Stat, Strada Barbu Văcărescu, Cinema Floreasca, Parcul Garibaldi, străzile cu nume de compozitori, Patinoarul Floreasca, Lacul, Ștrandul, Sala Floreasca, Parcul Herăstrău, Piața Dorobanți, statuia Lupoaiței, străzile cu nume de capitale europene... Străzile, cladirile, parcurile se răstoarnă în surîsul șters, aspru, de o inocență gravă, dimpreună cu durerea surdă a loviturilor pastrînd damful de piele îmbibată de sudoare al mînușilor. Uneori pielea mînușilor crapă din pricina umezelii, sudorii, iar prin crăpături se ivesc umplutura de cîlți. Asta te duce cu gîndul la capul lovit, care și-ar scoate creierul la vedere. Mîntea coboară în mișcările trupului din timpul dansului și schimbului de lovituri din ring, regăsindu-se în același timp circular și prezent perpetuu care te conține laolaltă cu umilînța, suferința flagelării prin efort și lovituri, aerul saturat de gîfiieli, icnituri, bușituri în saci, vijiala corzilor de sărit alternînd cu plesnete ritmice în scîndura dușumelei.

Mă văd printre trupurile goale de bărbați-băieți cu statură de gladiatori în devenire, perindîndu-se prin aburii dușurilor și prin vestiare. Îi recunosc după conformația trupurilor și sexelor, la fel ca după chipuri. Îi văd urcîndu-se pe cîntar cu prosoape petrecute în jurul șalelor. Pregătirea meciului, care-i un război la vedere pe viață și pe moarte adaugă altor umilînțe pe aceea a infometării deliberate în regim de efort, pentru intrarea în categoria de greutate. Alergi și sari coarda îmbrăcat în trei treninguri. Asuți, rabzi de foame și de sete pînă la limita socului fizic, mental și emoțional, care să te propulseze în stare de grație a formei maxime, sau direct în moarte sau nebunie. Piinea noastră întru ființă. Foamea. Calvarul copiilor morți nu se termină niciodată nicaieri. E circumscris timpului lor circular.

E un băiat în sală tot de treisprezece ani. Blond, tuns chilug, înaltuț, slab, cu abdomenul bombat ca al infometăților din fragedă pruncie. Îl cheamă Mircea Simon și locuiește într-un bloc de pe Aleea Circului. Părinții lui sînt muncitori, iar acest amănunt dimpreună cu altele mă face să mă gîndesc la un schimb de identități; n-ar fi mare lucru ca biografia lui să fie cea apărută în *Dicționarul General al Scriitorilor Români*, sub numele și fotografia mea, care de altfel îi seamănă... Oricum ne potrivim, de vreme ce antrenorul ne împerechează de fiecare dată cînd ne nimerim împreună la antrenament. Într-o zi îi văd ochiul singerind. N-o fi lipsit mult să i-l scot. Cu șiretul mînușii, probabil, nu sînt în stare să-mi amintesc... Transa coborîrii minții în trup, din timpul încăierării, te goleşte de gînduri, precum un orgasm prelungit.

Lui Mircea Simon boxul i-a dat o piine de

mîncat. Asta în primul rînd: i-a oferit posibilitatea ca între perioadele de infometare deliberată, să scape de foamea de acasă. Hrana abundentă și consistentă e unul din privilegiile celor care subscriu eforturilor de a ajunge în elita performerilor. Pe cit de dezastruos e comunismul pentru economie sau cultură pe atît de eficient se dovedește în fabricarea campionilor. Există metode de antrenament draconice, metode de constrîngere și cointerese. Există pepiniere de copii ai morții, precum cea din gimnastica feminină. Școala românească de box se află în imediată apropiere a celei cubaneze și sovietice, însă pentru Mircea Simon a contat mai ales faptul că și-a valorificat talentul prin șansa de a mîncă pe saturete.

La treisprezece ani are patruzeci și cinci de kilograme. După douăzeci de ani a ajuns la nouăzeci și cinci de kilograme și și-a fixat statutul de cel mai bun boxer român de categoria grea din toate timpurile. E vicecampion olimpic la München și rămîne în SUA, unde are o frumoasă carieră de profesionist, încununată cu o victorie în fața multiplului campion mondial George Foreman. În mod inexplicabil, conștientizîndu-și probabil menirea de copil al morții, cu trei ani pînă-n Revoluție se întoarce în țară și lucrează ca proiecționist la Cinematograful „Timpuri Noi“. Imediat după Revoluție îl văd la sediul PNȚCD, unde face pe translatorul pentru niște delegații de americani care par să studieze pe viu fenomenul instalării pluripartidismului în România. După două-trei luni pleacă definitiv de la PNȚCD, în urma unui diferend cu poetul Ioan Alexandru, pe care-l vede un comunist înrăit deschis unor compromisuri slujind propriilor interese de a se menține în fruntea bucatelor... Mai bine mort, vorba cîntecului, așa încît Mircea e de regăsit mai apoi la mitingul-maraton din Piața Universității și la toate mitingurile opoziției din următorii trei-patru ani. Instalarea și consolidarea fără speranță a regimului FSN-Iliescu l-au deprimat pînă într-afît, încît în

 CARTIER *începe de la caracter*

Mircea DINESCU

Opera poetică

Casetă, 2 volume, 200 pag., 192 pag. Cartonat, legat

În colecția *poesis* au mai apărut:

Vasile ALECSANDRI	Serghei ESENIN	Ion PILLAT
Tudor ARGHEZI	Șerban FOARȚĂ	Vasko POPA
George BACOVIA	B. FUNDOIANU	Ion PRIBEAGU
Ion BARBU	GOETHE	Aleksandr PUȘKIN
Aleksandr BLOK	Cezar IVĂNESCU	Nichita STĂNESCU
Emil BRUMARU	Nicolae LABIȘ	George TOPÎRCEANU
George COȘBUC	Alexandru MACEDONSKI	Georg TRAKL
DANTE	Ion MINULESCU	URMUZ
Mihai EMINESCU	Ștefan PETICĂ	Ilarie VORONCA

Difuzare: S.C. "CODEX 2000", Strada Toamnei, nr. 24, sectorul 2, București. Tel./fax.: 210 80 51. E-mail: codexcartier@go.ro

l i t e r a t u r ă

1995 a părăsit definitiv Bucureștiul și s-a instalat într-un cătun de munte din împrejurimile Cîmpulungului. Îl văd izolîndu-se, intrînd într-un soi de moarte civilă care poate fi la o adică o garanție a vieții veșnice... Scriitorul Gheorghe Iova s-a declarat public (în presa culturală) intrat în moarte civilă în urma mineriadei din iunie 1990. În continuarea spuselor și faptelor vieții multora asemenea lui Mircea Simon sau Gheorghe Iova, vin să adauge că moartea mea civilă, ca scriitor, mi se întîmplă de cînd mă știu.

Piinea noastră cea de toate zilele, așadar – prezentul perpetuu. Boxul e pentru mine o necesară ucenicie prin care îmi pregătesc ruptura ieșirii din adolescență: o altă fugă de acasă. La nouăsprezece ani sînt izolat pe insula pustie a așa-zisului paradis al clasei muncitoare, în care orice om normal vede iadul: munca numită de jos, cea mai de jos, care-ți garantează pe viață condiția de copil al morții: trasul de fiare în fabrică, trasul de roabă pe șantier, căratul cu spinarea și brațele, umilînța și flagelarea trupeză și sufletească, opt, zece sau douăsprezece ore zilnice, de luni pînă sîmbătă, într-un regim de penitenciar semiliber. Probabil, că pînă într-atît mă îmbib de această moarte civilă premeditată și antedatată, autoimpusă și, totodată, impusă de împrejurări vitrege (sînt scriitor fără să fiu) încît orice aș spune despre părinții mei (am completat mai multe formulare cu datele lor biografice reale, pentru diverse utilizări, inclusiv dicționare) la o adică tot muncitori le-ar fi dat să apară în orice dicționar al scriitorilor.

Dintotdeauna am fost sigur că lucrurile merg exact așa cum trebuie să meargă. Sînt exact acolo unde trebuie să fiu. Timp de aproape douăzeci de ani trăiesc printre oameni care n-au citit două cărți în toată viața lor, cu stiluri și deprinderi extrem de diferite de ale intelectualului introvertit, cu predispoziții artistice, din care se poate ivi la un moment dat scriitorul. Pe cit de diferite, pe atît de asemănătoare... Care scriitor? Pe insula asta pustie i-am luat cu mine pe Tolstoi și pe alții asemenea lui, pe lingă grija de a nu călca în gol în iluzia unui timp liniar care să-mi arate bătrînețea, sărăcia lucie și moartea propriu-zisă care vine în urma morții civile. Sînt viu. Spre vîrsta de patruzeci de ani abia, se întîmplă să văd de aproape un scriitor viu. Sînt probabil victima unei inocențe induse sau autoinduse, care poate părea grandomanie. Acești scriitori vii, născuți sau formați în cenacluri, facultăți sau redacții, îmi creează în permanență senzația că literatura e în altă parte. Deja știu că iadul sau paradisul (al clasei muncitoare, întors pe dos ca un rinjet, sau al altei forme de categorie socială), ca și literatura de altfel, sînt mereu în altă parte decît acolo unde le vede lumea, smînteala lumii de fapt...

N-am cum să par altfel decît un smîntit în ochii smintelii lumii. Parcurg drumul invers al unui îns cu o copilărie grea la țară, venit la oraș plin de ambiții și vise de mărire, eventual pe jos, desculț sau în opinci, ca să ajungă un Zaharia Stancu, un Marin Preda, un Adrian Păunescu sau cel puțin un Ion Cristoiu. Nu mă recunosc nici cit negru sub unghie în vreunul din aceste tipuri de scriitori, și nu doar pentru că ei și-au făcut un parcurs normal, potrivindu-se smintelii lumii. Pe cit de diferit în aparență, ei sînt pe atît de asemănători acelor copii ai morții care și-au făcut propriul parcurs necitind mai mult de două cărți în toată viața lor.

Aș putea spune că vreme de douăzeci de ani mi-am tot pregătit întoarcerea acasă, printre cărți, imposibilă în chiar spiritul cărții lui Marin Preda – *Imposibila întoarcere*. N-ar suna deloc rău. Recursul la nostalgie este de altfel o bună strategie pentru trupul slab și duhul osîrduitor. Este totodată un truc literar extrem de eficient și deopotrivă o slăbiciune, care face să subziste în scriitor reminiscențe din personajele sale. Unui scriitor ca Marin Preda bunăoară, îi plăcea să se considere țaran și să fie privit ca atare de confrăți, mai ales după ce și-a irosit orice aptitudine de a trăi ca un țaran. După vîrsta de patruzeci de ani, după ce am reușit să public prima carte, eu însumi m-am amăgit o vreme c-aș fi ieșit din lunga moarte civilă autoimpusă sau impusă. Nu era cazul, dat fiind statutul social și material pe care mi-l procura publicarea cărților. Iar întoarcerea mea acasă printre cărți și miros de hîrtie nu-și avea rostul, din simplul motiv că nu mă puteam întoarce într-un loc de unde n-am plecat niciodată.

Radu ALDULESCU

Centenar

Simion STOLNICU

(6.XI.1905-29.XI.1966)

Șerpuiiri noi

1. Te-aș vrea șerpuitor din munții de mai an,
Pârâu, c-un ochi în urmă, spre codrii lui, spre ierni,
Să ți se-ntoarcă solzii din drumul spre ocean,
Să-noate amintirii spre șipotul etern...
5. Te-aș vrea râu șerpuit, spre lume te-ai întoarce –
Și fulgerul cotești spre-a lui natale bolți!
Braț lin întors spre țărmi cu lume, vrăbii, țarce,
Să tot culegi iertări prin anotimpii toți...
- Aș vrea prin cotituri de cînt, vărsarea-n noaptea
10. S-amîni, c-un ochi mereu spre lumi ce lași de-a rînd.
Fii gîndu-ntors al valului spre-un pod lăsat departe,
Cînd pașii dimineții se-aud cuminecînd...
- Și-un mal străbun de oase cu brațul tău cotit
Să-l strîngi sub șopot lung de lună și lăcuste...
15. Ca frâu nuntaș brocartelor de zare-ncolăcit
Napoi să-ți mai vezi ulmii ce te-amînau prin puste...

Menire

1. Deșiră de pe clape fașe de plîns lin,
Poete, și rănile amurgului le-aduni:
Pentru a-i dărui cîntec, oricine-i orfelin
Oricine are soare prea puțin, multe genuni...
5. Toți sunt pelerini însetați, mâini dogorâte
Și le-ar face căuș în fântâna ce-o porți...
Stele reci nu ne deapănă vată pe rănite
Inimi... Numai tu știi să vindeci vii și morți...
- Oblojește cu ochii arici, vrăbii strivite,
10. Râma-n hârleți tăiată, oprește c-un șoptit
Hemoragii de maci decapitați, de fer și vite...
Pansează sparte-amfore, arheolog vrăjit...
- În perini noi de nori să culci medalionul
Lunii – un suvenit al cerului înalt...
Plantează cu troițe marinarilor somnul
15. Ca fire cu plumb duse prin adînc de cobalt...

Oglindă venețiană

1. Cristalul adus din cetăți plutitoare,
Lumina tenebrele sălașului de prinți
Dar om cu zibeline și cu porunci-n dinți
Nu mai căta-n acest oval de soare.
5. În sala de cînt, veche, putrezea
Un pian mecanic, pe vremuri, juvaer –
Iar în cea de teatru pe pluș efemer
Nimeni. Doar actrița-n picturi, apusă stea...
- Haotic răsună gura unei slugi
10. Jignind trecutul într-un grai barbar; –
În strat de rumeneală, funingine și var,
Dinastii răsfoiau cu sceptrul cărți de rugii...

Peisaj

1. Sunt singur, scriu versuri și-am uitat
De vreme, de oameni, plăceri...

Ninge de ieri
Cu alb, drumu-ntre mine și totul e-nfundat.

5. Compasul tristei solitudini
Brăzdatu-mi-a pe ochi câte un cearcăn
Ca negre roți de dric ce-noată parcă-n
Deceptiile toamnei și-a vieții platitudini.

- Ca pe nebuni m-obsedă funerarul
10. Prea bine-o știu și număr năvăș
În inima mea hornuri ce se-ntrec peste-oraș
Să-ntîndă-un popas corbului ce taie bolți cu zorul...

Elegia copilăriei

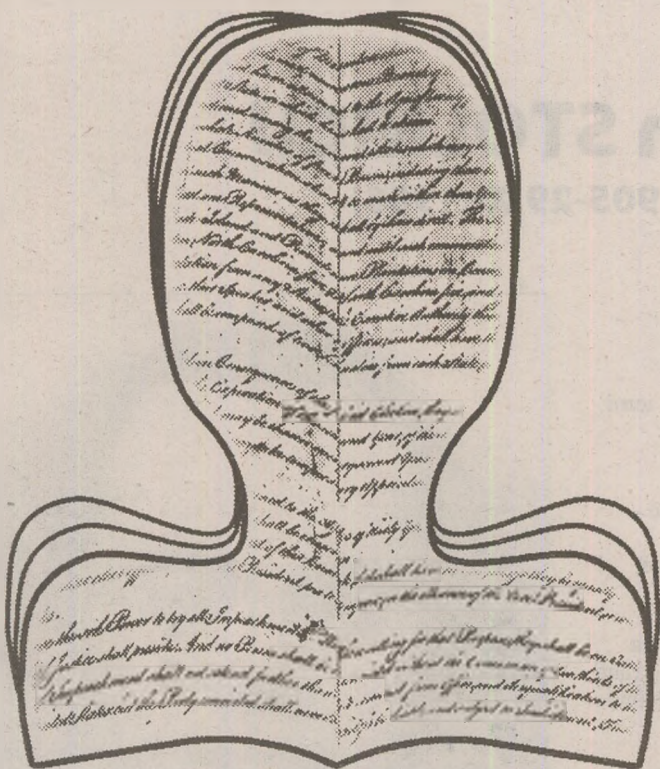
1. Azi picioarele-agonice
De păianjen răsturnat în vreme
Suie prin lacrimi periscoape, chem
Umedul buzei de copil pe-armonice.
5. Priviri de-Orfeu tot îndărăt ne porți
Și recunoaștem după-o turlă-amară
Liliacul devastat, bruma de-odinioară,
Iubiri în peruzea cu-abecedar din porți!

- Copilăria spuneți-o oglinzi
10. În care s-a jucat la prima ei magie
Păuni care-ați zgâriat-o, cicatrici blânde o mie,
Mâna boltită-a mamei, crudei frunți suferinzi. ■

(Din ediția pe care o pregătește pentru tipar
Simion BĂRBULESCU. Mulțumim alcătuitorului
ediției de a ne fi încredințat aceste poezii inedite)

**INSTITUTUL CULTURAL ROMÂN
LANSEAZĂ PROGRAMUL DE TRADUCERE
A AUTORILOR ROMÂNI ÎN LIMBI STRĂINE**

SE CAUTĂ 20 DE CĂRȚI!

EDITORI, PERSONALITĂȚI CULTURALE, CRITICI LITERARI
ȘI TOȚI CEI PREOCUPAȚI DE FENOMENUL CULTURAL
SUNT INVITAȚI SĂ PROPUNĂ TITLURI ROMÂNEȘTI CARE
AR PUTEA INTERESA UN PUBLIC STRĂIN

PROPUNERILE, ÎNSOȚITE DE O SCURTĂ MOTIVAȚIE, VOR FI
TRIMISE LA INSTITUTUL CULTURAL ROMÂN,
ALEEA ALEXANDRU NR. 38, PÂNĂ LA DATA DE 31.XII.2005

PERSOANĂ DE CONTACT: SIMONA BRÎNZARU
SIMONA@ICR.RO TELEFON: (021) 230.23.78 WWW.ICR.RO

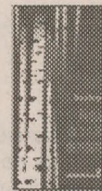
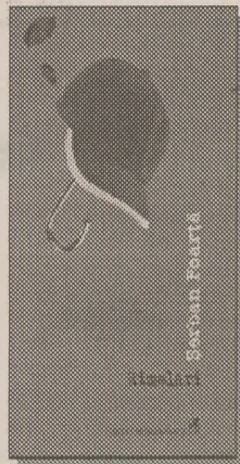
*DIN LISTA PROPUNERILOR, UN JURIU DE SPECIALITATE VA ALEGE
UN NUMĂR DE 20 DE TITLURI. FRAGMENTE DIN CĂRȚILE RESPECTIVE
VOR FI TRADUSE ȘI OFERITE UNOR EDITURI DIN STRĂINĂTATE

Din toamna aceasta, s-a relansat

CARTEA ROMÂNEASCĂ

- Șerban Foarță
Rimelări (conține CD audio)
- Leo Butnaru
Perimetrul cuștii
- Gellu Dorian
Împotriva noastră
- Nora Iuga
Fetita cu o mic de riduri

În colecția „Proză” au mai apărut:

Costel Baboș
Aș crede în Dumnezeu
Liliana Corobca
Un an în Paradis
Florina Iliș
Cruciada copiilor

Andrei Oișteanu
Cutia cu bătrâni
Cristian Teodorescu
„Tainele inimei”
Florin Toma
Moștenirea Familiei Bildungsroman

HUMANITAS

citim de 15 ani împreună

În colecția Raftul întâi

17 ron
170 000 lei

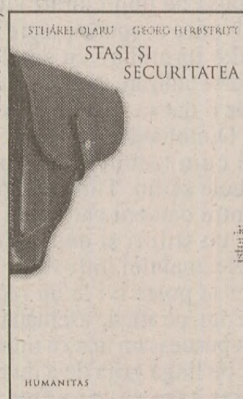

PAUL AUSTER
În țara ultimelor lucruri

www.humanitas.ro
www.librariilehumanitas.ro

În seria Istorie

32 ron
320 000 lei

STEJĂREL OLARU,
GEORG HERBSCHITT
Stasi și Securitatea

http://autori.humanitas.ro
www.humanitasrights.ro

Editura AULA

Nicolae Manolescu

Literatura română postbelică (Vol. 1-3) 1.324 p. 290.000 (29) lei

Istoria critică a literaturii române. Vol. 1 432 p. 119.000 (11,9) lei

Poeți moderni 224p. 89.000 (8,9) lei

Despre poezie 208 p. 89.000 (8,9) lei

Lectura pe înțelesul tuturor 256 p. 89.000 (8,9) lei

Julian Boldea

Poezia clasică și romantică 272 p. 79.000 (7,9) lei

Symbolism, modernism, tradiționalism... 208 p. 79.000 (7,9) lei

Poezia neomodernistă 288 p. 79.000 (7,9) lei

Mircea A. Diaconu Poezia postmodernă 192 p. 79.000 (7,9) lei

Emil Brumaru Poeme alese (1959-1998) 192 p. 89.000 (8,9) lei

Mircea Ivănescu Poeme alese (1966-1989) 272 p. 89.000 (8,9) lei

Florin Iaru Poeme alese (1975-1990) 208 p. 89.000 (8,9) lei

Alexandru Mușina Poeme alese (1975-2000) 224 p. 89.000 (8,9) lei

Antologia poeziei generației 80 400 p. 99.000 (9,9) lei

Matei Vișniec

Istoria comunismului povestită pentru ... 176 p. 129.000 (12,9) lei

Ovidiu Verdeș Muzici și faze (roman) 384 p. 189.000 (18,9) lei

Ioan Groșan

O sută de ani de zile la Porțile Orientului 240 p. 109.000 (10,9) lei

Epopeea spațială 2084* Planeta Mediocrilor 144 p. 99.000 (9,9) lei

Oana Tănase Filo, meserie! 208 p. 99.000 (9,9) lei

Cărțile pot fi comandate la:

Tel./Fax: 0268/31.86.47; 32.66.47; www.aula.ro

Editura AULA O.P. 11 C.P. 962 Brașov 500610

DEUTSCHE WELLE

Un radio din inima Europei!

88,5 FM – BUCUREȘTI

Programul DW în limba română:

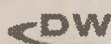
13:00 -15:00 - Miezul zilei în actualitate (zilnic)

Știri la 10:00, 12:00, 16:00 (luni – vineri)

Știri în germană și engleză – zilnic din oră-n oră!

Și muzică bună – pop, clasic, jazz!

Deutsche Welle
53113 Bonn/Germany
www.dw-world.de

L i t e r a t u r ă

HoroSCOP CRITIC de vacanță

BERBEC (21 martie-20 aprilie)

În decembrie sunteți mai ocupat decât oricând, așa că nici nu mai știți pe ce lume vă aflați. Ca să vă redobândiți simțul realității, citiți *Tara lui Johnny* de Johnny Răducanu (Ed. Vivaldi, 2005). Zodiul va prezice că o veți recunoaște ca fiind și a dumneavoastră. Și că o să vă readucă cu picioarele pe pământ, dar cu răsul pe buze. Povești de prin 1938-39, când Johnny era vânzător de ziare la *Universul* brailean, și de azi, când un primar al Bucureștiului i-a promis, la televizor, celui mai celebru jazz-ist al nostru că-i rezolvă problemele cu locuința și promisiune s-a făcut! Că doar suntem în țara unde, ca-n povești, „răul face obligatoriu viața grea binelui”. O carte de taifas cu tâlc, cu delicioase expresii argotice, cu definiții memorabile („arta înseamnă să pui fundul la viață și să înveți să distribui tot ce ai în tine, dat de Dumnezeu”), un bun simț rar și o căldură a râsului potrivită pentru iernile geroase.

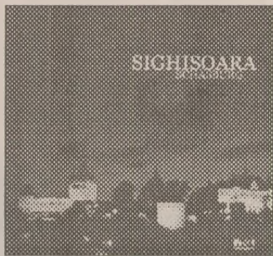
TAUR (21 aprilie-20 mai)

Pentru că sunteți vecini de zodie cu berbecii, cărora le-am recomandat să citească despre România, dumneavoastră vă oferim în vacanță de iarnă o carte despre capitala ei: *București. În căutarea micului Paris* de Narcis Dorin Ion (Cuvânt înainte de C. Balaceanu-Stolnici, fotografii de Ion Șeuleanu, Ed. Tritonic). Deși a apărut în 2003, o găsiți în librării (Zodierul și-a cumpărat-o la Cărturești de lângă Universitate). Case boierești și palate, muzee, parcuri, hanuri și cafenele. Date istorice și imagini colorate.

GEMENI (21 mai-21 iunie)

Pentru că gemenii din zodia și alcătuirea dumneavoastră să nu se certe între ei, horoscopul vă pune la dispoziție o carte dublă. Așa că un geaman va citi, ca să se delecteze, frumosul text românesc scris de Cătălin D. Constantin în albumul *Sighisoara* (Ed. NOI Media Print, 2005), iar celălalt, geamanul cosmopolit, va citi textul englezesc, german sau francez, ca să-i verifice acuratețea. Și amândoi își vor bucura ochii cu fotografiile, una mai frumoasă decât alta. Sfatul Zodiului: dacă aveți probleme cu cadourile pentru prietenii din străinătate, albumul acesta vă scoate din impas.

RAC (22 iunie-22 iulie)

Unde-s patru autori puterea cărții crește și este pe măsura dificultății temei: *Explorări în comunismul românesc*. Cei patru care au speriat comunismul sunt: Paul Cernat, Ion Manolescu, Angelo Mitchievici și Ioan Stanomir, iar cartea lor a ajuns la volumul 2 (Ed. Polirom, 2005). Acum, că răul acela a trecut, vă puteți întoarce spre ce-a fost în mersul de rac pe care spun zodiile că-l practicați uneori, ca să vedeți din ce-am scăpat cu toții. Cei patru autori sunt suficienți de „bătrâni”

ca să fi apucat să simtă ceva comunism pe pielea lor. Amintirile personale sunt însă lăsate deoparte în favoarea unui studiu grav, cu argumente tari, orientat împotriva celui vag „era mai bine...” din gura uitucilor.

LEU (23 iulie-22 august)

Tot de *Semnul celor patru* vorbește și cartea dvs., dar nu e vorba de cei patru universitari pozitivi de mai sus. Ca să aflați cine sunt cei din cartea dvs. trebuie să-l urmați pe Sherlock Holmes și pe doctorul, prietenul și condeierul lui, Watson, într-o aventură exotică. Știați că, vai, Sherlock Holmes se droga? Acum, că *iarna* și seringă au devenit subiectul multor romane noi, poate că vechile romane ale lui Arthur Conan Doyle din „Galeria misterelor” a Editurii Corint vor fi din nou la modă. Ar merita, căci te învață, la fel de bine ca Eco sau ca zodiarii, cum să interpretezi semnele și cum să citești în ele trecutul și viitorul.

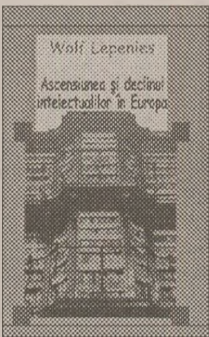
FECIOARĂ (23 august-22 septembrie)

Vorba cuiva din zodiac: dumneavoastră sunteți de profesie inteligenți sau, ca să facem acordul cu zodia și corectitudinea politică, inteligente. Vă dăm cu încredere *O iubire a lui Cioran* de Friedgard Thoma (trad. Nora Iuga, Est, 2005). Binevoitorii spun că nu e niciodată prea târziu să te îndrăgostești, răuvoitorii spun că niciodată nu e prea târziu să te compromiți. Dvs. o să judecați fără mânie și părtinire această pasiune trăită de Cioran la 70 de ani, cu scrisori, telefoane și întâlniri și poate că îndrăgostitul Cioran o să vă placă chiar mai mult decât dezamăgitul.

BALANȚĂ (23 septembrie-22 octombrie)

Că tot a venit vorba de intelectuali puși în balanță – un talger sus, unul jos – vi s-ar potrivi cartea lui Wolf Lepenies *Ascensiunea și declinul intelectualilor în Europa* (trad. Ioana Bot și Anca Neamțu, prefață de Andrei Pleșu). Dacă v-ați pus vreodată întrebarea ce sunt intelectualii, când au devenit vizibili pentru ceilalți, ce rost au în lumea de azi și ce viitor au, citiți aceasta carte scrisă echilibrat, condimentată cu citate și trimiteri savuroase. Titlul, combinație între *Leiden und Grösse der Meister* și *Splendeurs et misères des courtisanes*, cu intelectualul în locul măștrilor și al curtezanelor, e destul de înepător la adresa tagmei.

SCORPION (23 octombrie-21 noiembrie)

La intelectualul Cioran (vezi cu una-două zodii înainte) vraja a început de la o poză tip *femme fatale* pusă de Friedgard Thoma într-o scrisoare admirativă. La personajul

Vrăjitorul din cartea lui Nabokov (Ed. Humanitas, 2005) vraja începe în parc, când o fată puberă trece pe patinele ei cu roțile pe lângă el, domn singuratic de vreo patruzeci și ceva de ani. După care barbatul se închide tot mai adânc în propria vraja, care nu are nimic de-a face cu mica lui pradă. Așadar un pre-Humbert Humbert și o pre-Lolita într-o nuvelă care, ca orice vraja, te cam sperie.

SĂGETĂTOR (22 noiembrie-20 decembrie)

Pentru dvs., ca să vă țină treji și pentru copiii dvs., ca să-i adoarmă, niște *Povești corecte politic*, în colecția „Râsul lumii” (Ed. Humanitas, 2005), adică *Motanul încălțat*, *Cenușăreasa*, *Albă-ca-Zăpada* etc. repovestite în limbajul de lemn al lui *political correctness*. După ce a citit cartea, Zodiul prezice așa: o poveste corectă politic n-are nici un haz, dar rescrisă de James Finn Garner are un haz foarte incorect politic.

CAPRICORN (21 decembrie-19 ianuarie)

Unde nu i-a fost mirarea Zodiului să descopere că întrebarea mamei „adoptive” (nu vitrege sau maștere) din Albă-ca-Zăpada e pusă și de Kennedy, personajul din romanul *Eu l-am omorât pe Kennedy* de Manuel Vázquez Montalbán: „– Spune-mi, oglinda-oglinjoară, nu sunt eu cel mai frumos președinte? Iar oglinda îi răspunde: – Depinde. Pentru America Latină, cel mai frumos președinte e încă Fidel Castro”. Pentru capricornii care vor să se bucure de vacanță, un roman polițist, cu detectivul Pepe Carvalho în rolul principal, o ficțiune la persoana I scrisă de un mare stilist (trad. de Ileana Scipione, Ed. Fabulator, 2005).

VĂRSĂTOR (20 ianuarie-18 februarie)

Michel Tournier are o poveste inițiatică numită, în traducerea lui Emanoil Marcu, *Matusa Crăciun*. „Matusa” e aici femininul de la „moș”, fiindcă Baba Crăciun sau Moașa Crăciun, va dați seama, n-ar fi mers. Este o mică-bijuterie, din cele pe care le poți oricând găsi în cărțile lui Tournier. Cum tot sunteți într-o zodie a izvoarelor, suvoaielor sau undelor, iar finalul poveștii e despre așa ceva și cum tot suntem în zodia Crăciunului, o puteți citi în volumul *Fata și moartea* (Ed. Univers, 2004).

PEȘTI (19 februarie-20 martie)

Fiindcă horoscopul vă lasă întotdeauna la urmă, ceea ce nu e drept, am avut grijă ca termenul de garanție al cărții prevăzute pentru dvs. să nu fi expirat între timp. Așadar, *pour la bonne bouche*, niște *Poeme în garanție* de Mircea Cărtărescu (ed. Casa Radio, 2005). Cartea a apărut în seria „Colecționarul de voci” ceea ce înseamnă că închide sub coperta ei, pe un CD, vocea autorului, spre bucuria ascultătorilor. Iar pentru bucuria privitorului, anamorfozele și colajele create de Tudor Jebeleanu din pozele lui Mircea de la toate vârstele: grădiniță, pionier, soldat, student. Iar pentru această vacanță de iarnă cu Crăciun poemul *Steluțe în genele ei*.

Zodier:
Ioana PÂRVULESCU

festivalul național de teatru

Silviu Purcarete's Shakespeare

Cum doriți sau Noaptea de la Spatul Tirgului.
Regia: Silviu Purcarete. Teatrul Național din Craiova

Scrisă pentru noaptea de Bobotează, a 12-a noapte după Crăciun, probabil chiar reprezentată în aceea seară a anului 1600, comedia lui Shakespeare, *Cum doriți sau, cum excelent ne propune Purcarete, Noaptea de la Spatul Tirgului* este comedia oboselii, a unei veselii care virează, cu nesfârșită lentoare, spre melancolie, o dulce, dar sigură melancolie. Impresia mea e că farmecul particular al montării lui Purcarete rezultă din procrastinație. Am crezut că textul este foarte scurtat în punerea în scenă de la Craiova, pentru a permite o astfel de cadență. Ulterior am constatat că era mai complet decât îmi imaginam. A trebuit să accept că directorul de scenă are acces la o formulă magică. Ea face timpul să curgă mai încet. Încetineala poate avea drept efect plictiseala. Dar marea artă e să faci să dureze plăcerea (și Leonardo Da Vinci se revoltă împotriva "abbreviatorilor", iar Sergiu Celibidache pledează pentru o muzică lentă, desfășurată). Tot astfel cum virtuozitatea tehnică se manifestă în repeziciune, în lentoare se vede profunzimea artistică, o virtuozitate de un ordin superior.

Scenografia spectacolului favorizează sentimentul timpului ce stă să se oprească: dulapuri cu uși de sticlă ce pot fi ale unor biblioteci goale, ale unor remize dezafectate sunt când limitele dintre "casă" și "curte", când ciudate încăperi volante, destinate parcă să adăpostescă marionete uitate după reprezentație, care totuși se reanimă uimitor. Decor prin excelență oniric. Care are chiar tendința să cadă în sală, la un moment dat. Oboseala devine vis. Actorii vâslesc într-o ceață de irealitate.

Un băiețel, pe vremuri, nu înțelegea ce e teatrul. — Cine sunt acești oameni, mă întreba, care umblă îmbrăcați altfel, vorbesc ca nimeni, prin palate și grădini? — Într-o zi a spus: — Aha! Tipul asta e un domn care stă într-un bloc ca al nostru, vine la teatru cu tramvaiul, se îmbracă caraghios, se vopsește pe față și se pițigăiește. E ca și cum!" Băiețelul în chestiune descoperea esența ficțiunii teatrale.

În spectacolul echipei de la Craiova mi s-a părut că

demersul actoricesc se deconstruiește. O bandă de cheflii, de minunați zăpăciți, nu joacă pentru alții. Se joacă. Sau poate, totuși, nu? După ce a trecut beția, amorurile, orgiile, nu le-a mai rămas decât energia să improvizeze scenarii neverosimile, acumulând glume inteligente, aluzii subtile, farse crude, situații extraordinare, confuzii între

masculin și feminin, atracții duioase și caraghioase. Parcă ar vrea să sugereze că ei nu sunt actori, numai cheflii de carnaval care își joacă renghiuri. După cum noi spectatorii nu ne găsim într-o adevărată sală de teatru. Doar înghesuți undeva, între culise și avanscena, cocoțați pe neferiți practicabile, (în antracți rătăcim în mațele de ciment ale Naționalului, vaste arhitecturi de "carcere" piranesiene, îndărătul lambriurilor convenționale ale foaierului care ar fi trebuit să ne protejeze de vântul de noiembrie, strecurat prin poduri sparte). Pe scurt, din universul cotidian am intrat într-o ficțiune — momentul teatral — pe care regizorul ar vrea s-o deconspire, sugerând existența unei irealități de ordinul doi (ficțiunea e de fapt realitate). O propunere de care *nu* trebuie să ne lăsam înșelați (aici se va vedea forța noastră): *actorii joacă*. Pentru noi, dar și între ei.

În spiritul cel mai tipic al intrigii shakespeareiene asistăm la o urmărire circulară, o horă a iubirilor neîmpartășite. Ducele Orsino o iubește pe Olivia în timp ce aceasta e atrasă de Viola, deghizată în băiatul Cesario, care iubește tainic pe Duce. Părăsind pe Antonio, amorozele de același sex, Sebastian, fratele geaman al Violei-Cesario, va cuceri inima Oliviei. Astfel se vor forma perechile, se va ajunge la forme conforme: Viola se va putea căsători cu Orsino, cealaltă pereche fiind Sebastian și Olivia. Precum în jocul scaunelor muzicale, cineva trebuie să rămână pe dinafară: Antonio, acum lipsit de iubirea lui Sebastian.

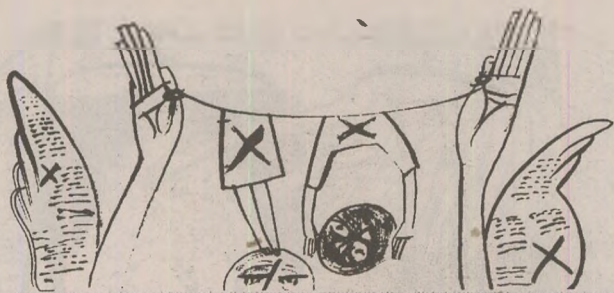
Olivia e îndrăgostită de "Cesario"; de fapt, iubește în mod sâfic pe Viola, ghicită sub travestirea masculină. Tot astfel Orsino, personaj eminamente heterosexual, nu o poate iubi pe Viola, atâta vreme cât ea se preface că e băiat. Apare Sebastian, geamanul alter ego al Violei, ceea ce permite Oliviei să-l iubească heterosexual; tot astfel, legitim, va accepta Orsino pe Viola, care și-a regăsit vestimentele și sexul femeiesc. Victima e Antonio, fixat în pasiunea pentru Sebastian, și părăsit (un alt Antonio — amorozele homosexual păgubos, găsim în *Negutătorul din Veneția*).

Este literatura o șaradă, priceperea ei un joc gratuit al inteligenței? — multe opere pot fi văzute în acest fel, comedia renașterii cel mai clar. Spectatorul ultimei nopți de chef a sărbătorilor Crăciunului este chemat să dezlege enigma unor situații care se leagă și dezleagă cu repeziciune. E cheia înțelegerii a ceea ce se petrece pe scenă, acest joc rapid cu soluții multiple: *As you will!* Cum voiiți! Și peste grila complicată a rebusului, ca pe o boltă de viță, cresc strugurii dulci ai marii poezii.

Ion VIANU

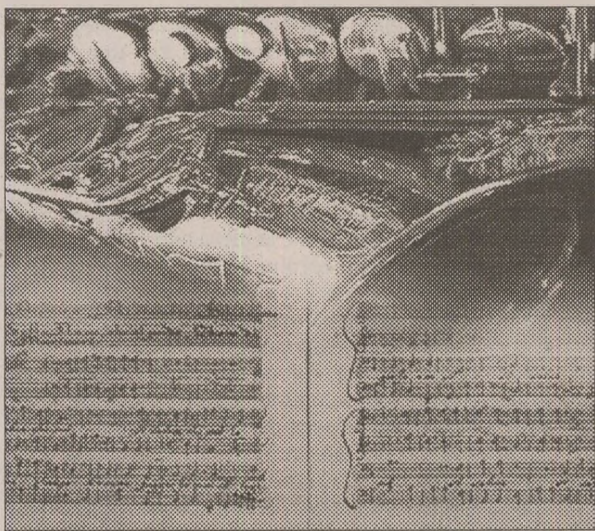
Cum doriți sau Noaptea de la Spatul Tirgului

arte

Pretextele muzicii cu text

pură, fie în genurile literare) rămân relațiile de conlucrare și cele de confruntare. Relațiile de conlucrare nasc, în general, muzici lirice sau epice, în timp ce relațiile de confruntare generează cu preponderență muzici situate sub semnul tragicului și al dramaticului. 4) Un text literar,

religios, filosofic devine pretext în situația în care se manifestă o puternică tendință de instrumentalizare a vocii umane, conotațiile literare, religioase, filosofice etc. eșuând în componente strict eufonice (*mouth-music*). 5) Diether de la Motte distinge cinci categorii de raporturi impuse de iuteala derulării simultane a textului muzical și a celui literar: a) recitativul pe un ton (textul literar se consumă rapid, în timp ce muzica zăbovește într-o unică stază, atenția receptorului fiind eminamente îndreptată înspre textul literar); b) recitativul pe mai multe tonuri (muzica se află și ea în mișcare, dar o mișcare mult mai lentă decât viteza succesiunii silabelor, atenția fiind în principal la textul literar și în subsidiar la muzică); c) paritatea silabă-ton (cele două linii se trasează cu aceeași frecvență a evenimentelor, atenția fiind egal distribuită la text și la muzică); d) mai multe sunete pe o silabă (muzica pășește mai repede decât textul, atenția fiind prioritar îndreptată înspre muzică); e) coloratura (textul literar îngheață pe o unică silabă, în timp ce sunetele curg suvoaie, malismatic, convocând întreaga atenție a receptorului). Cele cinci tipuri de raporturi au fost puse în evidență consecutiv, bunăoară de către genurile declamației religioase (a) recitativele de nuanță impresionistă din *Pelleas și Melisande* de Debussy (b) drama wagneriană (c) verismul italian (d) ori misele secolelor 16-17 (e). 7) Există un conflict latent între muzică și textul însoțitor? O ierarhie ce se cade a fi respectată? Gluck, de pildă, își propunea să oblige muzica să servească textul. Mozart, din contră, miza pe faptul că textul trebuie să fie fiul ascultător al muzicii. Wagner a încercat să taie nodul gordian, aspirând la o fuziune intimă între poezie și muzică. Ca, de altfel, și marii creatori de lieduri: Schubert, Schumann, Brahms, Wolf. 8) În definitiv, un text literar, filosofic, religios etc. destinat a fi pus pe muzică, nu trebuie nicidecum judecat cu aceleași unități de măsură aplicabile unei opere literare, filosofice sau religioase autonome, neînsoțite de limbajul muzical. Valoarea textului nu se apreciază în sine, după criterii estetice proprii genurilor literare, să zicem. Acest text însă trebuie să posede o anume densitate și permeabilitate care să reclame inserarea muzicii. O inserare obligată să pornească de la ideea că există un timp literar și un alt timp muzical care e mai dilatat și (poate de aceea) mai puțin așanabil decât cel literar.

Liviu DĂNCEANU

Insemnări

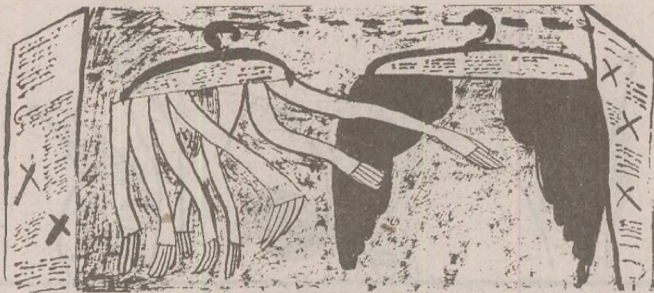
Prințul Micului prinț

Deschizi ușa Galeriei de Artă Simeza, faci 12 pași normali de-a dreptul, și dai nas în nas cu MICUL PRINT, atârnat din plafon cu un fir de gută, în delicata lui intrupare, o cârtică ajungându-ți cam în dreptul pieptului – depinde de înălțimea călătorului curios. E *Micul prinț*, două coperti de lemn strunjit, pagini de hârtie fardată să fie bătrână, o încheietoare minusculă de piele și chiar el – o picătură de bronz. Întâlnirea e feroce, delicată și surprinzătoare (chiar dacă aceste cuvinte par să nu se potrivească între ele) și e un fel de cheiță ajutătoare pentru întâlnirea celorlalte obiecte de pe planeta lui, căci nu e numai o floare de care să aibă grijă. Chiar vizavi, o caravană de „picamile”, cum a numit-o autorul, pe care eu am numit-o *Camino Real*, cu membrii suitei aliniați și țepeni, plămădiți din pastă de hârtie care are chiar culoarea bizară a pământului din Valea Regilor. Iar între cârtică și caravană, însuși *Prințul*, stăpân afabil, risipitor și oarecum nepăsător în generozitatea de idei și materializarea lor în obiecte a căror frumusețe și-a pierdut utilitatea (cum ar zice Thomas Mann), dar care provoacă între ele și cei ce le privesc o legătură lăuntrică, Cristian Bedivan, cunoscut sculptor și grafician, acum scrib împovărat de greutatea muncii și responsabilității

sale, căci un scrib a fost întotdeauna și sculptor, iar un sculptor a fost și scrib săpând literele, încercând să facă perene semnificația și semnele cuvintelor. „Cărarea dacă există, este un fir, o croșetare de pași./ Călăuza e mută și nevăzută”, ne spune *Scribul alergător*. Iar după atingerea cu un înger strigă Cristian Bedivan: „Totul e ARTĂ”. Figurinele din pastă de hârtie, lemn sau lut – oglinzi din vise sau ale trecerii noastre inocente sau perverse prin viață, ne amintesc de mesopotami și de *serafimii* casei lui Laban, iar sălile Galeriei de firide descrisă, imaginată de Thomas Mann în *Iosif și frații săi*, de policioare pe care „se înșirau... mici idoli, cu înfățișări ciudate, unii cu chipuri copilărești și bărboase, purtând scufii înalte, alții chei și spâni, cu haine cu solzi, unii cu bustul gol, ținând mâinile împreunate sub bărbie, și, în sfârșit, alții cu vestimente destul de nepriceput lucrate, cu crețuri, de sub tivul cărora se vedeau degetele mici și grosolan modelate”. Planeta Prințului vibrează de literatură și între prinți există o indusătoare comunicare. Se pare că Cristian Bedivan a răspuns dorinței Micului Prinț – „Il était une fois un petit prince qui habitait une planète à peine plus grande que lui, et qui avait besoin d'un ami...”. O grămadă de plachete de versuri tipărite pe hârtie de împachetat (semn rafinat estetic – material perisabil ce ascunde valori substanțiale

ale misterului cuvintelor!) sunt așezate ca și cum ar fi întâmplător, ca o căpiță de fân, de paie sau de coceni din care se poate oricine infrupta: Antesculpturi și Caligrame, și prin ele Bedivan grăiește despre sine: „gura mea resimte apăsarea limbii grea de cuvinte”. Misterul din litere și cuvinte a încercat de mult să ni-l definească Mallarmé. Și din misterul din litere și cuvinte s-a mai născut un poet. Cristian Bedivan se simte liber, mai liber decât printre sculptori (nu știe ce-l așteaptă!) și dirijând argumentele sentimentelor sale îi pune cu nonșalanță pe cei din „masa umbrelor” să dialogheze pașnic cu cei din jurul lui, pe care deopotrivă îi înțelege sau nu-i înțelege, dar are nevoie de ei într-un amestec, conversațional, dovădind de o remarcabilă apetență filozofică. Astfel Socrate, Borges, Italo Calvino etc. etc, Hamlet și Einstein, Lenin, Breban, Paler și Doinaș se înțeleg cum nu s-au înțeles niciodată (sau poate că da?). Aceasta „planetă” bizara din centrul capitalei a atras o abundență de vizitatori care voiau să înțeleagă complexitatea acestui artist. Dar Cristian Bedivan se definește singur, Prinț oarecum singuratic în lumea lui și se mărturisește fără sfială: „Un artist niciodată nu va fi mulțumit cu ceea ce este. Cu ceea ce a primit. Cu ceea ce face./ De aceea îl vezi mereu deghizat. Și mereu bombănind. Tu care ești deasupra tuturor și m-ai creat așa cu cinci degete. Cum să pridisesc și să dau nume imaginilor?/ M-ai făcut să mă minunez de ce este în jur. Să recompun. Să colorez. Să mă îmbăt cu sunete./ Dar când mă privesc să văd o umbră. Cum să dai nume unei umbre?/ De aceea îl vezi mereu deghizat. Niciodată nu ai să recunoști când ai în fața ta un artist. El este mereu opusul ideii sale despre frumos.”

Corina CRISTEA

art e

Dans contemporan

De la sfârșitul primaverii și până la începutul iernii, genul de dans contemporan din România nu ne-a dat răgazul să vegetăm. Ne-a încântat, ne-a nedumerit sau ne-a iritat, dar timp să ne lenevim spiritual nu ne-a lăsat, din luna mai și până la sfârșitul lui noiembrie. În mai, *Visele călătorului de pe Titanic*, în iunie *Terrains Fertiles I*, în iulie, *Explore Dance Festival*, în august *Școala de Dans în mediu rural*, în

septembrie pauza totuși, pentru *Festivalul „George Enescu”*, unde stacheta a fost preluată de genul neoclasic, în octombrie *Terrains Fertiles II*, iar în noiembrie o adevărată avalanșă, careia i-am făcut parțial față și asupra căreia mă voi opri, cu precădere, în aceste rânduri. Nu înainte însă de a pomeni și de *Terrains Fertiles II*, singura manifestare anterioară despre care nu am scris până acum, profund nemulțumită de faptul că dansul – sub forma lui cea mai larg înțeleasă, de mișcare expresivă – era sublim, dar lipsea cu desăvârșire, în lucrările lui Carmen Coțofană, *Free M.E.S.H.* și Ion Dumitrescu *Selfishism*, întrezărindu-se totuși în piesa Anei Catalina Gubandru *...Above the Roof*. În prima fază de lucru, care a fost una cu participare internațională, în care s-a dansat mult și felurit, această ultima lucrare, prezentată în luna iunie la *Muzeul de Artă Contemporană*, fusese o compoziție încărcată de o inefabilă poezie, acum izgonită, înghețată, sărăcită, din foarte scurtele fragmente construite după sistemul minimalist. În *Free M.E.S.H.*, „realitatea din noi”, cotropită de bombardamentul mediatic (temă admirabilă, rămasă însă simplă propunere), nu a prins viață, deși coregrafa Carmen Coțofană reușise altă dată să ne transmită încărcătura unei întregi lumi interioare, în calitate de interpret, e drept în coregrafia lui Florin Fieroiu. Iar în ceea ce-l privește pe Ion Dumitrescu, care ne-a ținut o prelegere stând în picioare și apoi ne-a invitat să ascultăm muzică, când el se așeza pe un scaun, trebuie să-i amintim că nu vine nimeni la teatru să asculte texte, decât în măsura în care ele se transformă în expresie teatrală. Ce să mai vorbim de titulatura de coregraf, pentru care nu are nici o acoperire.

Ca să mă reconfortez după acest spectacol coregrafic, în care coregrafia era lipsă la apel, m-am dus să asist la una dintre lecțiile de mișcare ținute de Florin Fieroiu, la *Centrul de Proiecte Culturale ARCuB*, al Municipiului București, cu dansatori, actori și neprofesioniști. Și astfel am pășit cu dreptul în luna noiembrie. Știam de mult ca Florin Fieroiu, pe lângă un bun dansator și coregraf, este și un bun pedagog, lucru de care m-am convins încă o dată. Probabil din acest ultim motiv, *Liceul de Coregrafie „Floria Capsali”* din București l-a dat afară anul trecut din profesorat, bine știut fiind faptul că noi suntem maeștri în a ne tăia singuri craca de sub picioare. La sfârșitul cursului, care durase mai bine de trei ore, am stat puțin de vorbă cu participanții. După interesul manifestat în lunga „oră” de curs și după bucuria exprimată când au aflat că lecțiile s-ar putea să se continue și după luna deja consumată, mă convinsesem că undeva în București o mână de oameni își consumau timpul și energia de dragul mișcării. Desigur, bine ghidați. Dar vroiam să aud acest lucru de la ei. Și mi-am vorbit despre plăcerea în sine a mișcării, a descătușării propriilor energii și despre convingerea că aceste lecții le vor folosi ulterior pe scenă, fie ei dansatori sau actori. Dar cea mai impresionantă mărturie a venit de la cineva care nu avea de-a face cu scena și care venise la curs pentru că avea probleme de comunicare cu cei din jurul ei, iar acest curs s-a dovedit a fi pentru ea unul terapeutic. În esență, profesorul invita pe fiecare să ia contact cu altcineva, fiind foarte atent la răspunsurile primite (prin mișcare desigur), în funcție de care răspundea rândui-i. Mișcările nu erau deloc căutate estetic, dar, așa cum le-am spus, ca privitor, ele căpătau adesea, fără voia lor, și o valoare estetică.

A urmat apoi *Festivalul Național de Teatru*, în

timpul căruia am luat parte la sărbătoarea Thaliei, opt seri la rând, constatând însă, cu bucurie, că nici Terpsichora nu lipsea de la festin. O bună parte dintre regizori lucrează astăzi cu un coregraf alături, actorii recuperând parca ceea ce se pierde, într-o oarecare măsură, în chiar lumea dansului. Cunoșteam deja *Portretul lui Dorian Gray*, piesă asupra careia m-am aplecat cu mult interes la vremea premierei și în care Dragoș Golgoțiu nu numai că a apelat la Razvan Mazilu în calitate de coregraf și a introdus o serie de scene în care dansul era singurul mijloc de expresie al spectacolului, dar a încredințat chiar rolul principal unui dansator, același Razvan Mazilu. Urmărisem, de asemenea, mai multe spectacole în care regizorul Mihai Măniuțiu și coregrafa Vava Ștefănescu colaboraseră excelent, dar *Woyzeck*-ul realizat de cei doi la *Teatrul Maghiar* din Cluj-Napoca este de o valoare inestimabilă. Gândirea plastică a Vavei Ștefănescu a crescut constant de la un spectacol la altul, atingând valențe impresionante în piesa mai sus pomenită. O altă performanță a regizorului Mihai Măniuțiu constă în ceea ce a reușit el să facă cu dansul și cântecul popular românesc, pe care le-a ridicat la valoare universală în *Electra*, cu *Teatrul „Radu Stanca”* din Sibiu, nivel puțin atins și mijloc de expresie din ce în ce mai rar folosit de coregrafii români, care și atunci când citează folclorul autohton o fac cel mai adesea persiflându-l.

Un alt coregraf prezent în Festival, care a colaborat la trei piese, este Florin Fieroiu. Am putut urmări doar *Casa de pe graniță*, cu același *Teatrul „Radu Stanca”* din Sibiu, în care, pe lângă gândirea regizorală a lui Tompa Gabor, contribuția coregrafului Florin Fieroiu este atât de marcantă încât, în final, e greu să mai spui ce aparține unuia și ce celuilalt. În fine, m-am bucurat să regăsesc între numele coregrafilor de dans contemporan și pe cel al Mălinei Andrei, care a colaborat cu regizorul Vlad Massaci la piesa *Romanțioșii*, dar din păcate nu am putut vedea și acest spectacol.

Alături de cele spuse despre coregrafi, două piese văzute la *Teatrul Național din București*, în cadrul aceluiași Festival, *Gândirea* și *Inimă de câine*, pe lângă calitatea actorilor și regizorilor implicați au mai dovedit și faptul că, în clipa de față, teatrul românesc are un actor foarte talentat, cu o siluetă grăcilă, care poate trece și drept dansator, datorită unei plastici native, de o mare expresivitate – Marius Manole.

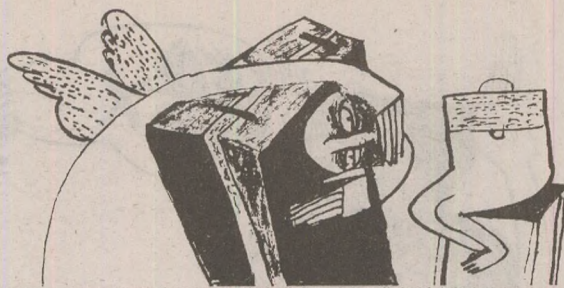
Dar dansul contemporan a fost reprezentat în luna noiembrie și prin spectacole de-sine-stătătoare, derulate în cadrul unor proiecte internaționale. Astfel, în Sala Atelier a *Teatrului Național din București* s-a desfășurat experimentul coregrafic *Wish Card*, la care au participat interpreții americani Melisa Putz, Ju-Yeon Ryu (de origine coreeană) și Eric Schoefer, iar din sfera dansului contemporan românesc Cosmin Manolescu. Întregul proiect, care a cuprins și un curs yoga condus de Melisa Putz și un atelier de improvizație ținut de Eric Schoefer, la *Centrul Național al Dansului București*, a fost susținut de *Trust For Mutual Understanding*, *Dans Advance* din Philadelphia și *Centrul Cultural al Ambasadei Statelor Unite ale Americii la București*. Pe linia unor experimente desfășurate pe scenele bucureștene în ultimii doi ani, de artiști din Austria (Barbara Krauss) sau din Franța (Astrid Toledo) și *Wish Card* a fost un spectacol interactiv, spectatorii fiind implicați în experiment, dar numai la începutul lui. Fiecare spectator primea la intrare o bandă de pânză neagră, fiind invitat să se lege cu ea la ochi, la începutul spectacolului, după care nu i se mai dădea nici o indicație asupra momentului când o putea da jos. Decizia aparținea fiecărui spectator, fapt pe care nu-l știam însă, și, pe rând, în funcție de nerăbdarea creată de sunetele auzite care te făceau să simți că spectacolul începuse, te hotărâi că vrei să îl și vezi. Spectacolul propriu-zis era un mozaic de momente de dans și de performace, în cadrul cărora, la un moment dat, Cosmin Manolescu ni s-a arătat nud, fiind apoi „împodobit”

de ceilalți dansatori cu diverse benzi și elemente portante, până a ieșit din scenă. Un mic șoc vizual care nu ne-a spus nimic. Ca imagine scenică, „padurea” de umbrele deschise, divers colorate, așezate pe podea și ușor mișcate ca desen general, de către un dansator culcat sub ele, a fost o scenă ingenioasă ca plasticitate, iar două dintre momentele de dans s-au reliefat, de asemenea, prin valoarea lor intrinsecă: duetul Cosmin Manolescu-Melisa Putz, un fel de continuum de împletire a doua corpuri, în genul folosit și de Maguy Marin în piesa *Eden*, fără să aibă însă nici o tangență directă cu aceasta și solo-ul interpretat de Eric Schoefer, dansator cu o remarcabilă plastică corporală. În partea a doua a spectacolului, a fost prezentată piesa *Linia vieții*, aparținând celui mai tânăr coregraf de la noi, Adrian Stoian, care a absolvit *Liceul de Coregrafie „Floria Capsali”* în acest an. Premiera acestei piese coregrafice a avut loc la Skopje (în Macedonia) și este prima creație de grup a acestuia, în care alături de coregraf au evoluat Cosmin Manolescu și Mihai Cacoveanu. Mișcarea lui Adrian Stoian are o intensă forță interioară, transmisă în acest caz și lui Mihai Cacoveanu, dar această forță deja vizibilă în piesele sale anterioare, solistice, tinde să devină încrâncenare și să se concentreze, în exclusivitate, asupra jumătății superioare a corpului. Singurul care a folosit sugestiv expresia corpului, în integralitatea lui, a fost Cosmin Manolescu. Cât de bine i-ar fi prins lui Adrian Stoian studiile de mișcare ale fostului său profesor, Florin Fieroiu, de la *ARCuB*! Foarte tânărul și talentatul artist are nevoie de o disciplinare și judicioasă canalizare a marilor sale pulsii interioare.

În fine, tot Cosmin Manolescu a fost unul dintre realizatorii unui alt proiect internațional, *Don't Ask the Blond*, un spectacol-instalație, combinație de imagini video și dans contemporan. Proiectul lui Cosmin Manolescu a fost distins cu premiul *Societății Autorilor și Compozitorilor* de la Paris și SOGETA, la Festivalul *Monaco Dance Forum*, unde a luat premiu de interpretare, pe linie clasică, și Alina Cojocaru, în decembrie 2004 – fapte pe care le-am consemnat la vremea respectivă. Proiectul multimedia *Don't Ask the Blond* a avut premiere succesive la Festivalul *Full Moon* (30 iulie, Finlanda), la *Opera Estate Veneto Festival* (4 august, Italia), la *Scenes Etrangeres* (18 noiembrie, Franța) și la *Muzeul de Artă Contemporană* (din București) pe 26 noiembrie. Împreună cu Cosmin Manolescu au lucrat la acest proiect, în dubla postură de coregrafi și interpreți, Kira Rukonen din Finlanda și Roberto Casarotto din Italia. S-au alăturat deci trei artiști porniți din trei medii culturale deosebite, dar reuniți de imaginea globalizată a Europei de astăzi, pe care au străbătut-o, cum am putut vedea în imaginile proiectate, purtând peruci blonde – fină ironie la clișeele epocii noastre. Am urmărit în prima parte a anului acesta și filmele realizate de cei trei, în timpul stagiilor din Finlanda, Italia și România, perioadă în care au încercat să surprindă și clișeele strict locale (la noi povestea cu Dracula). Am văzut atunci și schița primă a actualului spectacol. Partea de dans a lui Cosmin Manolescu era mai extinsă și mai consistentă. Cea de acum a lui Roberto Casarotto are marcate înrudiri cu dansul *butoh*, atât prin plastică, cât și prin imaginile proiectate pe părți din trupul său. Dar pasajele care mi-au plăcut cel mai mult, și atunci, și acum, au fost cele create de Kira Rukonen, alunecările și zbatările ei la podea sugerând mișcările unei ființe marine. Proiecțiile din primăvară, mai mult decât cele de acum, sugerau și ele un mediu acvatic.

Și nu pot încheia aceste rânduri, cu întregul mozaic al lunii noiembrie, fără a pomeni și despre încântătorul *one-man show*, în stil retro, al lui Razvan Mazilu, în coregrafia lui Florin Fieroiu, show intitulat *Sell Me* și prezentat la *Clubul Prometheus*, din acest București cu atâtea propuneri incitante.

Liana TUGEARU

arte

Cum tot se apropie sfârșitul anului, m-am decis să mai recuperez din filmele bune care au fost pe marile ecrane și la TIFF, pe care nu le-am vizionat și, în consecință, despre care nu am scris. Așa că o să discut trei pelicule, care nu meritau neglijența anterior acordată.

Înainte să fi apucat să vad *Pianista* lui Michael Haneke, am fost întrebată dacă este un film postmodern. Acum pot să răspund: "da", spus cu toată gura. Este, pentru că aneantizează limita – mai exact ar fi mimesis-ul – dintre artă și viață, șterge granița dintre arta cică înaltă și cea populară amestecând sadomasochismul cu Schubert, plus că își bate capul de la o postă cu Lacan și Foucault (asta promit să detaliez) și defamiliarizează la greu. Dacă feministele s-au plâns adesea că filmele îngroapă conexiunea dintre mama și fiica în favoarea promovării vechiului scenariu oedipian, *Pianista* scoate maternitatea de la naftalină. Dar exclusiv aspectele negative, deci mama e puțin cam falică – voila Lacan. Există la un moment dat chiar un cvartet de mame și fiice, în care fiica mai în vârstă (pianista Erika Kohut interpretată de Isabelle Huppert) o terorizează în plină legitimitate pe cea mai tânără. Ca să fiu mai precisă: părinții de sex feminin din acest film îndeplinesc o funcție de supraego pentru fiice, fiind deloc protectoare, ba chiar castratoare – adjectiv prin care elucidez și violul pe care pianista încearcă să îl comită asupra propriei mame – și propagând senine acest model prin faptul că se consideră una cu ființa căreia i-au dat naștere. Vedeți clenciul 22 aferent? Se traduce prin "nu am dreptul să-i fac rău altcuiva, dar îl am în privința fiicei mele, pentru că e parte integrantă din mine". Acum că fiicele intră pe piața deja tarate, care mai e rolul bărbaților? Dacă e să îl abordezi din perspectiva protagonistei, perspectivă care pare că se va repeta prin pianista pe care ea tocmai o formează, bărbații trebuie să furnizeze cealaltă jumătate a cruzimii, adică aceea fizică, în timp ce mamele o furnizează pe cea psihologică.

Ajung acum la primul argument pro-postmodernism, la care merită să adaug estetizarea, adică far Foucault, în speța critica adresată lui cum că autoritatea eticii dumisale se sprijină apăsător pe considerente estetice. Aici e puțin diferit, pentru că profesoara de pian îi bagă elevei cioburi în buzunar pentru a o răni (complet ne-etic) în scopul obținerii indirecte a unei satisfacții estetice. Detaliez: pianista noastră este punctul nodal a trei ritualuri, două puse în practică și unul elaborat în fantezii. Primul ține de domeniul ei și de Schubert (repetitiv), al doilea de modul redundant – în stilul picăturii chinezești – în care mama ei o terorizează. Al treilea – cu ocazia căruia intră în scenă elevul ei Walter (Benoît Magimel) – este unul sexual, la fel de masochist ca și precedentul. Pe bune, gândiți-vă la cuplul de replici pe care Erika i-l dă proaspătului ei iubit: "Vreau de atâția ani să fiu lovită", "Cât te-am așteptat". Dar problema cu ritualul e că el trebuie performat – chiar inconștient, cum o face mama Erikai (Annie Girardot) – cu o doză de sânge rece, de aici efectul estetic. O altă posibilă exemplificare ar fi portretizarea criminalilor în

Alexandra Olivetto

CRONICA FILMULUI

Trilogie de psihologie

serie în thriller-uri: crima lor urmează un model, al cărui impact e cel estetic.

Revin la ritualul erotic al Erikai: pasiunea strică, nu este loc pentru așa ceva. Or, toată armonia de metronom masochist a pianistei se duce de râpă când actul sexual, fie el performat după instrucțiunile ei care l-ar face mândru pe de Sade, degenerază într-unul pasional din cauza partenerului. De ce? Păi, estetica s-a ruinat, egal cu – iar adopt perspectiva protagonistei, doar lungmetrajul e un studiu de personaj – actul a fost doar un viol banal, o pată ireparabilă pe onoarea pianistei ce o împinge la actul suprem masochist, care, pentru maximumul de umilință, trebuie săvârșit în spațiul public. Ironia, căreia, în contextul de față, nu poți să îi aplici altă etichetă decât cea postmodernistă, constă în raționalismul protagonistei pe care îl pretinde neînvinș de sentimente.

Ca această peliculă să aibă eficiența din plin, Haneke merge pe varianta punct-contrapunct în privința decorurilor: când extrem de formale și elegante (saloane și conservator), când sordide (toaile, debarale). Stilul de filmare e cât mai neutru și mai potențat cu putință, camera stă fixă băț, cadrele sunt lungi, prelungi sau foarte lungi. Scenele de sex sunt filmate furtiv, mai degrabă sugerate decât arătate. În același ton, cromatică e sobră, majoritatea culorilor materializându-se în tonuri șterse.

Actorilor le este oferit prim planul din toate părțile, și efectul se vede: și Huppert, și Magimel au luat premii la Cannes, ca și filmul de altfel.

E ceva muncă de transpunere de făcut pentru a putea trece la celelalte două lungmetraje pe care le-am recuperat, din cauza diferenței de registru. Urmatorul, *Crima perfectă* al lui Alex de la Iglesias are aerul unei tragicomedii negre care aducea la începutul vizionării cu un *Alfie* italiano-spaniol. N-am anticipat rău, în sensul că în ambele filme macho-ul care debutează explicându-ne filosofia vieții sfârșește în postură de perdant, doar că în cel anglo-saxon finalul apasă pedala tragică, iar în cel latin comicul bataliei dintre sexe câștigă. La capitoul "poante", scenariul e inegal. Pelicula folosește însă o întreagă baterie de artificii umoristice, de la cele săritoare în ochi (detectivul cu strabism) la cele absurde (puștoaica de opt ani care declară că e însărcinată în trei luni pentru că a violat-o profesorul de sport). Războiul masculin/feminin implica un barbat care își dorește mult un post (Rafael) și o femeie care dorește bărbatul. Îi devine complice, ucigându-i rivalul profesional, și prin asta îl obliga să îi devină iubit. Solidaritatea masculina se reface dincolo de moarte, când fantoma rivalului îl ajută pe Rafael să conceapă planul ideal pentru a scăpa de nevastă. Cred că o astfel de tramă e actualul echivalent al suprealismului, nu? de la Iglesias mai ciuruieste cu săgeți caustice impactul televiziunii, intruziunea ei în intimitate – doar Rafael se uită la televizor ca să ia exemplu de crime perfecte – dar și spiritul gregar igdus de modă. Lungmetrajul e împănât și cu moduri originale de filmare, bașca încadrături. Nu e vreo capodoperă, dar livrează ce promite fără defecte majore.

Despre *Noi albinosul*, debutul regizorului și scenaristului Dagur Kari, un critic britanic a spus deja totul în două cuvinte: "glissando emoțional". Începe comedie, se termină tragedie, și nu ai cum să identifici punctul de conversie. Protagonistul, adolescentul islandez Noi, are prea puțină intimitate de împărțit cu spectatorul, ba chiar uneori accesul îi se refuză, de aceea e greu să numești filmul studiu de personaj. Mai degrabă îl vezi pe Noi evoluând în diverse companii, dar și atunci îți e greu să imaginezi vreo explicație pentru acțiunile lui, lungmetrajul neoferindu-ți prea multe date în privința psihologiei lui, doar indicii ici și colo. Poate fi un geniu neînțeles, un monument de tandrețe sau un rebel dus de curent către nicaieri. Umorul filmului are mereu un subtext melancolic, fiecare personaj păcătuiind prin mici reacții disproporționate, care înduioșează publicul: o adolescentă sparge ușa unui muzeu pentru că îi e frig, tatăl ei, librar de felul lui, îl face imbecil pe Kierkegaard, bunica îl trezește pe Noi cu împușcături, tatăl lui interpretează cât de des poate melodia lui Elvis *In the Ghetto*. Restul coloanei sonore e opera trupei lui Kari, Slowblow. Ceea ce e perfect în ton cu stilul de filmare (camera se mișcă doar când e obligatoriu, iar atunci mișcările sunt mega-tradiționale) și cu atmosfera parcă sedată în care se scaldă lungmetrajul: tragedia cade brusc pe fundalul omogen al unei letargii resemnate. ■

Crima perfectă

Noi albinosul

meridiane

Filippos Filippou s-a născut în 1948 în insula Kerkira și a lucrat, din 1968 până în 1982, cu întreruperi, ca mecanic pe cargoboturi, experiență pe care o va fructifica în creația sa (două proze dedicate oamenilor mării, un studiu închinat lui Nikos Kavvadias, rebelul poet-marinar al literelor grecești). În prezent trăiește la Atena și se ocupă cu publicistica. Șase din cele 11 titluri publicate sunt romane. Între ele, o carte singulară, greu de clasificat (operă biografică, roman), *Ultimele zile ale lui Konstantinos Kavafis*, apărută la editura ateniană Patakis în 2003 – anul când Grecia întreagă și kavafişti din toată lumea se întreceau în apariții menite să marcheze 140 de ani de la nașterea și 70 de ani de la moartea enigmaticului Alexandrin. Luând ca model, așa cum mărturisește într-o notă de la sfârșitul volumului, câteva creații importante ale genului (*Ultimele zile ale lui Immanuel Kant* de Thomas de Quincey, *Ultimele trei zile ale lui Fernando Pessoa* – *Un delir* de Antonio Tabucchi sau *Ultimele zile ale lui Baudelaire* de Bernard-Henri Lévy), autorul descrie, prin intermediul unei narații la persoana întâi a futuristului italian Filippo Tommaso Marinetti (1876-1944), drumul spre moarte al celui mai cunoscut poet grec al secolului 20. La căpătâiul moribundului se perindă celebrități din lumea literelor — scriitori greci (Nikos Kazantzakis, Stratis Tsirkas) și străini (E. M. Forster, Giuseppe Ungaretti)—și a artelor (actrițele Marika Kotopoulou și Kyveli, dansatoarea spaniolă Aurea). La discuțiile despre artă și menirea ei ce se țin în vizitatori, Kavafis, care-și pierduse „darul pe care i-l hărăziseră zeii, Cuvântul”, participă așternând întrebări sau răspunsuri pe bilețele.

Marti, 25 aprilie 1933

Marti, 25 aprilie, după-amiază, l-am vizitat pe Kavafis pentru prima oară după internarea lui în salonul de bolnavi al Spitalului Grec, care mirosea a dezinfectant și spirit (miros ce n-a reușit însă să alunge un gândăcel ce se plimba liniștit pe culoar). Îi aduceam în dar o cutie japoneză care, atunci când îi deschideai capacul, cânta. Melodia era o prelucrare a unui fragment din *Flautul fermecat* de Mozart. În intervalul de timp scurs între ultima mea vizită la el acasă și vizita de acum, fusesem la Cairo, unde întâlnisem destui prieteni ai mișcării mele (și pe Ungaretti, care se afla deja la Alexandria) și înusesem un ciclu de conferințe. Pe Kavafis l-am găsit tare suferind și slăbit, lucru la care, desigur, mă așteptam, dat fiind că nu crezusem nici o clipă că șederea lui la spital va fi doar provizorie. Depusese deja armele în lupta cu bătrânețea și începuse lupta irevocabilă cu moartea. N-aveam curajul necesar să împărtășesc această certitudine a mea nimănui, dat fiind că, din motive deontologice, trebuia să fiu discret cu cei apropiați lui. Stătea pe un scaun la fereastra (închisă, se-nțelege) a unui salon cu pereții albi, luminat de o lampă electrică de mică putere agățată în tavan. Purta o cămașă de noapte albă din bumbac, o scufie albă pe cap și-și înfășurase în jurul gâtului un fular roșu. Picioarele, în ciorapi cafenii, înotau într-o pereche de papuci de pânză. Lângă el, pe alt scaun, stătea pisica sură, nemișcată, calmă, astfel încât, din cauza luminii slabe, mi-a fost greu s-o recunosc (devenise una cu scaunul). Mai încolo, pe o măsuță joasă, se aflau cutiutele cu medicamente, niște sticlute, câteva șervețele albe, un blocnot cu creion împreună cu foi volante pe care erau imprimate poemele sale, prinse cu ace de gămlie. Am așezat cutia pe o comodă cu veioza stinsă, am deschis capacul și melodia s-a revărsat în salon. Pe aceeași comodă

se aflau înșirate toate darurile aduse de vizitatorii lui: flori, cutii cu bomboane, sticle cu băuturi, mătânii, o pereche de ciorapi înflorați, o cravată roșie (cine știe ce măgar uitase că poetul nu mai purta cravată!), un fular roșu, cărți de autori greci, englezi, francezi și italieni. Între ele și un volum de poeme ale lui Kostis Palamas, un scriitor puțin cunoscut în Europa pe-atunci.

Foarte probabil cel care i-l adusese ignoră, unu, că poetul nu mai citea cărți și, doi, că există o rivalitate între cei doi – doar dacă acceptăm că vizitatorul lui era un farsor caraghios. În orice caz, bolnavul, deloc încântat de iluminarea salonului, încă din prima zi a internării i-a rugat pe soții Sengopoulos să discute cu surorile – și, la nevoie, să se adreseze chiar directorului – să înlocuiască lampa din salon cu una cu lumina mai slabă.

Când m-am dus lângă el și i-am strâns mâna, l-am văzut întristat. M-am așezat pe un scaun, bombardându-l cu obișnuitele vorbe de mângâiere adresate tuturor bolnavilor din spitale. El a încercat să-mi spună ceva (dintr-o veche obișnuință mai degrabă decât cu speranța că va reuși să articuleze două-trei vorbe), dar i-a fost greu și să deschidă numai buzele. A fost nevoit așadar să ia creion și hârtie (pe care a rupt-o din blocnotes) și să-mi scrie două vorbe care dezvăluiau limpezimea spiritului, claritatea memoriei dar și combativitatea lui: „Ai vorbit cu Ungaretti?” Doar atâta-mi scrisese, ceea ce arăta că, în clipele acelea, aflând că și Ungaretti se afla în Alexandria, se gândea intens la reputația și gloria lui postumă. Adevărul era că, deși îl văzusem pe Giuseppe la una din conferințele mele de la Cairo și discutasem cu el pe teme de literatură și politică, nu-i spusese nimic de doleanța lui Kavafis. Mă gândeam că, chiar dacă avea acces la membrii Academiei din Stockholm, cei care participau la bucătăria Nobelului, i-ar fi fost extraordinar de greu să-i convingă de necesitatea premiei poetului alexandrin.

În pofida vocilor interioare care-mi spuneau că în starea în care se afla o minciună salvatoare ar fi fost de preferat unui adevăr care ar fi putut să-l ucidă, i-am spus adevărul pe jumătate. L-am asigurat că, da, îl văzusem în trecut pe Ungaretti și că în curând îl voi vedea din nou ca să discutăm mai pe larg chestiunea arzătoare. Ochii lui negri în spatele ochelarilor se bulbucaseră încă și mai mult, scoțând scântei albastre (un fel de-a spune) de dezamăgire. Era absolut logic să nu-l satisfacă răspunsul meu, din moment ce mă întrebam dacă vorbisem cu el și nu dacă-l văzusem. Ca să-l calmez, i-am spus – lucru neadevărat – că Ungaretti va trece să-l vadă cât mai curând, în aceeași zi sau poate în următoarea, și atunci va avea posibilitatea să-i vorbească personal (să-i scrie, se-nțelege) despre această chestiune. Îi zâmbeam încurajator, trebuia să-i zâmbesc (eu care, chiar dacă-s actor, mi-e silă de zâmbete false), ca să-l înșuflețesc – era doar un om neputincios și avea nevoie de susținerea mea morală ca să treacă și peste această zi grea.

Doctorii (toți greci) îi șterseseră deja din catastifele celor vii, deși n-o spuneau nimănui, nici chiar răbdătoarei perechi care-l îngrijea. Eu, suspicios din fire, vrând să află adevărul din prima mână, înainte de a intra în salon, avusesem o scurtă discuție cu un doctor pe care-l auzisem rostind ceva în italiană (era jumătate grec, jumătate italian, ca și prietenul meu Katraro). I-am oferit o țigară italienească, ca să creez astfel un climat de familiaritate, și l-am întrebat dacă bolnavul avea speranțe să se mai întoarcă acasă. A dat din cap cu înțeles, spunându-mi că zilele îi erau numărate. După părerea mea, era imposibil ca poetul să nu fi înțeles – din frânturi de vorbe, priviri fugitive, aluzii și altele de acest fel – că nu va apuca să trăiască până în octombrie, când se anunța numele celui care va primi Premiul Nobel. Ceea ce-mi plăcea la el era curajul, dorința de a trăi, stăruința lui, convingerea de sine, certitudinea că numele lui va supraviețui și după dispariția sa biologică, siguranța cu privire la valoarea operei lui. În plus, stăruința și înversunarea de a impune această operă.

Kavafis mă auzise vorbind cu doctorul în italiană (limba pe care o știa bine, repet) și credea că vorbeam cu Ungaretti. Poate spera că o să mă reped să-l iau cu mașina. De-aceia l-am găsit întristat când am intrat în salon fără vești de la prietenul nostru comun. Și mai rău e că un incident asemănător s-a repetat mai târziu în aceeași zi, puțin înainte de plecarea mea din salon. Era în clipa când s-a auzit un driin driiin driiinn de la telefonul din biroul directorului

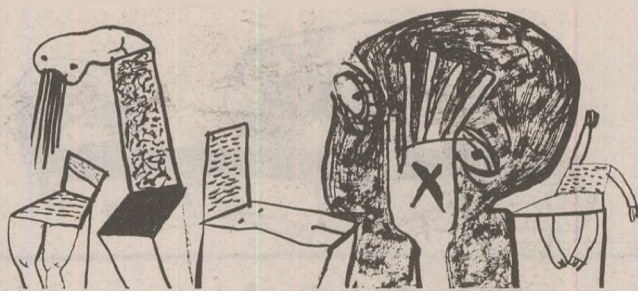
Filippos Filippou

Ultimele zile ale lui Konstantinos Kavafis

spitalului. Se pare că ușa biroului era deschisă, altminteri e greu de explicat cum țărâitul acela prelung și strident a ajuns până în salonul poetului. Kavafis m-a privit în ochi, a luat hârtie și creion și a scris: „Crezi că-i Ungaretti?” Ca să-l încurajez, am ieșit în coridor, am zăbovit un pic și, când m-am întors, i-am răspuns negativ. „N-ar trebui oare să-i telefonezi la consulat și să-l întrebi când are de gând să vină să mă vadă?”, a scris. „O să mă duc astă seară să-l văd” și asta era un angajament din parte-mi.

Luând făgăduiala mea drept nepasare, a scris: „Grozava găselniță telefonul, păcat că nu există aparat și în salon”. Ciudată declarație, mărturisesc, din partea unui om care toată viața n-a dorit să aiba nici o legătură cu noile tehnologii (în biroul în care lucra evita să vorbească la telefon sau întârzia să ridice receptorul până când apelul înceta), ca să nu mai pomenim de curentul electric. Se petrecuse probabil o transformare în acest om care refuzase cu obstinație să-și instaleze lumină electrică în casă. Ca să

meridiane

evit orice discuție, am ieșit pe coridor și mi-am aprins o țigară. Atunci a apărut Atanasio Katraro cu un buchet de iasomie.

Katraro a intrat cu mine în salon, arătându-i florile lui Kavafis, crezând (naivul!) că vederea lor îl va bucura pe poet. Sunt sigur că într-o altă situație iasomia i-ar fi oferit o mare bucurie, dar acum coincidea cu neliniștea așteptării lui Ungaretti. Așa că, văzându-l pe Katraro, era firesc să se arate dezamăgit. În mod obișnuit, ar fi trebuit să ia florile și să le așeze în vază, lucru pe care nu l-a făcut. L-a salutat mahnit pe Katraro, dar n-a întins mâna să ia buchetul. Am făcut-o eu în locul lui, nedorind ca prietenul nostru să-și dea seama ce se întâmpla.

Măhnirea bolnavului a cedat când amicul Katraro s-a apucat să-i vorbească de ideea lui de a-i traduce în italiană operele complete, comentate de un profesor universitar. Ca să arate ce impresie bună făcuse poezia kavafică acelu

universitar, a spus că acesta o considera superioară creației irlandezului William Butler Yeats, care primise Premiul Nobel în urmă cu câțiva ani, în 1923. La auzul cuvântului Nobel fața lui Kavafis s-a luminat, expresia i s-a schimbat, o bucurie s-a întins în jurul ochilor. Nu știu de ce (dacă era din superficialitate sau din prostie) Katraro a continuat spunând că respectivul profesor ar fi rostit acea frază într-o tavernă, fiind într-o stare de prea bună dispoziție. Kavafis n-a făcut nici un comentariu, nici n-a părut deranjat, ci a luat o foaie de hârtie și-a scris: „Adevărul iese din gura copiilor și a bețivilor” [...].

N-am putut să discut chestiunea arzătoare a Premiului Nobel în clipa aceea, în prezența lui Katraro, fiindcă în ușa tocmai și-a făcut apariția un nou vizitator, un grec înalt și uscățiv, Nikos Kazantzakis. Ne întâlnisem în urmă cu câțiva ani la Neapole, unde reușise să intre în cercurile culturale ale orașului ca să cunoască artiști, intelectuali și filosofi.

După ce ne-a strâns călduros mâna la toți, Kazantzakis i-a dăruit lui Kavafis una din ultimele lui cărți, piesa *Ulyse*, care aparuse în 1928 la editura Stohastis. Piesa se desfășoară în Ithaka și se referă la episodul recunoașterii lui Ulyse de soția sa, ca și la uciderea peșitorilor (din nefericire, drama a rămas fără ecou din cauza sărăciei de simboluri). După ce ne-a informat că de opt ani scrie un mare poem, care va avea 33 333 de versuri și pe care-l va intitula *Odissea*, cu același erou, Ulyse, a explicat că de piesa *Ulyse* se simte legat sentimental, fiindcă apăruse prima dată în revista alexandrină „Nea Zoi”. Kavafis a aruncat o privire indiferentă cărții (era o impolitețe, firește, dar bolnavilor li se iartă totul), a deschis-o, a citit dedicația și a pus-o pe comodă alături de celelalte daruri. Apoi a rupt o hârtie din blocnot și a scris următoarele: „Mulțumesc pentru carte, preaiubite scriitor. Mulți poeți sunt doar poeți. Eu sunt poet istoric. Niciodată n-aș putea să scriu teatru sau roman. Aș putea însă să scriu istorie. Multe voci în mine îmi spun să mă ocup cu istoria. O voi face îndată ce voi găsi timp”...

Miercuri, 26 aprilie 1933

[...]

Când scriitorul englez a intrat în salon, în mână cu primul din cele șapte volume ale lucrării lui Proust (*Auf der Suche nach der verlorenen Zeit*), legat în pergament și cu titlul scris cu litere aurii, Kavafis terminase cu fotografiile și schițele (după ce vizitatorii săi îl lăsară câteva momente singur să se schimbe) și se instalase în pat, în pijama și cu pisica alături. Ținând ochelarii în mână, atent să nu se spargă, privea spre noi fără să ne vadă clar, fiindcă suferea de o miopie foarte pronunțată. Nu-l vedea nici

pe Forster nici pe mine nici pe domnul Sengopoulos nici pe servitorul său (deși negreata acestuia îl făcea să se deosebească între noi ceilalți, albi), nici pe medici. Pentru el eram toți niște siluete care ne mișcam în salon, dar, desigur, din cauza auzului hiperascuțit auzea ce spuneam și chiar ne distingeau vocile. Așadar, cum nu putea să ne vadă, nu trebuia să-și țină ochii deschiși. Îi închidea și părea că doarme, dar nu dormea, desigur, din moment ce mâinile i se plimbau pe spatul pisicii care huzurea în patul lui. Făcea pe adormitul, fără să înceteze să perceapă chiar și cel mai mic zgomot în salon, nu numai pașii tiptili ai servitorului, dar și zborul unui țânțar care i se opri pe chelie. „Alungă-mi de pe cap țânțarul, dragă Filippo”, a scris pe o bucată de hârtie, deschizând ochii. Țânțarul l-am alungat, dar după puțin o muscă ateriză pe perna lui. În mod ciudat, n-a alungat-o (Katraro mi-a explicat mai târziu că nutrea o ciudată simpatie pentru muște, poate fiindcă nu calătorea verile, ca mulți din cercul său, și obișnuia să spună celor apropiați „Suntem ca muștele ce stau lipite de perete iarna”).

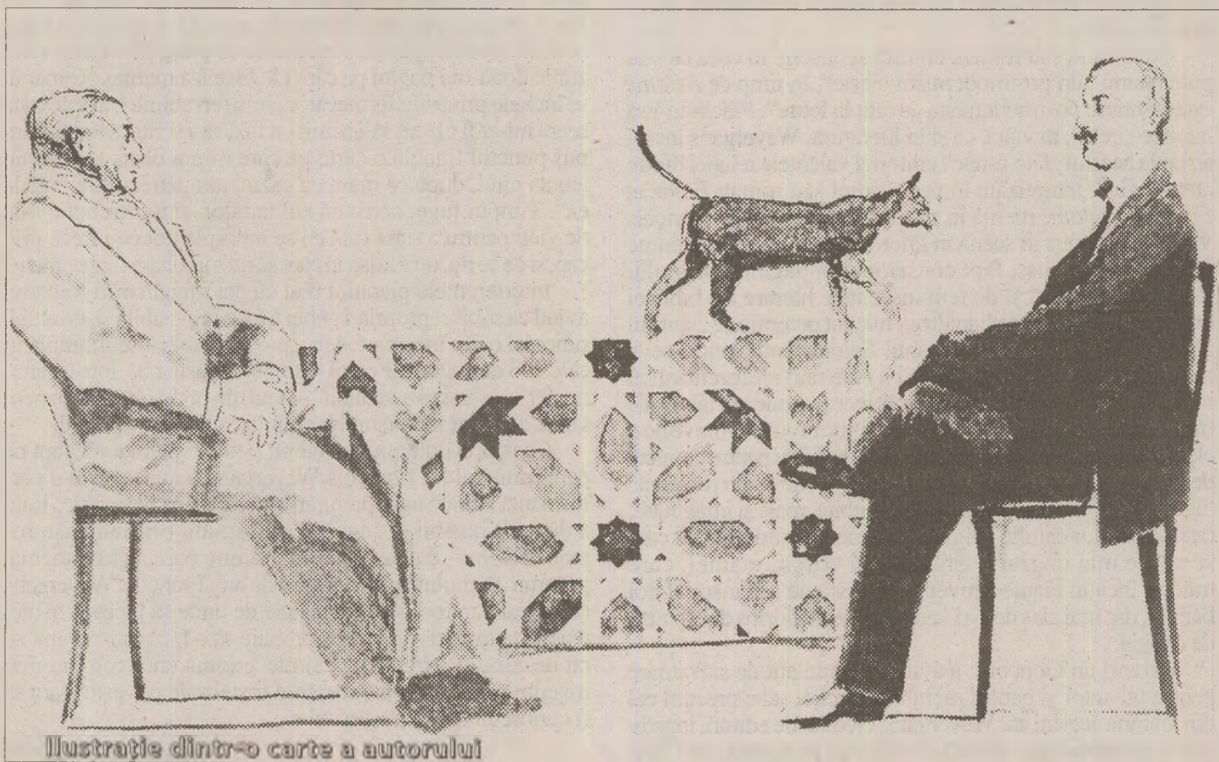
Kavafis și Forster deveniseră prieteni nu numai fiindcă îi lega o strânsă înrudire spirituală, ci și fiindcă puteau discuta în engleză și uneori și în greaca veche. Gentlemanului englez îi plăcea, am aflat, să recite pasaje din Platon și îndeosebi din *Banchetul*. Într-un fel, voia să-l tachineze pe Kavafis când s-a apropiat de perna lui și i-a șoptit la ureche – cam tare, ca să auzim toți cei de față – o frază din Pausanias despre opera de mai sus. Nevrednic amantul acela comun, public, care e îndrăgostit mai mult de trupul decât de sufletul celui alt, din moment ce, îndată ce părăsește înflorirea trupului de care s-a îndrăgostit, se face nevăzut, încălcând jurăminte și făgăduieli.

Forster, un domn blond, cu mustață, funcționar, sau așa ceva, la Crucea Roșie britanică, era de părere că Alexandrinul fusese influențat de Edgar Allan Poe, care scrisese un articol explicând cum a scris *Corbul*. În eseul său *Filosofia compoziției*, poetul american (după cum e știut, obișnuia să se numească pe sine „Poe = Poet”) susține că respectivul poem n-a fost creat întâmplător, și nici nu e un produs al intuiției, ci că s-a făcut încet-încet, pas cu pas, ca a înaintat spre desăvârșirea lui cu exactitatea și rezultatul rigid al unei probleme matematice. Eu i-am răspuns atunci că Poe și-a negat mai târziu teoria, susținând că mult trâmbițatul eseului fusese un joc, o simplă născocire. Autorul *Corbului*, am adăugat, a fost un mare artist, fiindcă a reușit să-și transubstanțieze trăirile în poezie. Atunci Kavafis a sărit, și-a ridicat perna și, deschizând ochii, a luat creion și a tăiat o hârtie din blocnot. În afara de Poe, a scris, exista și Paul Valéry, un om care cunoștea filosofia matematicii și declara aceleași lucruri ca și Poe. În aceeași hârtie scria că și Baudelaire a urmat aceeași metodă, rimele poemelor lui erau socotite, se supuneau unor legi impecabile ca și magiei cifrelor.

Forster, autorul *Calătoriei în India*, la un moment dat, când bolnavul închisese din nou ochii și părea că nu aude (deși, firește, auzea), mi-a povestit pe scurt faptele vieții lui Kavafis. Fusese un petrecăreț ce cunoscuse iubiri puternice și patimi înfocate, bun jucător de tenis, nemaipomenit dansator (specializat în vals), jucător de cărți priceput (știa bine pinacle, pocher, baccara și chemin de fer, dar și black jack), vizitator regulat al cazinourilor și cluburilor unde se jucau cărți, mare șahist și jucător de table. Abia la bătrânețe, a adăugat Forster, a fost nevoit să lase baltă distracțiile și orice fel de dezmăț, ca să se dedice promovării și difuzării operei sale. Devenise, spunea, un eremit care, reamintindu-și anii trecuți, transubstanția decăderea în artă.

În timp ce-mi vorbea, avea spatul întors spre patul bolnavului, spre deosebire de mine, care nu numai că-l vedeam pe Kavafis, dar urmăream și fiecare grimasă și schimbare a expresiei. Ochii îi erau tot închisi, dar un imperceptibil zâmbet ironic se întipărise pe pielea uscată a feței. Deodată, vrând să participe la dialogul constructiv sau dorind să ne arate – cel mai probabil – că nu scăpase un cuvânt din discuția noastră, a deschis ochii, a luat creion și hârtie și-a scris următoarele: „Omul nu devine artist dacă mai întâi nu se distruge pe sine”.

Prezentare și traducere de
Elena LAZĂR

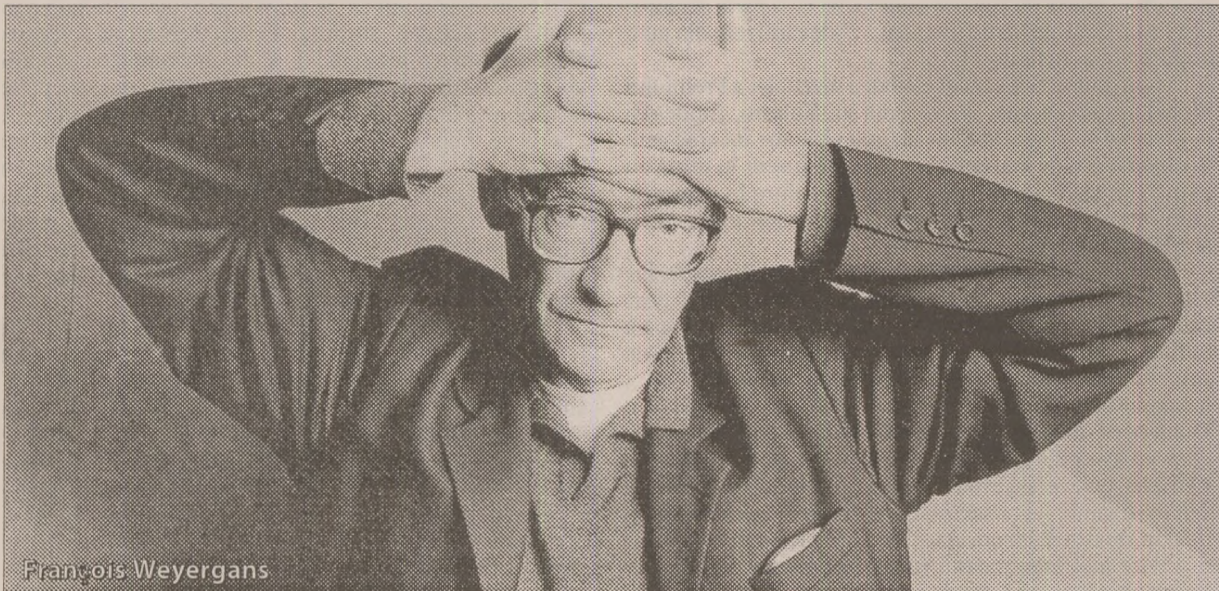

meridiane

Premiul Goncourt 2005

Weyergans-Houellebecq 6 - 4

François Weyergans

O mamă octogenară, soție de scriitor (Franz Weyergans), își dojenește fiul (François Weyergans), scriitor și el, cineast și scenarist pe deasupra, intrat într-o prelungită fază de inactivitate literară. Îi recomandă să înceteze să mai trimită fax-uri nenumăratelor sale amante și să facă bine să mai scrie un roman, altminteri lumea va crede că a murit.

Fiul se supune imperativelor materne și în vara anului 2000 vorbește presei despre un roman în care un bărbat în vîrstă de 50 de ani se duce la mama, în casa părintească, unde-și petrecea vacanțele la maturitate și, cu intenția de a scrie un roman, începe să scoțosească arhivele familiei. Titlul cărții este și el anunțat tot atunci, dar gestația romanului apărut la Editura Grasset abia în 2005 a durat de fapt vreo opt ani. Mama a ajuns între timp nonagenară. François Weyergans – care avea la activul său vreo duzină de romane și două premii literare prestigioase „Renaudot” și „Marele Premiul al Limbii Franceze” – era supus deja unei presiuni a succesului. Și, într-adevăr, la începutul lunii noiembrie primește „Premiul Goncourt” pentru *Trois jours chez ma mère*. În același timp, ca și cum ar fi dorit să-și recompenseze mama și pentru îndelungata așteptare a romanului ce-i este dedicat, François Weyergans scoate la lumina din sertar primul său roman, *Salomé*, rămas nepublicat, scris pe cînd avea 27 de ani și se indelețnicea preferențial cu critica de cinema, regie și scurt-metraje. Încredințea textul inedit editorului Leo Scheer care îl publică tot în toamna acestui an. În prealabil, Weyergans ajustase și făcuse „corecturi interesante” manuscrisului original (pe care Pierre Klossowski îl apreciasse încă din 1969 drept „vertiginos”). Însoțit de o prefată (în care compară „descoperirea” după 36 de ani a propriei sale scrieri cu aceea pe care o făcuse Chateaubriand cînd, obligat să părăsească Londra în 1800, lasă acolo un cufăr de manuscrise pe care le recuperează abia după 30 de ani), romanul *Salomé* devine și el una din senzațiile toamnei literare franceze.

Autorul „lenevit” (sau poate doar victimă a unei trecătoare neputințe literare), căruia buna sa soție Delphine, de care-l leaga trei decenii de căsnicie, îi spune în primul paragraf al romanului recent că „însușă teamă tuturor”, revine așadar spectaculos în actualitatea literară. Cele *Trei zile la mama* bat *Posibilitatea unei insule*. Intrat în competiția pentru Goncourt, Weyergans îl învinge la puncte, cu 6 la 4, pe „imbatabilul” Houellebecq, lansat cu un vacarm mediatic uriaș. Academia Goncourt este acuzată de partizanii lui Houellebecq că ar fi optat pentru o formulă livrescă și depășită (*Trois jours chez ma mère* tematizează tocmai criza de creație și demonstrează, conform afirmațiilor lui Didier Decoin, secretarul general al venerabilei instituții, că o astfel de criză poate exista „de facto”).

Acordindu-i Premiul Goncourt lui François Weyergans, membrii juriului au ținut să-și demonstreze „independența”, refuzînd explicit să trateze „cazul” drept o „afacere Dreyfus” transformată într-o „afacere Houellebecq”.

Autorului *Posibilității unei insule* i se va acorda, peste doar o săptămînă, după ce a ratat „Goncourt”-ul, un alt premiu onorific și consolator – „Interallié”. Cu aroganța-i notorie, laureatul avea să decreteze public că „era cit se poate de firesc să încaseze... un premiu!”. Între timp, o parte din mass-media, inclusiv cea din Germania, a recurs la un apelativ menit să sporească popularitatea laureatului Goncourt din acest an: Weyergans este prezentat drept un „Anti-Houellebecq”. Formula publicitară are însă și o acoperire literară. Fiindcă, exceptînd eroticismul pe alocuri excesiv (ingredient mult folosit azi și la care autorul ar fi putut renunța, dată fiind și respectabila vîrstă pe care o are, așa cum i-a atras atenția bunul său prieten Maurice Béjart), cele *Trei zile la mama* se situează aprioric la antipodul scriiturii și tematicii houellebecqiene. Cît despre romanul *Salomé* – în care fantasmеle și fantasmagoriile erotico-psihanalistice abundă, el are deja „sound”-ul inconfundabil al scriiturii lui Weyergans, prevestindu-i viitoare opera.

Cu ultimul său roman, autorul se înscrie în ceea ce s-ar putea numi „un postmodernism clasic”, în timp ce *Salomé* este o scriere postmodernistă „avant la lettre”. Plăcîndu-i să incurce „itele”, în viață, ca și în literatură, Weyergans însuși atribuia acestui „tête-à-tête” editorial valențele relației dintre „tată și fiu”, tematizate în penultimul său roman *Franz et François*. *Salomé* merită în sine o atenție specială. François Weyergans a pus în scenă în tinerețe opera cu același nume de Richard Strauss, fapt consemnat în paginile primului său roman, marcat și de reminiscențele literare ale biblicei teme. Sub impactul psihanalizei, marcat puternic de „spiritul vremii” (anii 1968-69), romanul *Salomé* anticipează ceva mai delicat agresivitatea cinică cu care unii reprezentanți ai mai tinerei generații de scriitori francezi anulează tabuurile impuse de tradiții, mode, stiluri și moravuri. Binevoitor, clement, autoironic, comparat cu Woody Allen pentru comicul de idei al textelor sale, Weyergans face cu cîteva din romanele lui dreptate tuturor: nenumăratelor iubite, reale și imaginare, tatălui, scriitor catolic belgian, „cronicar al fericirii” de care se simte mai degrabă străin și, în sfîrșit, mamei, care trăiește încă în Haute Provence, fericită de a fi inspirat doi bărbați, dar mai ales de a-și vedea fiul ieșit glorios din „pauza de creație”.

Rareori un Goncourt a avut o funcție atît de salvatoare pentru un autor și pentru membrii familiei sale, precum cel din toamna acestui an. Weyergans, creditat de editori, inactiv literar în ultimii ani, dedat reveriilor pe marginea unei cărți

a cărei apariție anunțată întîrziea la nesfîrșit, era asaltat de portărei. Delphine, consoarta răbdătoare, dar severă, se află în pragul disperării, cele două fiice mature se întrebau ce se petrece cu tatăl lor, iar mama lui trăia cu teama de a nu mai apuca ziua în care să vadă dus la capăt romanul promis. În mediul scriitoricesc, întîrzierile cu care Weyergans predă manuscrisele incluse în planuri editoriale deveniseră legendare. S-a întîmplat ca un cronicar literar să publice „recenzia” unui roman anunțat, care nici nu a mai apărut. În bucătăria mamei: a stat mult timp prins în pîioneze afișul Editurii Grasset care anunța romanul *Le Fakir*, nepublicat vreodată sub acest titlu (dar care avea să devină ulterior *Franz et François*, apărut și el cu vreo trei ani mai tîrziu decît termenul prevăzut). Autorul și-a cultivat cu umor aura „oblomovistă”, povestînd, de pildă, că un cititor i-ar fi declarat despre un roman a cărui publicare era amînată sine die că încă nu l-a citit, dar... deja l-a cumpărat!!!

Aflîndu-mă pentru puține zile la Bruxelles cu treburi multe, am cumpărat *Trois jours chez ma mère*. Mărturisesc că, pe lîngă informațiile culese despre autor, m-a atras și titlul cărții (factor pe care s-a mizat de altfel).

Spre deosebire de un cititor care exclama exasperat pe Internet că nici după primele 100 de pagini, mama anunțată în titlu încă nu-și făcuse apariția, am resimțit această „absență” din suprafața textului drept forma negativă a omniprezenței materne ca factor declanșator al procesului de creație. Promisiunile literare făcute mamei, dar neduse la îndeplinire, torturează conștiința eului narator, întocmai cum neputința de a termina cartea (din cauza altor volume la care „scrie” sau „visează”, un roman intitulat *Vulcanul*, o biografie a lui Carol cel Mare, o istorie a erotismului literar) îl face să se îndoiască de reala sa vocație. Autopersiflîndu-se, dedublindu-se, autorul se miră că cititorii „cred mereu că în romanele lui ar fi vorba despre el însuși”. În roman, consemnează interesul unor studenți față de opera sa, față de cartea pe care o scrie și despre care scrie, simultan. O doctorandă, Melanie Klein, (aflăm la pagina 142 a cărții) ar fi redactat chiar o teză intitulată „Prezența și absența mamei în romanele lui François Weyergans”. De notat că François Weyergraf, eroul romanului, este rebotezat în a doua jumătate a cărții François Grafenberg. Structura autoreflexivă a romanului este dusă într-alt de departe încît, la pagina 161, eroul își imaginează cum ar arăta pagina de titlu a cărții pe care... o scrie, pagină reproducă „tale quale”. Real i se pare naratorului (alter ego al autorului) doar ceea ce el „inventează” pe măsura ce „scrie”. Frînturi de frază, episoade ale vieții cotidiene, sunt pe de altă parte consemnate arhivistic pe fișe și comentate cu intenția de a fi transformate în literatură, de a furniza eventual începutul unui roman sau al mai multora ce așteaptă să fie scrise. Din această căutare, printr-un joc de oglinzi paralele, se naște neîncetat romanul însuși. Promisa călătorie de creație la mama se va transforma într-o deplasare de urgență: bătrîna mamă din roman alunecase și căzuse în grădina propriei case. Neputîndu-se ridica zăcuse intensă pe pămînt două zile și două nopți, dar... rămăsese în viață. Reîntors la Paris la masa de lucru, eroul romanului se pune pe treabă: scrie zilnic două-trei pagini pe care i le faxează mamei. Romanul se încheie printr-un fermecător „mise en abîme”: „În această seară mi-ar fi plăcut să-i trimit un fax, să-i scriu că tocmai am pus punctul final la o carte pe care m-am decis s-o termin atunci cînd, după ce mama a căzut, am petrecut trei zile la ea”. Timpul fuge, constată eul narator, și i-ar trebui o mie de vieți pentru a scrie tot ce i se întîmplă, tot ce-i trece prin cap, și de ce nu, un roman în care să nu mai apară ființe umane.

Interferențele planului real cu cel imaginabil în romanul avînd ca subiect propria-i geneză face imposibilă și, de altfel, ridicolă, orice încercare de a „povesti” tot ce se întîmple în cele 263 de pagini ale cărții. Romanul ilustrează, într-un anume fel, și „sfîrșitul narațiunii” – unul din principiile fundamentale ale postmodernismului enunțat și de J. F. Lyotard.

Că istoria unui proiect literar poate fi palpitantă, fapt pe care romanul lui François Weyergans îl atestă, este o performanță literară în împrejurările în care și în beletristică totul a devenit posibil și „dicibil”. Începutul primului său roman, *Salomé*, dat la iveală abia acum, pare a glosa tocmai pe tema ultimului, scris după 37 de ani. François Weyergans (alias eul narator) scrie că nu știe de unde să înceapă și nici cînd și cum să termine, deși trebuie să o facă într-o bună zi, cît de curînd; afirmă că se simte aidoma unui colporteur de imagini care și-a uitat începutul tristei sale povestiri fără să fi cunoscut vreodată sfîrșitul ei.

Rodica BINDER

m e r i d i a n e

Povața bunicii

Striga: 'Lupule!'

*

Ascultă cum ecoul
îi poartă mai departe numele.

*

Fii pregătită de venirea lui
în orice eventualitate.
Vor fi multe.

*

Teama să ți-o arăți e nimerit,
lupul așteaptă asta
ca pe-un preludiu al gingășiei
ce știe că urmează.

*

Arată-i dulciurile
pe care le-ai în coșuleț, joacă-te
un pic cu el, gădila-l
la urechi, mângâie-i pântecul înfometat.

*

Întreabă-l „Ți-e foame?”, deși știi că da,
apoi când ochii-i licăresc arată-i mărul,
ia tu o-nghițitură,
și-apoi promite că-i dai totul.

*

Adu-i aminte de ce-i mai bun în el,
fă o plimbare cu el prin pădure
în timp ce vorbești de morală
(la asta nu-l întrece nimeni)
și-ntreabă dacă prima dată te-a iubit

JOHN MOLE

(născut în 1941),
poet și clarinetist (jazz)
britanic

pentru inteligența ta vioaie
sau pentru acea scufiță roșie.

*

Condu-l înspre colibă,
intrați acolo amândoi, și-
-ntreabă ce s-o fi ales de-a mea
poveste, cum de e patul gol,
să nu te-ncrezi în scuza lui
căci fața îl arată vinovat.

*

Îndepărtează-te de el și trage
ușa după tine, verifică îndată
coșul, și să nu-ți pese dacă urletu-i
pădurea-o umple de durere.

*

Întoarce-te acasă
pe o cărare îngrijită
care nu există acolo
mai devreme.

*

Întrucâtva vei fi surprinsă
când o să realizezi
că nu prea te grăbești.

*

Mai gustă-odată
acel măr.

*

Apoi aruncă-i cotorul.

(Traducerile aparțin asistentei universitare
Oana AVORNICESEI și studentei Theodora DINCOV
și au fost realizate în cadrul Masteratului
condus de Lidia Vianu de la Catedra de Engleză a U.B.)

Bret Easton Ellis, dezamăgitor

● De curind, în Biblioteca Polirom a apărut, în traducerea lui Mihnea Gafița, romanul-bombă al lui Bret Easton Ellis din 1991, *American Psycho*, cel care a declanșat mari controverse în ultimul deceniu al secolului trecut și a făcut din tinărul pe atunci autor (e născut în 1964) un VIP sută la sută. Povestea funcționarului de pe Wall Street care duce o viață dublă și despre care nu se va ști cu adevărat dacă e un ucigaș în serie sau un mitoman a cunoscut un succes planetar și a devenit o carte-cult ca satiră a junglei urbane și a individului societății de consum hrănit cu „cultura de masă”. Un alt roman al lui Bret Easton Ellis, *Glamorama* (1999) i-a confirmat statutul de autor de *best-sellers* scandalos, fiindcă se ocupa de celebrități ale timpului, „împaiate” cu umor negru și geniu al detaliului neogotic. Cel mai nou roman al lui, *Lunar Park*, apărut anul acesta e însă dezamăgitor, spun criticii. În pană de inspirație, Ellis abuzează de autopastașă, îl imită pe Stephen King (nu prea bine) și se joacă de-a „casa bîntuită”, fără să deturmeze codurile genului, cum făcea cu bătuta temă *serial killer* în *American Psycho*. *Lunar Park* este o falsă autobiografie a celebrului scriitor Bret Easton Ellis, obsedat de tatăl mort și retras într-o periferie anonimă, pentru a scăpa de paparazzi, droguri și furia feministelor și a trăi ca un bun tată de familie, alături de soția actriță, copiii lor și ciinele nevrotic Victor. Numai că Ellis e urmărit în refugiul său de bizarerii: primește e-mailuri nocturne de

la tatăl defunct, jucăriile copiilor se însuflețesc monstruos, obiectele se mișcă singure și își impun voința etc. Autorul amestecă date și personaje reale cu invenții teribile, fantomele ce-i bîntuie casa sînt personaje din romanele lui precedente, satira socială e din nou prezentă, dar în ansamblu *Lunar Park* denotă o sleire a forței narative. Sau o pană de inspirație – scrie Fabrice Pliskin în „Le Nouvel Observateur”, cu ocazia traducerii romanului la Ed. Laffont.

Un mister de nepătruns

● Editorul francez Jean-Claude Gawsewitch a publicat integral, în facsimil, *Manuscrisul Voynich*, o carte unică, total ilizibilă, fiindcă e scrisă într-o limbă necunoscută, pe care nici un criptograf n-a reușit s-o descifreze. Nimeni nu știe dacă e vorba de un tratat de astrologie, alchimie, botanică sau altceva. În scrisul cursiv se pot recunoaște litere latine, caractere grecești și ebraice, citeodată puse invers, de la dreapta la stînga, sau răsturnate cu josul în sus, după un cod rămas impenetrabil. Manuscrisul indescifrabil e de o stranie frumusețe, conținînd numeroase ilustrații în culori ale unor plante neidentificate, figuri astrale și zodiacale, presărate cu mici nuduri feminine grăsuțe. Puținul care se știe despre acest manuscris e relatat în prefață de Pierre Barthélémy. După o scurtă apariție atestată la sfîrșitul sec. XVI, lucrarea a dispărut timp de 300 de ani. A fost redescoperită întimplător abia în 1912, de un farmacist-anticar, Wilfrid Voynich, într-o minăstire iezuită din Italia, ai cărei călugări, avînd nevoie de bani pentru a-și repara lăcașul, i-au vîndut cîteva cărți vechi, păstrate acolo. Descoperind între ele ciudatul manuscris, anticarul a mirosit o bună afacere. Pînă cînd a murit, în 1930, el și-a tot studiat achiziția, ajungînd la concluzia că ar putea fi scrisă și ilustrată de mina filosofului englez Roger Bacon în sec. XIII. Ceea ce-i conferea o valoare inestimabilă pe piața bibliofila. Văduva lui Voynich n-a vrut însă să se îmbogățească de pe urma acestei comori: spre sfîrșitul vieții ei, în 1960, a donat manuscrisul Universității Yale, punîndu-l astfel la dispoziția specialiștilor. Care au stabilit un singur lucru cert: că datează de la începutul sec. XVI, deci autorul lui nu poate fi Roger Bacon. Cit despre text, deși a fost studiat îndelung și atent de mulți criptografi civili și militari, nimeni n-a reușit să-i spargă codul, nici cu ajutorul computerelor. Acum, că lucrarea este integral disponibilă în librării la prețul de 55 de euro, e de așteptat ca specialiști și amatori din toată lumea să fie tentați să dezlege enigma. Cine știe, poate că unul din „citorii” textului ilizibil va găsi pînă la urmă soluția.

Cinematografice

● Emir Kusturica a anunțat, pentru 2006, realizarea unui nou film, intitulat *Făgăduiește-mi*, povestea unui baiat ce încearcă să respecte voința bunicului său. De asemenea, va consacra un documentar miticului jucător de fotbal Diego Maradona. Faptul că e un mare amator de fotbal îl dovedește și participarea lui Kusturica la un film colectiv despre sportul cu balonul rotund, ce va reuni cineaști celebri din toată lumea

● În *Transylvania*, viitorul film al lui Tony Gatlif, o femeie (interpretată de Asia Argento) pleacă în căutarea bărbatului iubit, prin ținuturile „exotice” ale lui Dracula. Filmările vor avea loc în decembrie și ianuarie în țara noastră. Cine știe ce elucubrații vom mai vedea și în acest film!

Mat și K.O.

● Pentru cei care au mintea lui Karpov și pumnii lui Tyson s-a inventat un nou sport. Primul turneu european de box-șah s-a desfășurat la Berlin, luna trecută. Meciurile alternează două minute de box cu patru de șah, timp de 11 runde. Partida se termină fie cu un K.O., fie prin un șah-mat. În știrea publicată de „Die Zeit” nu se menționează dacă piesele de șah sînt mutate cu mânușile de box.

Un cuvînt nou

● „Le Journal officiel” anunță nașterea în limba franceză a unui nou cuvînt: *littérisme* (în engleză *literacy*), desemnînd capacitatea de a citi și înțelege un text. Cuvîntul a fost creat din necesitatea unui antonim la *illettrisme* și cum *lettrisme* era deja folosit cu alt sens (mișcarea literară inițiată de Isidore Isou), s-a optat pentru acest termen. Comunicatul specifică și că „se impune o mobilizare ca literismul să devină realitate și să intre și în fapt, nu doar în dicționar”. Nici în românește nu avem un antonim la *analfabetism*.

actualitatea

A

șadar sunt și eu un tip cu oarecare probleme care, din convingerea unora, vă scriu aceste rânduri. Până acum n-am întocmit nici un demers spre vreo revistă, probabil că nu sesizasem un spațiu destinat publicului, nici nu dispuneam de abonamente în exces, sper, totuși, cu oarecare sorți de izbândă. Mai exact despre ce este vorba: renunțând la ocolișuri inutile, iată scopul scrisorii. Nu dispun, ci mă expun unui segment deloc larg de cititori nu tocmai avizați și totuși generoși, utili și dragi. În rest sunt *da solo*. Prin urmare mă interesează soarta hîrtilor imprimate din acest plic, cum de altfel mă interesează și eventuala mea poziționare între blând ori recalcitrant, naiv ori zeflemitor, exact ori laconic, bunicel ori de doamne-ajută, impostor ori eventual la locul meu, sau nu numai, dar vă rog nu bifăți! Scrisoarea vine din partea unui cititor constant al rubricii noastre încă de pe vremea, după propria mărturisire, când aceasta dispunea într-adevăr de un spațiu ceva mai modest. De la o vreme însă, aproape o pagină de revistă mi se pare o ofertă generoasă pentru a acoperi fluxul sositilor și pentru un comentariu susținut de exemplificări pro și contra asupra textelor în testare. Ce vârstă să aibă cititorul nostru care ne trimite versuri. Poemele, ca și scrisoarea din care am dat un mic fragment la început, sunt ușor nedumeritoare. E drept că pe alocuri ne lasă total în ceață, stilul, fraza și informația lacunară fac împreună corpul acelor bizarierii eliptice și *ocolișuri inutile* despre care însuși autorul lor pare că vrea și încearcă să și le evite. Astfel că dificultatea rămâne, în a afla, a deduce și a alege corect sensul a ceea ce s-a dorit a-mi fi transmis. Nimic despre sine însă, discreția de apreciat în alte cazuri, aici mi se pare exagerată și păguboasă. El ar putea fi învățacel, cum ar putea fi cadru didactic la Institutul Teologic Franciscan din Roman. Aceasta am aflat-o din adresa de pe plic de la care ne trimite *hîrțile imprimate*. Un loc și un mediu aparte, în care și cei ce învață și cei ce predau au, sau ar trebui să aibă o grijă accentuată pentru scrierea frumoasă și subtilă, dar și pentru claritate și miez, fără zone eliptice și fără ocolișuri în exces ori citate aluzive care, chipurile, ar da bine, dar se dovedesc de-a dreptul gafe. Pe hîrtie, lucrurile ar putea părea meritorii măcar în intenție, mie însă mi se taie orice cale de acces spre adevăr, și spre o apreciere cu folos a situației date. N-aș cere indicii, respect discreția celui alt dacă despre discreție ar fi vorba. Mi se poate spune, chiar reproșa, că mă complic inutil: „Citește-i versurile și spune-ți părerea. Punct!” Ei bine, nu! Pe absolut aceleași texte, într-un fel se răspunde unui autor detot tânăr cu intuiții poetice deosebite, și în alt fel unui autor matur, cu o cultură așezată, cu o experiență de bibliotecă (de seminar). Unui copil dovedind inteligență dar fără o experiență lumească îi poți trece cu vederea excesele de teribilism pe care, oricum, singur le va părăsi și de care se va satura, operând singur în timpul ce trece o selecție în abundența pestriță

Constanța Buzea

POST-RESTANT

și inegală a producțiilor. Unuia mai vârstnic însă, care persistă la nesfârșit în blasfemii, persiflând valori morale, îi atragi respectuos atenția că drumul lui plin de glume coboară într-o fundătură. Cititorul va înțelege dilema mea, cu siguranță, dar și stuporea, trezindu-mă în fața acestui misterios motto, la scrisoare: „este oare cineva/ care să-mi poată da”, care nu poate fi luat, după simpla mea știință, nici interogativ și nici afirmativ, deoarece nu văd nici un semn de întrebare, iar acel oare rămâne pur decorativ în context și încurcă lucrurile. Apoi urmând această frază, la care trebuie să cer lămuriri: „Am alăturat celor câteva poeme din plic și aceste rânduri, care nădăjduiesc să nu întărească spiritul donquijotesco (trebuia cumva să mă asigur și eu)”. Al cui spirit donquijotesco nădăjduiește autorul să nu fie întărit rămâne pentru mine un mister, și îmi pun toată nădejdea în bunăvoința și grația autorului, că mă va lumina cândva. Citindu-i poemele, mi-am dat seama că am de-a face cu un autor care știe foarte bine cum stă la ora actuală și câte parale, iertați vorba proastă!, face opera sa poetică de până acum. Interesându-l mai mult sau mai puțin „soarta hîrtilor imprimate din plic și eventuala poziționare între...” ne dă mură-n gură, într-un șir ordonat și fără floricele, toate caracteristicile scrisului său care se „întocmește” după chipul și asemănarea sa. Să fie sigur că n-ar mai fi avut nevoie de părerea nimănui, care să-i confirme „eventuala poziționare”, cum singur spune. Între blând și recalcitrant, între naiv și zeflemitor, între exact și laconic, între bunicel și de doamne-ajută, între impostor și eventual la locul său „sau nu numai” cu mâna pe inimă, chiar dacă mă roagă să n-o fac, le bifez pe toate. Opera sa poetică de astăzi înainte se va întregi cu piese noi ce vor acoperi spațiul încăpător dintre alternativele enumerate. Dintre reușitele din acest moment transcriu aici câteva, *un gând gata* fiind primul pe lista mea: „decât să mă nasc/ mai bine rămâneam în cer/ să

număr de după norii boscheți/ pașii racoriți ai vreunui arhanghel/ ori ronțind cuminte niște semințe/ să mă simt ridicol/ dar nu îmi pare chiar așa de cum e/ pe-aici sunt vremuri/ când mâinile se simt copleșite/ când ochii sunt uneori absenți/ picioarele nici față de țintele prea mari/ de bine de rău acolo nu prea aveam de ce să mă plâng/ nici măcar lacrimi nu-mi amintesc să fi fost”. Al doilea pe listă ar fi *în lumina ta vom vedea lumina*, cu observația că subtitlul *bateriile vi le-aduceți de-acasă* nu-mi inspiră entuziasm: „Singur tu Doamne/ care ești aproape de întunericul meu/ deschide-ți ochii/ să iasă porumbeii/ pentru un înconjur al întunericului meu/ să vadă dacă mai e un loc/ pentru un picior de-al Tău/ ramuri de măsline/ vor găsi în coasta din dreapta/ să ia cât vor vrea/ să nu țină cont/ că voi sângera mult/ poate prea mult/ Tu să ajungi/ de îndată să-ți/ pui piciorul pe insula/ asta de mușama”. Continuu cu *un oarecare text* cu completarea în subtitlu *într-o oarecare vreme*: „am scris acest text în ziua de 4 noiembrie/ era într-o vineri imi amintesc/ eram la un curs de morală/ când nu mă gândeam la ceva anume/ actul uman/ actus humanus actus hominis/ o lentilă înc-o lentilă profesorul/ două lentile un crucifix duios și/ harta politică a lumii în dreptul/ urechii mele drepte pe unde marea/ Wenddel pătrunde albastră/ pielea mea a rămas singură în sală/ cu mâinile în buzunare plec/ fără să salut totuși lumea/ un punct mic din univers/ mi se pusese pe talpă și dintr-o/ dată am avut chef să nu scriu ceva anume și/ chiar am scris”. Al patrulea poem ar fi *Fals basm de sarcasm*, subintitulat *frumos poveste la gura cerului*: „citește-mi din umerii tăi părțile moi/ a fost o salcie lângă un lac de piatră/ acum învață-mă și pe mine povestea/ a fost lângă lac o salcie de piatră/ umerii tăi au brazdat vârstele/ ca-ntr-o poveste adevărată/ au trăit pe rând apa și piatră/ poetul și salcia/ mai pe urmă a apărut și comentatorul”. Să nu pierd gustul bun pe care-l simt în sufletul meu după această bine scrisă poveste, și să-mi pară rău că-i atrag autorului talentat atenția că dilema mea rămâne în picioare în sensul că scrisoarea mi se pare compusă ca de un alt personaj, nu de autorul poemelor acestora. De un adolescent prețios și plin de trufii care încă nu și-a înghițit galbenul. Din păcate am dreptate când îl judec astfel, pentru că, citindu-i-se întâi epistola deficitară în multe privințe, risca să nu se ajungă la poezii, din neîncredere și descurajare. Acum să nu creadă că toate versurile sale sunt primite precum cele transcrise mai sus. Poate doar *Pe la cinci... pe la noi* subintitulat *experiment?*, și *o minune minunată, vă rog!* Sunt destule copilării vinovate, jocuri și unele expresii anapoda în majoritatea cazurilor. Primul vers din *Ține-mi un loc* e nefericit, cum și „heruvimul cu mustață” din *ingeri bălând mînea în curtea căii lactee*, preferința pentru exprimarea de tot lejeră: *ăla, aia, aia ș.a.m.d.* Și, poate că luat de val, autorul nu prea știe uneori unde să se oprească. (Carol-Daniel Sabău, Roman) ■

Premiile Asociației Scriitorilor din Iași

Juriul ales de Comitetul de Conducere a Uniunii Scriitorilor din România Filiala Iași, în următoarea componență: Dan Mănuță (președinte), Lucian Alecsa, Constantin Dram, Grigore Iliesi, Aurel Ștefanachi (membri), întrunit în sesiunea finală din 5 decembrie 2005 a hotărât acordarea următoarelor premii pentru activitatea literară din anul 2004:

Secțiunea POEZIE: Nicolae Sava pentru volumul *Insolența nopților*, Editura „Axa”, Botoșani; Secțiunea PROZĂ: Nichita Danilov pentru volumul *Talpi, Sotoni, Editura „Poltron”*, Iași; Secțiunea ISTORIE LITERARĂ, EDIȚII CRITICE, TRADUCERI: Mircea A. Diaconu pentru lucrarea *Sudii și documente bucovinene*, Editura „Timpul”, Iași; Secțiunea PUBLICISTICĂ, MEMORIALISTICĂ, JURNAL: Adi Cristă pentru

volumul 366/24 (*treisuteșezecișase de zile în douăzecișipatru de ore*), Editura „Timpul”, Iași; Secțiunea ESEU, CRITICĂ LITERARĂ: Marius Chelaru pentru lucrarea *Cartea între Orient și Occident*, Editura „Timpul”, Iași; Secțiunea DEBUT POEZIE: se acordă Premiul „Mihail Ursachi” Lici Ceran pentru volumele *Incunabul I și Incunabul II*, Editura „Junimea”, Iași; Secțiunea DEBUT PROZĂ: se acordă Premiul „Trajan Olteanu” lui Radu Tatărăcu pentru volumul *Regina amelor*, Editura „Opera Magna”, Iași.

Comitetul de Conducere a Filialei Iași a Uniunii Scriitorilor din România a hotărât de asemenea acordarea a două *Premii de Excelență* doamnei Maria Carov și domnului Alexandru Andriescu și a *Premiului Opera Omnia* domnului Alexandru Husar.

actualitatea

Cristian Teodorescu

LA MICROSCOP

15 dintr-o lovitură

Cine îi ține spatele lui Eugen Nicolaescu? Asta m-am întrebat citind știrea că ministrul Sănătății a demis directorii a 15 mari spitale din București și din țară. Pe toți într-o singură zi. Finanțistul liberal a făcut, într-o duminică, ceea ce nu și-a permis nici un ministru al Sănătății de la noi: i-a dat jos pe aproape toți bonzii spitalelor importante din România. Decizia e cu atât mai spectaculoasă cu cât Eugen Nicolaescu nu e o mare personalitate politică. În ultima vreme, a purtător de cuvânt al PNL, Nicolaescu l-a susținut pe Calin Popescu Tariceanu, încât nu-mi vine să cred că el se bucură, în secret și de alta obladuire a lui Basescu.

O persoană pe care n-o pot cita mi-a atras atenția că aceste demiteri în imediat după ce Basescu a pus pe liber câțiva șefi ai serviciilor de informații, reprezentanți ai vechii gărzii. Ideea care mi s-a sugerat e, nici mai mult nici mai puțin, ca de-abia după un an actuala Putere și-a luat nima în dinți să se ia de piept cu vechile structuri de tot felul. E posibil să asistăm la o ofensivă pe mai multe fronturi a actualei Puterii, dar nu e obligatoriu ca ea să fie concertată. Mai degrabă sîntem martorii unei competiții între Cotroceni și Palatul Victoria pentru respectarea unor promisiuni amănate. Dacă Basescu i-a pus pe liber pe câțiva dintre cei a căror demitere depindea de el, premierul Tariceanu i-a trecut spectaculos în rezervă pe 15 dintre generali armatelor din medicina autohtonă. Doctorii Sorin Oprescu, Brănișteanu, Cercel sînt doar trei dintre acești generali în halate albe pe care Eugen Nicolaescu i-a degradat într-o singură zi, acuzându-i de management prost. Ministrul n-a exclus nici darea în urmărire penală a unora dintre directorii de spitale pe care i-a trimis la plimbare. Nicolaescu nu s-a mulțumit cu atât. A dizolvat consiliile de administrație a 24 de unități spitalicești.

Aș saluta aceste destituiri dacă ele ar duce la efecte imediate pentru bolnavii din spitalele noastre. Adică dacă medicul, sora și infirmiera cu care are de-a face bolnavul nu vor mai sta cu buzunarul larg căscat în așteptarea spăgii obligatorii pe care trebuie s-o plătească „aparținătorii”. În spitalele noastre impozitul pe disperare a depășit orice limită. Bolnavii nu sînt taxați numai pentru promisiunea că vor pleca vindecați acasă. S-a ajuns pînă într-acolo că și operațiile cu risc maxim, în care șansele de supraviețuire sînt de bunăvoință Celui de Sus, nu se fac, dacă aparținătorii nu plătesc operația cu anticipație, fiindcă după aceea nu se știe. Și asta se întîmplă la spitalele de stat, pentru care bolnavii și aparținătorii lor cotizează lunar, din veniturile lor, la buget.

Din cînd în cînd, politica mai prinde în flagrant cîte un medic care ia spagă de la așa-numiții aparținători ai bolnavului. În apărarea medicului spăgar se ridică imediat nenumărate voci care îi plîng de milă pentru salariul mizerabil. Mai sînt și unii care afirmă că bietul medic e victima aranjamentelor unui coleg de breaslă invidios. Ceea ce le-aș reproșa eu directorilor marilor spitale nu e neapărat managementul defectuos, cît să închid ochii la ceea ce se întîmplă sub ei. Sau, ca să nu fiu acuzat că le fac proces de intenție, că nu supraveghează în ce condiții se exercită actul medical în spitalele pe care le conduc.

Doctorul Sorin Oprescu, dacă mai operează, poate că nici nu cere și nici nu așteaptă bani de la pacienți. Dar stă Oprescu să le dea peste mîna sau peste buzunar subordonaților săi ca să nu perceapă impozit pe disperare? Despre Sorin Oprescu știu, din mai multe surse, că e un medic inimos. Adică, nu s-ar număra printre medicii care au condiționat exercitarea actului medical de eventuale răsplăți. Dar directorul Sorin Oprescu nu-și supraveghează subordonații la acest capitol, deși ar trebui s-o facă. Alți directori de spitale cer ei bani de la pacienți, așa că ce să le mai pretindă locotenenților lor? Să ia mai puțin decît ei? ■

↑ ncep Marile și Frumoasele Sărbători ale iernii!

Stăm cu toții în fața televizorului în afara de soacra lui Haralampy care smulge cu patentul penele de pe-un cocoș octogenar (ea susține că e de astă primăvară...), trecut Carpații dinspre Moldova cu mari sacrificii, respectiv un milion și jumătate de lei pentru rochița unei vecine de compartiment pe care se spurcase cu un geamăt de ușurare...

Minte de galinacee, ce să-i faci!

Așadar, fiind aproape totul pregătit pentru a intra în zilele de sărbători, ce mai aflăm? Toate televiziunile, cu hârmicie, prin reportaje și documentare, au făcut tot ce le-a stat în putere să *illumineze* în acest sens inimile și mințile *rumânașilor* cocoșate de opulență; oamenii politici realizează în continuare cele mai reușite spectacole televizate de umor involuntar, vociferând și acuzându-se reciproc și vehement de incompetență, potlogării, corupție etc. – formă de forjare a sufletului de telespectator pentru rezistență întru evitarea apoplexiilor, stopurilor cardiace și infarctelor atunci când, de sărbători, vom viziona la tv emisiuni de divertisment în stare să omoare prin răs pe o parte dintre noi, după cum amenința unele canale tv – vai, nouă!...; televiziunile ne arată frecvent sălile goale ale Parlamentului, semn că parlamentarii-albine umblă prin ciulinii și hârtoapele teritoriului; ne înfioară gândul cât de greu ne-ar fi fără momentele vesele cu parlamentarii...; din știri și reportaje tv, aflăm ca multe săli de clasă au fost transformate, și în această toamnă, în câmpuri de bătălii crâncene, în timp ce autoritățile, cu profesionalism, jucău oina, model postdecembrist, aruncându-și pisici moarte; directoarea Școlii Centrale din București, doamna Svetlana Bodnăraș, declară cu indolență unui reporter tv că l-a sunat pe poliștul care tocmai ieșise din proximitate pentru a-i spune că în școală se afla un infractor...

– Bravo, doamnă!, zice Haralampy cu răutate. Pai, dacă omul ieșise din proximitate!... Ce treabă mai avea el cu școala?

Nu e just? Ba da, așa cum a și declarat, în mod televizat, domnul Tutulescu... Apoi, televiziunile ne-au creat niște momente ceva mai tensionate, cu greve, cu... Greve? Iacă-tă, elevii și profesorii de la acea Școala Centrală sunt în grevă cerând-o înapoi pe directoarea care fusese demisă de către o comisie de inspectori-controlori, dintre care unul, mai țănoș la trup, cu figură de sfînx ținut în zloata, tocmai zice unui reporter tv:

– Și ce? Șaisprezece ani de directorat nu-i ajung? A fost o conducătoare bună? Nu contest, însă nimeni nu e de neînlocuit...

– Vezi, bade, îmi zice Haralampy, cîta înțelepciune aduni dacă ești inspector? Ai văzut? Altfel, poți muri prost de uimire.

Da, prietenul e în mare vervă, de-aceea, ca să nu uit: răstimpul cel mai fain și mai fertil din an pentru prietenul Haralampy, este a doua jumătate a lunii decembrie când perioada începe să scape spre Crăciun; când majoritatea televiziunilor sunt pregătite să dea în clocot, iar soacră-sa redevine suceveancă sentimentală și-i dă dezlegare la pîlincă de prune bistrîțene. Clipe de fior și armonie familială în fața televiziunii Prima Tv unde tocmai se transmite un nou episod super din „Aventurile familiei Vijelie” (că poate nu-l vede Ralu Filip-Argus...), astfel că, după primele 3-4 pahare, la îndemnul șoptit al neveste-si Claustina, prietenul se repede la soacră, o îmbrățișează tucînd-o pe ambii obraji cu grimasa unuia care sărută o broască răioasă, dar zicîndu-i: – Ehe, mamă-soacră, dacă n-ai fi fost *mataliii*... rămâneam holtei.

Iar apoi, mie, la ureche:

– ... Și ce fain era!

Închis paranteza. Unde am rămas? A, da... Da, sau nu? Că tocmai zice dom' Prim-ministru Tariceanu în vîzul televiziunilor: – În UE procentul de îmbolnăviri este cu mult mai mic decît în România...

– Ei, acolo e de noi!, zic. Las'că vine 2007 și

cronica tv

Dezlegarea lui Haralampy la pîlincă...

vom fi cu toții sănătoși, frumoși, cu stare...

– Și cu gripe aviare, versifică Haralampy. „*N-am găsit alta rimă*”, ni se justifică el citîndu-l pe Mircea Diaconu din celebra scenetă cu Toma Caragiu...

Are dreptate: e de-a dreptul jignitor ca o țară destul de mică și gata să pătrundă în UE, să aiba în primul trimestru al anului 2005 cu 80 la suta mai mulți bolnavi decît în aceeași perioadă a anului precedent, cum ne comunicase tot domnul Prim-ministru mai în vară într-un interviu, de asemenea televizat. Ne gândim deja cu spaimă ce procent de îmbolnăviri vor fi în prima parte a anului 2006... Că la scumpirile de după 1 ianuarie, rar cine va mai scăpa (dintre plebei) sănătos la cap, iar despre cei care vor reuși performanța, vom vedea reportaje tv cu inși adulmecînd prin preajma containerelor. Amen! Doar așa, ca să-l contrazică pe Domnul Prim-ministru care a spus la un „Jurnal” că românii traiesc din ce în ce mai bine. Probabil nu bagase de seamă că îi rămăseseră fixate pe retina imagini din Bruxelles și Barcelona... Dar asta e: la noi totul se vede altfel și fiecare se îmbolnăvește cam cînd îl taie capul... Așa că, vorba lui Haralampy: ma, bade, asta-i popor cu care sa intri în UE?

– Ma mir cum am reușit să intrăm și în NATO!, zice el revoltat. Mă, fratele meu, îi spun eu: *something is rotten in state of Romania!*

– Cum-cum?! Asta, ce naiba mai e?

– Nu știu, parcă ceva cu gust shakespearian, da' îmi sună fain...

Soacră-sa, crezînd că iar a înjurat-o de muma lui Ștefan cel Mare și de Iliescu în limba lui Mao Tzedun, se apropie de el și îl întreaba fluturînd prin apropiere un polonic:

– Ci-ai zăs, draga ginere?

Nimic.

Ni-mic! Liniște! A aterizat avionul „United States” și vedem secvențe tv faine de tot, de care nevestele noastre se amuza copios, fiindcă scara pentru coborîre a doamnei Condoleeza Rice e proptită la alta ușa a avionului...

– Ay, Doamnel!, suspină cutemurîndu-se nevastă-mea, Coryntina. Dacă, cată Doamna să pașească în gol? Ferească-ne Cel de Sus!...

Panică de coma, parcă strabate prin eter un cunoscut „Hi-hi-hi!”, și un codoi negru și stufos mătura văzduhul. Domnul președinte Traian Basescu se agită la Cotroceni băgînd de seamă că are două mîini cu care nu prea mai știe ce sa facă... Însa totul se gată cu bine, din moment ce doamna secretar de stat declară că îi suntem frați, ceea ce înseamnă că a priceput gluma cu scara și că e de-a noastră, ce mai! Haralampy e în delir:

– Ați văzut? Ați văzut? Mi-a zis frate...

– La al cătelea pahar de pîlincă ești?, îl întreaba nevastă-sa.

Cad fulgi de omăt – iarna e pe noi.

Și pe harghitenii sinistrați primind urgentele și substanțialele ajutoare financiare de bani promise de oamenii puterii – treimea Marko Bela, Vasile Blaga și Verestoy Attila – în urmă cu... Cu? „*În ce vară? În ce an?/Anii trec ca apa*”... Erau inundații? Era secetă? Sumele „substanțiale” nu trec de 700 de *roni*, cu care nu se poate face mai nimic...

Dumitru HURUBĂ

MICROSOFT ROMÂNIA
Fundația „A TREIA EUROPĂ”
Revista „ORIZONT”

prezintă

Conferințele Microsoft

Comunitate și diversitate

Acest proiect își propune crearea unui cadru în care mai multe discipline converg pentru a institui diversitatea și solidaritatea ca principale condiții ale comunicării în spațiul grăbit și superficial al lumii de azi.

Diversitatea de opinii și miza pe valorile confirmate pot genera veritabile modele și spectaculoase emulații. Ne adresăm, în primul rând, tinerilor, oferindu-le șansa întâlnirii directe cu mari personalități culturale, științifice și academice din țară și străinătate. Dar ne adresăm și acelora care cred în pluralitatea vocilor și în multitudinea punctelor de vedere.

Cercetători, oameni de știință, filozofi, politologi, esești, oameni ai cuvântului și ai ideii propun teme de dezbateri, dialog și polemică, încredințati că argumentarea directă și participarea la o comunitate de valori simbolice pot fi modalități de armonizare a contrariilor și de afirmare a adevărurilor de care avem cu toții nevoie.

Vă invităm la Conferința:
**„Un maestru,
o descoperire, o șansă ratată”**

Prezintă

Horia-Roman Patapievici

**Mercuri, 21 decembrie 2005,
ora 12:00**

Aula Magna

• a Universității din Oradea

Microsoft

Your potential. Our passion.™

www.microsoft.com/romania

România literară - Abonamente la redacție pentru anul 2006

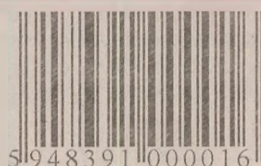
Talon de abonare
Începând cu

- ☐ abonament trei luni (13 numere) - 26 lei (260.000 lei vechi)
- ☐ abonament șase luni (26 numere) - 52 lei (520.000 lei vechi)
- ☐ abonament un an (52 numere) - 104 lei (1.040.000 lei vechi)

Nume Prenume
str. nr. bl. sc. et. ap.
sector. localitate. cod poștal. județ.
telefon

Trimiteți prin mandat poștal contravaloarea abonamentului solicitat, pe adresa: Fundația **România literară**, dir. adm. Corneliu Ionescu, Calea Victoriei 133, sector 1, București, cod 010071, OP 22, și, prin poștă, pe aceeași adresă, talonul de abonare completat și copie a mandatului poștal. Prețul include și cheltuielile poștale de transmitere a revistei. Cititorii din străinătate sunt rugați să trimită prin poștă un plic cu un cec în valoare de 130 \$ sau 100 euro pentru un an sau prin virament în conturile specificate în pag. 2, caz în care trimiteți prin poștă o copie a ordinului de plată și adresa dumneavoastră completă.

32 pagini - 2 lei
(20.000 lei vechi)
La redacție: 1,50 lei
(15.000 lei vechi)

5948391 000016

50